

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

Modifikace společného jmění manželů

Zpracoval: Lukáš Desenský

Plzeň 2019

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Modifikace společného jmění manželů vypracoval samostatně a citoval jsem v ní všechny použité zdroje.

V Plzni dne 5.9.2019

.....
Lukáš Desenský

Poděkování:

Na tomto místě bych velmi rád poděkoval vedoucí mé diplomové práce, paní JUDr. Kristýně Spurné, za její vstřícný přístup, cenné rady a odborné vedení.

Obsah:

1	Úvod	1
2	Společné jmění manželů	4
2.1	Vývoj právní úpravy	4
2.2	Vymezení společného jmění manželů	7
3	Smluvený manželský majetkový režim	9
3.1	Společné jmění manželů v zákonném režimu	9
3.1.1	Aktiva.....	9
3.1.2	Pasiva.....	17
3.2	Společné jmění manželů ve smluveném režimu.....	19
3.2.1	Strany smluveného režimu.....	19
3.2.2	Obsah a forma modifikačních smluv	22
3.2.3	Limity smluvní volnosti při uzavírání smluv	23
3.2.4	Typy smluvených režimů.....	28
3.2.5	Vypořádání společného jmění dohodou.....	35
3.2.6.	Evidence smluv o manželském majetkovém režimu	38
3.3	Společné jmění manželů v režimu založeném rozhodnutím soudu.....	42
3.3.1	Důvody soudního rozhodnutí pro zúžení nebo zrušení společného jmění manželů	42
3.3.2	Typy soudních rozhodnutí	47
3.3.3	Limity soudního rozhodování.....	50
3.3.4	Evidence soudních rozhodnutí.....	52
4	Správa ve smluveném manželském majetkovém režimu	53
4.1	Správa společného jmění manželů v zákonném režimu	54
4.1.1	Obecné vymezení správy	54
4.1.2	Solidární postavení manželů	55
4.1.3	Rozhodování manželů o běžných i neběžných záležitostech.....	57
4.2	Správa společného jmění manželů ve smluveném režimu	59
4.2.1	Smlouva o správě věcí ve společném jmění	60
4.2.2	Právní jednání spravujícího manžela a ochrana nespravujícího manžela .	61
4.3	Správa společného jmění manželů v režimu založeném rozhodnutím soudu.....	65
4.3.1	Podmínky vydání soudního rozhodnutí	65
5	Závěr.....	68
	Cizojazyčné resumé	72
	Seznam použitých pramenů	74

1 Úvod

Řada snoubenců vstupuje do manželství proto, aby založili rodinu, počali a vychovávali dítě. Méně však vnímají uzavření manželství jako slavnostní posvěcení jejich vztahu, se všemi právními důsledky s tím spojenými.

V harmonickém manželství, kdy manželé společně žijí, mají rodinnou domácnost a společné jmění manželů, zpravidla větší právní komplikace nevznikají. Vzájemná majetková plnění manželů jsou poskytována dobrovolně, bez bližšího zjišťování, z jakého důvodu se tak děje. Komplikace nastávají zejména při zániku manželství, kdy se do popředí dostává vypořádání společného jmění nabytého za trvání manželství, se všemi aktivy a pasivy.

Úprava společného jmění manželů je založena na principu rovnosti manželů. Rovnost manželů vychází z občanského zákoníku, kdy: *„Manželé mají rovné povinnosti a rovná práva. Manželé si jsou navzájem povinni úctou, jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svou důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti“*.

Společné jmění manželů vzniká ze zákona okamžikem uzavření manželství. Manželský majetkový režim tvoří základní a nejdůležitější institut manželského majetkového práva jako souboru pravidel upravujících majetkové poměry manželů za trvání manželství. Do společného jmění manželů, které tvoří důležitou výšeč manželského majetkového práva, lze zařadit vše, co nabyl jeden z manželů, nebo oba společně za trvání manželství, s výjimkami uvedenými v občanském zákoníku. Od tohoto zákonného režimu společného jmění se lze odchýlit buď smlouvou (smluvený režim), nebo rozhodnutím soudu (režim založený rozhodnutím soudu). Hovoříme o tzv. modifikovaných režimech.

Téma modifikací zákonného režimu společného jmění manželů, je považována za stále více aktuální, ačkoliv k využívání modifikací společného jmění dochází ze strany snoubenců či manželů stále ještě v malé míře. Je tomu tak zřejmě proto, že mnoho lidí o této výšeči právní úpravy nemusí mít žádné povědomí, nebo má jen velmi kusé informace. O existenci těchto institutů se tak mnohdy dozvídají až v době, kdy již jejich manželství nefunguje a do centra jejich zájmů se dostávají vzájemné manželské majetkové poměry, které tak nabývají vzhledem

k vyhoceným vztahům velké důležitosti. Vzhledem k tomu, že vstup do manželství je jedním z důležitých životních kroků, který je spojen s mnoha důsledky právě v oblasti majetku manželů, považuji za víc než vhodné a žádoucí individuální nastavení manželského majetkového režimu. Modifikace společného jmění manželů je tak zcela nepochybně tématem praktickým a široce použitelným v občanském životě, když takováto úprava směřuje především k řešení potenciálních neshod, které mezi manžely mohou nastat.¹

Samotná diplomová práce je koncipována jako shrnutí právní úpravy manželského majetkového režimu, se zaměřením na jednotlivé modifikace manželského majetkového práva a jejich praktické využitelnosti. Po úvodu do problematiky je druhá kapitola věnována vývoji právní úpravy manželského majetkového práva, která historicky odráží sociální změny ve společnosti včetně změn v chápání vzájemného postavení muže a ženy, tedy manžela a manželky, což má přímý dopad na právní úpravu manželského majetkového práva. Třetí kapitola je zaměřena na stěžejní oblast této práce – modifikace zákonného režimu společného jmění manželů, se zaměřením na smluvní modifikaci mezi manžely a mezi snoubenci, a jednotlivým, konkrétním typům smluvních režimů tak, jak o nich hovoří občanský zákoník. Vzhledem k tomu, že bez vymezení obsahu zákonného režimu společného jmění se nelze úspěšně zabývat jednotlivými modifikačními smlouvami, je tato třetí kapitola věnována vymezení obsahu zákonného majetkového režimu manželů, včetně vymezení aktiv a pasiv, která tvoří součást společného jmění, jakož i aktiv a pasiv, která naopak součástí společného jmění netvoří. Nelze rovněž opomenout i druhý modifikovaný režim, kterým je režim založený rozhodnutím soudu, týkající se zúžení rozsahu společného jmění manželů, či jeho úplného zrušení. Čtvrtá kapitola je věnována oblasti týkající se správy společného jmění manželů, kterou lze rovněž modifikovat zákonný režim správy. V závěrečné páté kapitole je pak zhodnocena současná právní úprava (s porovnáním s některými zahraničními úpravami) a s úvahami de lege ferenda.

Při vypracování této diplomové práce jsem vycházel zejména z právních předpisů (porovnání aktuálních i dřívějších), z komentářů, odborných publikací, soudní judikatury z ASPI vztahujících se k oblasti modifikace společného jmění manželů,

¹ Hřebenová, M. Modifikace společného jmění manželů – srovnávací studie. Praha, 2017. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta.

časopiseckých publikací, internetových zdrojů, apod. Ve své práci jsem citoval názory odborných autorů, které se mnohdy liší v té dané problematice, hodnotil jsem je svým vlastním názorem a uvážením.

2 Společné jmění manželů

2.1 Vývoj právní úpravy

Na samém počátku vývoje římského práva žena neměla vlastní majetek, vše, co manželka nabyla, nabyla pro svého manžela. Šlo především o projev vlády muže, žádné majetkové společenství neexistovalo, manžel měl povinnost nést všechny náklady.²

Za platnosti **obecného zákoníku občanského rakouského z roku 1811 (ABGB)** došlo později k uvolnění, kdy majetkový režim mezi manžely nebyl zákonem stanoven, byla pouze dána manželům možnost uzavřít smlouvu o **společenství statků**, formou notářského zápisu. Byla tedy uzavírána manželství, kdy si manželka ponechávala svůj majetek, který i spravovala, i když tuto správu zpravidla ponechávala svému muži. Došlo i ke vzniku domněnky vlastnictví v případě nejistoty, zda věc náleží muži či ženě; v pochybnostech platilo, že věc patří muži, pokud žena neprokázala, že věci nabyla sama. Jinak platil princip odděleného majetku, pokud nebyla uzavřena zvláštní smlouva. Z principu odděleného majetku plynula tedy možnost uzavírání majetkových smluv včetně obecné možnosti převodu vlastnictví mezi manžely. K majetkovým poměrům v manželství za platnosti obecného zákoníku občanského rakouského náleží i instituce věna a obvěnění. Věno bylo jmění, které se odevzdávalo nebo přislibovalo muži manželkou nebo někým jiným za ni (např. rodiči). Za trvání manželství užívání věna a jeho přírůstků náleželo muži, šlo tedy o používání, nikoli o vlastnictví. Naopak manželka mohla dostat od muže nebo od někoho jiného tzv. obvěnění, které sloužilo k rozmnožení věna. Užívání obvěnění náleželo opět muži. Kromě obvěnění a věna, mohli manželé manželskou smlouvou řešit i další otázky, týkající se správy majetku či dědické posloupnosti. Dispoziční možnosti odůvodňující tezi o smluvním principu v manželství se odrážely v obecném občanském zákoníku především v ustanoveních § 1233 až § 1236 ve společenství statků. Společenství statků, jak bylo uvedeno shora, nenastávalo ze zákona, k tomu se vyžadovala zvláštní smlouva mezi manžely. Zpravidla šlo o společenství pro případ smrti, které dávalo manželovi právo na polovic toho, co tu bude ještě po smrti druhého manžela ze statků daných navzájem do společenství. Společenství se nemuselo vztahovat na vše; jestliže to

² Hrdina, A., I., Dostalík, P. Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 46.

tak bylo smlouveno, bylo třeba podle zákona odečíst před rozdělením všechny dluhy bez výjimky. Společenství statků se muselo smluvit notářským zápisem. Do společenství se vnesl jen majetek uvedený ve smlouvě, spravoval se podle ustanovení smlouvy a po skončení manželství došlo opět k rozdělení. Společenství se mohlo vztahovat jen na dobu trvání manželství a bylo nevypověditelné. Šlo-li o dluhy ze společenství statků, odpovídali manželé rukou společnou a nerozdílnou. Takto to platilo podle úpravy občanského zákoníku až do 31. prosince roku 1949.³

S účinností od 1.1.1950 byl u nás poprvé upraven zákonný majetkový režim manželů, zákonem č. **265/1949 Sb., o právu rodinném**. Tímto zákonem došlo k vydělení majetkového společenství mezi manžely (s výjimkou práva dědického) z občanského zákoníku z roku 1811 a bylo pojato do ustanovení § 22 až 29 zákona o právu rodinném, kdy tento institut byl bezprostředním předchůdcem pozdějšího bezpodílového spoluvlastnictví manželů. Podle tohoto zákona platilo, že majetky získané oběma manžely, jsou majetkem jim společným, kromě jmění, které nabyl jeden z manželů darem, dědictvím, nebo kromě toho, co sloužilo jeho osobním potřebám nebo výkonu jeho povolání. Manželé mohli smluvně ujednat, ve formě soudního zápisu, že jejich **zákonné majetkové společenství** bude jiné; např. vyhrazením (odložením) zákonného společenství až ke dni zániku manželství (§ 29 odst. 1). Jen ze závažných důvodů mohl na návrh jednoho z manželů soud majetkové společenství manželů zrušit.⁴ Ustanovení v zákoně o právu rodinném o zákonném majetkovém společenství nebyla kogentní, byla dána možnost dohodou změnit nejen rozsah společného majetku ale i výkon správy, ovšem za podmínky, že smlouva bude mít formu notářského zápisu, přičemž ochrana zájmů třetích osob byla zajištěna ustanovením, že vůči jiné osobě se mohou manželé na takovou smlouvu odvolat jen tehdy, je-li jí známá.

V roce 1964 byl přijat zákon č. **40/1964 Sb., občanský zákoník**, čímž došlo mimo jiné k přesunu úpravy majetkových právních vztahů v manželství ze zákona o právu rodinném do tohoto občanského zákoníku. Majetkové společenské manželů bylo nahrazeno pojmem **bezpodílové spoluvlastnictví manželů**. Do bezpodílového spoluvlastnictví manželů náleželo vše, co bylo předmětem

³ Holub, M., Bičovský, J., Pokorný, M. Společné jmění manželů. 2. aktualizované vydání. Linde Praha a.s., 2009, s. 15-19.

⁴ Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 261.

osobního vlastnictví a bylo nabyto některým z manželů za trvání manželství (kromě daru a dědictví). Do spoluvlastnictví manželů patřily především příjmy z pracovního poměru, z členství v JZD, z členství ve výrobních družstvech, odměny, apod. Do bezpodílového spoluvlastnictví manželů naopak nepatřily věci osobní povahy, nebo ty, které sloužili k výkonu povolání jednomu z manželů.^{5,6} Ustanovení týkající se majetkových vztahů mezi manžely, zařazené v § 143 až § 151 tohoto občanského zákoníku, byla kogentní, prakticky bez možnosti jakékoli odlišné dispozice; nebyla např. možnost odložení vzniku společného jmění ke dni zániku manželství.

K podstatným změnám v tomto občanském zákoníku došlo až novelou provedenou **zákonem č. 509/1991 Sb., s účinností od 1.1.1992**, která připustila částečnou smluvní modifikaci bezpodílového spoluvlastnictví manželů. Občanský zákoník zařazením ustanovení § 143a prakticky odstranil kogentnost předchozí úpravy a připustil možnost některých dispozic mezi manžely. Manželé mohli dohodou rozšířit nebo zúžit zákonem stanovený rozsah bezpodílového spoluvlastnictví, obdobně se mohli dohodnout i o správě společného majetku. Zákon připustil i dohodu manželů, kterou si manželé mohli vyhradit vznik bezpodílového spoluvlastnictví až ke dni zániku manželství, avšak vždy jen ohledně budoucího majetku. Touto novelou došlo k žádoucímu posílení smluvní autonomie i v oblasti majetkových vztahů mezi manžely.

Další, zásadní změnu v občanském zákoníku z roku 1964, ale i v **zákoně o rodině č. 94/1963 Sb.**, přinesl **zákon č. 91/1998 Sb.**, účinný od 1.8.1998. Bezpodílového spoluvlastnictví manželů bylo nahrazeno právním institutem **společné jmění manželů** s tím, že do společného jmění manželů náležely vedle majetku i dluhy manželů, jakož i práva a závazky.⁷ Ohledně závazků, které tvořilo společné jmění manželů, platilo, že tyto plní oba manželé společně a nerozdílně. Nově bylo

⁵ Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře, 3. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, s. 42.

⁶ Telec, I.: Společné jmění manželů a věci k výkonu povolání. Právní rozhledy 1998, č. 11, s. 565.

⁷ K institutům bezpodílového spoluvlastnictví manželů a společného jmění manželů přistupovala judikatura Nejvyššího soudu ČR rozdílně, přestože se jedná o zásadně stejnou povahu těchto obou institutů. Například rozsudkem Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.7.2004, pod sp. zn. 22 Cdo 700/2004 soud vyjádřil, že: „*Isou-li oba manželé vlastníky celé věci a nelze-li hovořit o existenci podílu každého z nich na takové věci, nelze než dospět k závěru, že i přes určitou transformaci institutu bezpodílového spoluvlastnictví do společného jmění manželů jde stále o pokračující bezpodílového spoluvlastnictví*“. V jiném rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.9.2000, pod sp. z. 30 Cdo 1803/2000, naopak soud vyslovil, že „*Společné jmění manželů a bezpodílové spoluvlastnictví manželů jsou dva rozdílné instituty, a to pojmenováním, předmětem, rozsahem, obsahem i zánikem*“.

včleněno do občanského zákoníku i ustanovení, týkající se změny rozsahu společného jmění manželů, který mohli manželé buď rozšířit, nebo zúžit formou notářského zápisu. Rovněž mohli manželé vyhradit zcela, nebo zčásti, vznik společného jmění ke dni zániku manželství, avšak jen mimo věci tvořících obvyklé vybavení společné domácnosti. Ustanovení § 143a odst. 3 občanského zákoníku rovněž umožňovalo, aby muž a žena, kteří chtějí uzavřít manželství, uzavřeli smlouvu formou notářského zápisu o úpravě svých budoucích vztahů v manželství. Stejně platilo, pokud jde o správu společného jmění manželů, kterou si mohli manželé nebo snoubenci, kteří teprve chtějí uzavřít manželství, smluvně upravit formou notářského zápisu.

Pojem „**společné jmění manželů**“ zůstal zachován i v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinném od 1.1.2014 (dále jen „občanský zákoník“). Podoba společného jmění manželů je charakterizována tzv. nedílem, znamená to, že manželé jako spoluvlastníci nemají konkrétně vyjádřen podíl k určité věci. Proto i v minulosti občanský zákoník z roku 1964 pro manželské majetkové právo využíval termín „*bezpodílové spoluvlastnictví*“. Shodně s předchozí právní úpravou, i tento občanský zákoník umožňuje smluvně upravit (modifikovat) manželům či snoubencům zákonný režim společného jmění. Občanský zákoník se v mnoha ohledech navrácí k principům ABGB, ale co se týče manželského majetkového práva, ponechává povinný vznik společného jmění ke dni uzavření manželství.

2.2 Vymezení společného jmění manželů

Základem právní úpravy majetkového manželského práva je úprava společného jmění manželů, obsažena v § 708 až 753 občanského zákoníku. Jedná se o spoluvlastnický vztah manželů k jednotlivým věcem (aktivům), které tvoří majetkovou podstatu společného jmění manželů, a současně i vymezení postavení manželů jako společných dlužníků, jde-li o dluhy (pasiva) spadající do společného jmění manželů. Tyto dvě roviny určují základní charakter celé instituce a projevují se v jejím názvu, kde zákonodárce používá termín jmění a nikoli majetek či vlastnictví. Odborníci uvádějí, že jmění je souhrnem majetku určité

osoby a jejich dluhů, zatímco majetek (obdobně jako vlastnictví) je souhrnem všeho, co určité osobě patří, tedy jen aktiv.⁸

Podle § 708 občanského zákoníku, společné jmění tvoří „*to, co náleží manželům, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů*“. Do společného jmění manželů tedy nepatří nic, co nemá majetkovou povahu, např. osobnostní práva; jinak sem patří vše, co manželé nabyli či získali společně, nebo jeden z nich za trvání manželství. Společné jmění manželů tvoří jak aktiva, tak pasiva (práva a povinnosti); to neplatí, bylo-li smlouvou snoubenců společné jmění vyloučeno, nebo jeho vznik vyhrazen ke dni zániku manželství.⁹

Ustanovení § 709 odst. 1 občanského zákoníku pod písm. a) až e) obsahuje taxativní výčet předmětů, které v zákonném režimu do společného jmění manželů nepatří. Jedná se o výjimku z uvedeného pravidla, že do společného jmění manželů spadá vše, co má majetkovou hodnotu a manželé jej nabudou za trvání manželství. Podle tohoto ustanovení, součástí společného jmění netvoří věci „*sloužící osobní potřebě jednoho z manželů*“, dále společné jmění netvoří „*to, co jeden z manželů nabyl darem, děděním nebo odkazem, to, co nabyl jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech*“, „*to, co nabyl jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku*“. Specifickým případem předmětů vyloučených ze společného jmění je obvyklé vybavení rodinné domácnosti, uvedené v § 698 občanského zákoníku. Obvyklé vybavení rodinné domácnosti tvoří „*soubor movitých věcí, sloužících běžně nezbytným životním potřebám rodiny a jejích členů a není přitom rozhodné, zda věci náleží oběma manželům nebo jen jednomu z nich*“. To, co konkrétně spadá do rozsahu společného jmění, co tvoří rodinnou domácnost, je podrobněji popsáno v následující kapitole.

Současná občanská právní úprava vymezuje tři základní samostatné režimy společného jmění manželů, které jsou si postaveny na roveň. Jedná se o zákonný režim, smluvený režim a režim založený rozhodnutím soudu. Zákonný režim je režimem obecným, použije se tehdy, není-li režimu modifikovaného, tedy režimu smluveného nebo režimu založeného na základě rozhodnutí.

⁸ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kolektiv. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2017, s. 70.

⁹ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J., Zuklínová, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 124.

3 Smluvený manželský majetkový režim

Zákonný režim je režimem obecným, je možné jej smlouvou nebo rozhodnutím soudu doplnit, změnit či vyloučit. Z tohoto pohledu je možné zákonný režim označit za subsidiární k režimu smluvenému a režimu založenému na základě rozhodnutí soudu, které k němu mají speciální povahu, a jsou-li zřízeny, mají přednost. Smluveným režimem může být zákonný režim nahrazen či modifikován za trvání manželství, může jej však nahradit od počátku, byla-li smlouva uzavřena snoubenci ještě před vznikem manželství. Režim založený rozhodnutím soudu připadá v úvahu jen za trvání manželství vždy jako doplnění či změna již existujícího zákonného nebo smluveného režimu. Zároveň však platí, že smluvený režim lze modifikovat rozhodnutím a režim založený rozhodnutím soudu lze změnit smluvně. Jak k tomu doplňuje doktor Psutka, nic však nebrání tomu, navrátit se na základě rozhodnutí či smlouvy k plnému zákonnému režimu společného jmění.¹⁰

Pokud jde o smluvený majetkový režim, tento je vázán na úpravu zákonného režimu a tvoří ve vztahu k němu do značné míry pouhou výjimku. Než přikročím k samotnému vymezení smluveného manželského majetkového režimu, sluší se představit, co vlastně tento zákonný režim společného jmění manželů tvoří.

3.1 Společné jmění manželů v zákonném režimu

V ustanovení § 709 občanského zákoníku jsou uvedena aktiva (majetek), která spadají do společného jmění v zákonném režimu a která nikoliv. V ustanovení § 710 jsou pak vymezena pasiva (dluhy), která do společného jmění nespádají.

3.1.1 Aktiva

Obecně platí, že aktivem společného jmění manželů je majetek, který nabude jeden z manželů sám, popřípadě oba manželé společně za trvání manželství například na základě společně uzavřené smlouvy, nebo i tehdy, nabude-li jej jeden z manželů bez souhlasu manžela druhého, nebo dokonce proti jeho vůli.

V zákoně je výslovně pamatováno na dva specifické případy (výjimky) majetku tvořícího součást společného jmění manželů. V prvním případě, uvedeném v ustanovení § 709 odst. 2 občanského zákoníku, se jedná o **zisky představující**

¹⁰ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 159.

nárůst hodnoty výhradního majetku během trvání společného jmění, po odečtení nákladů, které bylo třeba na dosažení zisku vynaložit. Nejčastěji půjde o nájemné z pronájmu výlučných nemovitostí, úroky z výlučných peněz, apod. Výpočet takového zisku se provádí tak, že od čisté hodnoty výhradního majetku jednoho z manželů při zániku společného jmění bude odečtena čistá hodnota tohoto majetku při vzniku majetkového společenství. Pokud však pasiva převýší aktiva, bude i výše čistého majetku záporná. Často se v praxi stává, že již v průběhu řízení o rozvod manželství má jeden z manželů snahu účelově snížit výši svého majetku proto, aby nemusel hradit tak vysokou částku ve prospěch společného jmění. Jak poukazují odborníci docent Melzer a doktor Tégl, německé právo toto vyřešilo tím, že rozhodujícím dnem pro ocenění konečného majetku není den zániku manželství (tedy pravomocného rozhodnutí soudu o rozvodu manželství), ale již okamžik zahájení rozvodového řízení. Toto řešení je i dle mého názoru bezpochyby vhodnější a lze tak předejít tomu, aby se tzv. „zbavení se majetku“ muselo zohledňovat při vypořádávání.¹¹

Ve druhém případě, uvedeném v ustanovení § 709 odst. 3 občanského zákoníku, součástí společného jmění je **podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu**, pokud se společníkem, resp. členem stal manžel v době trvání manželství.¹² Nabytí podílu však nezakládá účast druhého manžela na této společnosti nebo družstvu^{13,14} (např. právo účastnit se rozhodování, právo

¹¹ Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 318.

¹² I za účinnosti předchozího občanského zákoníku z roku 1964 Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 30.5.2012, pod sp. zn. 22 Cdo 3322/2009, vyslovil, že členský podíl v bytovém družstvu je majetkem, a již proto může být součástí společného jmění. Stejně tak v dřívějším rozsudku Nejvyšší soud ČR ze dne 20.7.2004, pod sp. zn. 700/2004 uzavřel, že jestliže jeden z manželů za trvání manželství nabude z prostředků patřících do společného jmění manželů obchodní podíl v s.r.o., stává se tím získaný majetek ze zákona součástí společného jmění manželů. Jak správně podotýkají autorky Francová a Závodská v publikaci „Rozvody, rozchody a zánik partnerství“, soud se sice výslovně vyjádřil pouze k podílu v obchodní společnosti, avšak tento závěr platí i pro družstevní podíl v družstvu, tedy i pro bytové družstvo; k tomu blíže Francová, M., Dvořáková Závodská, J. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 57.

¹³ V polském civilním právu od roku 2004, po novele zákoníku o obchodních společnostech, platí, že v případě společného podílu vzniká též společné členství manželů v s.r.o. či v a.s., pokud společenská smlouva či statuty toto společné členství vyloučí. Podíly v kapitálových společnostech mohou být předmětem majetkového společenství.

¹⁴ Podle usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. 22 Cdo 3192/2015, je nezbytné rozlišovat mezi vynaložením finančních prostředků ze společného jmění na nabytí obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným a poskytnutím těchto prostředků společnosti např. na základě smlouvy o půjčce. Jsou-li finanční prostředky ze společného jmění vynaloženy na nabytí obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným (např. na splnění závazku vyplývajícího z vkladové povinnosti společníka), stává se takto nabytá majetková hodnota účasti manžela na obchodní společnosti součástí společného jmění a pouze tato účast na společnosti „ve svém

hlasovat), s výjimkou bytových družstev. U bytových družstev je situace jiná. Podle ustanovení § 739 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, vzniká společné a nerozdílné členství obou manželů, jestliže je družstevní podíl součástí společného jmění manželů a zaniká až jeho vypořádáním, nebo marným uplynutím lhůty pro jeho vypořádání podle § 741 občanského zákoníku, tzv. fikcí vypořádání. Spolu se společným členstvím vzniká manželům i to, že z právních jednání týkajících se družstevního podílu jsou zavázáni a oprávněni společně a nerozdílně. Vzhledem k tomu, že společné členství manželů v bytovém družstvu je členstvím jediným, manželé jako společní členové mají zásadně jeden hlas.¹⁵ Výjimku z tohoto pravidla tvoří situace, kdy jeden z manželů nabyl podíl způsobem, který v souladu s ustanovením § 709 odst. 1 občanského zákoníku vede ke vzniku jeho výlučného vlastnictví, např. nabytí podílu na základě dědictví, daru, odkazu, nebo nabytí za použití výlučných finančních prostředků.

Občanský zákoník další případy aktiv spadajících do společného jmění manželů, kromě shora uvedených zisků z výlučného majetku a podílu manžela v obchodní společnosti nebo družstvu, blížeji nerozvádí. Podle odborných výkladů a komentářů, mezi tradiční součásti společného jmění manželů patří především **aktiva peněžité povahy**, například peněžní příjmy z pracovního či služebního poměru, příjmy z podnikatelské činnosti, včetně odměn či vyplacených prémie, příjmy ze sociálního zabezpečení (důchody, nemocenská), apod. Příjmy společného jmění manželů tvoří i stipendia, příjmy z autorských odměn, odměny za vynálezy, užitné vzory, případně jiné předměty průmyslového vlastnictví.¹⁶ Všechny tyto příjmy se stávají součástí společného jmění v okamžiku, kdy manžel, který se o jejich získání přičinil, nabyl možnost s nimi nakládat, tedy

majetkovém aspektu“ může být v případě zániku společného jmění předmětem vypořádání. Avšak nelze již samostatně vypořádat finanční prostředky, které byly vynaloženy na nabytí obchodního podílu. Na druhé straně je nutné v rámci řízení o vypořádání společného jmění manželů přihlídnout k pohledávkám společného jmění vůči obchodní společnosti, družstvu či sdružení (spočívajícím např. v půjčce finančních prostředků obchodní společnosti, družstvu či sdružení jedním z manželů). Tyto pohledávky představují závazek třetí osoby (obchodní společnosti, družstva či sdružení) vůči jednomu z manželů (resp. společnému jmění), který půjčku této třetí osobě poskytl, a musí být v případě jeho zániku vypořádány (byly-li k vypořádání navrženy ve lhůtě tří let od zániku společného jmění). V takovém případě je irelevantní, zda obchodní podíl na společnosti, které byla půjčka poskytnuta, je či není (v jeho majetkovém aspektu) součástí společného jmění, neboť se jedná o pohledávku společného jmění vůči obchodní společnosti jakožto třetí osobě.

¹⁵ Jak uvádí doktor Cileček v komentáři zákona o obchodních korporacích; Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání, Praha: C.H.Beck, 2013, s. 954.

¹⁶ Z výkladů autorů v publikaci Rodinné právo; Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kolektiv. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017, s.73.

jsou-li mu vyplaceny.¹⁷ Do společného jmění manželů spadají pochopitelně i **aktiva nepeněžité povahy**, nabytá některým ze způsobů předvídaných zákonem (např. zakoupením věci, zhotovením věci, nálezem, vydržením, apod.). Dojde-li však za trvání manželství k platnému prodeji takovéto věci, nemůže být již předmětem vypořádání tato věc, ale částka za prodej získaná.¹⁸ Pokud však jeden z manželů získal věc nikoli „některým ze způsobů předvídaných zákonem“, ale např. trestným činem (krádeží), nestává se tato věc součástí společného jmění manželů.¹⁹ Do společného jmění manželů v zákonném režimu patří i věci sloužící výkonu povolání, ledaže by je bylo možné v konkrétním případě podřadit pod některou z výjimek.

Výjimku z pravidla, že do společného jmění manželů spadá vše, co manželé nabudou za trvání manželství, tvoří ustanovení § 709 odst. 1 písm. a) až e) občanského zákoníku, obsahující taxativní výčet předmětů, které do společného jmění manželů v zákonném režimu nepatří. Podle tohoto ustanovení, součást společného jmění tvoří **věci sloužící osobní potřebě jednoho z manželů**. Jedná se o předměty, které každý z manželů používá výlučně k uspokojování svých běžných životních potřeb, např. šatstvo, věci osobní hygieny, mobilní telefony, apod. Není přitom rozhodující, kdy byly takové věci nabyty, ani jaké byly k jejich nabytí použity prostředky, zda prostředky společné, náležející do společného jmění manželů, nebo prostředky výlučné. Zákon limituje věci sloužící osobní potřebě pouze svým účelem, nikoli jejich hodnotou, i když mnohdy mohou být věci osobní potřeby velmi cenné a na jejich pořízení může být spotřebována značná část prostředků ze společného jmění (např. zdravotní pomůcky či invalidní vozík jednoho z manželů, přepychové předměty, nebo soubor hudebních nástrojů, sloužících jednomu z manželů při koncertování s kapelou, apod.). Znamená to, že přestože tyto věci mohou mít značnou hodnotu, nestávají se součástí společného jmění. Plně souhlasím s názorem doktora Psutky v tom, že výdaje za tyto cenné, neběžné věci, byť slouží osobní potřebě jednoho z manželů, by měly být

¹⁷ Soudní judikatura k tomu dodává, že do společného jmění manželů (dříve bezpodílového spoluvlastnictví manželů) patří teprve vyplacená a převzatá mzda, nikoli nárok na mzdu (stanovisko Nejvyššího soudu ČR – kolegium ze dne 3.2.1972, sp. zn. Cpj 86/1971, nebo též odůvodnění nálezu Ústavního soudu ČR – pléna ze dne 31.3.2015, sp. zn. Pl. ÚS 1/2014).

¹⁸ K tomuto závěru dospěl Nejvyšší soud ČR v rozsudku ze dne 30.10.2018, sp. zn. 22 Cdo 3457/2018.

¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.3.1977, sp. zn. Tz II 1/1977.

zohledněny při vypořádání společného jmění.²⁰ Odlišný názor však zastávají autoři docent Melzer a doktor Tégl, kteří uvádějí: „*Jsou-li splněny výše uvedené předpoklady, je již zcela nerozhodné, z jakých prostředků byla uhrazena cena za dané věci. Tato skutečnost se zásadně nezohledňuje ani následně při vypořádání SJM.*“²¹ S tímto názorem se neztotožňuji, neboť v praxi bývají velmi často řešeny právě hudební nástroje sloužící výlučně jednomu z manželů, kdy jejich pořizovací hodnota je značná a nevidím důvod, proč by toto nemělo být zohledněno v rámci vypořádání.

Součástí společného jmění manželů rovněž netvoří **věci nabyté jedním z manželů darem, děděním nebo odkazem.**²² Na druhou stranu dary, kde na straně obdarované stojí oba manželé, stejně tak jako dědictví či odkazy, jsou-li nabyty za trvání manželství společně oběma manželi, budou tvořit součást společného jmění manželů. Bude proto vždy na vůli dárce či zůstavitele, jaký úmysl v darovací smlouvě či v pořízení pro případ smrti projeví. Zákon nikterak neomezuje darování mezi manžely, pokud nakládají se svým výlučným majetkem; jde-li o věc patřící do jejich společného jmění, darování je vyloučeno. Jak k této problematice správně podotýká doktor Psutka, „*Do výlučného majetku jednoho z manželů se však taková věc může dostat na základě smlouvy o zúžení zákonného rozsahu společného jmění manželů a následným vypořádáním.*“²³ Na druhou stranu docent Melzer a doktor Tégl zastávají názor, že „*Není důvod nepřipustit i darování ze společného do výhradního majetku, a to prostřednictvím běžné darovací (nemodifikační) smlouvy, kdy na jedné straně smlouvy budou na straně dárce oba manželé, na straně obdarovaného pouze ten manžel, jehož výhradní majetek má být o dar rozšířen.*“²⁴

Do společného jmění manželů dále nepatří **náhrada nemajetkové újmy, kterou nabyl jeden z manželů na svých přirozených právech.** Přirozenými právy člověka, jak vyplývá z komentovaného ustanovení občanského zákoníku doktora

²⁰ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 170.

²¹ Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 304.

²² Toto pravidlo platilo i v dřívější právní úpravě občanského zákoníku z roku 1964, který vyjadřoval v § 143 odst. 1 písm. a), že: „*Společné jmění manželů tvoří majetek nabytý některým z manželů nebo jimi oběma společně za trvání manželství, s výjimkou majetku získaného dědictvím nebo darem, …….*“

²³ Psutka, J. Společné jmění manželů. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 30.

²⁴ Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 306.

Bezoušky, se rozumí „právo na život a důstojnost člověka, jeho zdraví, právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy.“²⁵ Náhrada nemajetkové újmy má ryze osobní povahu a váže se pouze k osobě jednoho z manželů, kdy půjde zejména o náhradu spjatou s újmou na životě (např. náhrada pro manžela jako pozůstalého po smrti jeho rodičů) a zdraví (bolestné, náhrada za ztížení společenského uplatnění), nebo nároky spojené s ochranou osobnosti (např. peněžní náhrada za pomluvu). Mezi nároky na náhradu nemajetkové újmy, která vznikla v důsledku zásahu do přirozeného práva člověka, patří i právo osoby blízké podle § 2956 občanského zákoníku, který uvádí: „Při usmrcení, nebo zvláště závažném ublížení na zdraví, odčiní škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvazující plně jejich utrpení.“²⁶

Mezi majetkové hodnoty vyloučené ze společného jmění patří také to, co **nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví**. Může se jednat např. o prodej výlučně vlastněných věcí, jejich směnu nebo naopak nabytí nové věci z výlučných prostředků. Není vždy nezbytně nutné, aby se jednalo o nabytí věci prostřednictvím prostředků výhradního majetku. Pokud např. jeden z manželů koupí věc na úvěr, je tato věc ve výhradním jmění, byť by tento úvěr byl splácen ze společných prostředků. Jiná situace nastává u nájemného inkasovaného z výlučně vlastněného bytu. Takovéto nájemné se po odečtení nákladů, stává součástí společného jmění podle § 709 odstavce 2 občanského zákoníku,²⁷ který je speciálním ustanovením k odstavci 1.²⁸ Mám tedy za to, že nelze souhlasit s názorem autorů docenta Melzera a doktora Tégla, kteří uvádějí, že: „Pokud se výdělečná činnost jednoho z manželů týká jeho

²⁵ Hulmák, M. a kol., Občanský zákoník VI. Závazkové právo zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1701.

²⁶ Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 1.3.2000, sp. zn. II. ÚS 517/1999 vyslovil, že: „Součástí soukromého života je nepochybně též rodinný život, zahrnující vztahy mezi blízkými příbuznými, respektování soukromého, tedy i rodinného života, musí zahrnovat do určité míry právo na vytváření a rozvíření vztahů s dalšími lidskými bytostmi, aby tak bylo možno mimo jiné také rozvíjet a naplňovat vlastní osobnost. Zaviněná smrt blízké osoby proto může z hlediska vzájemným úzkým a pevným sociálním, morálním, citovým kulturním vazbám představovat natolik vážnou nemateriální újmu pro rozvíjení a naplňování osobnosti pozůstalého, že může být kvalifikována jako újma snižující jeho důstojnost či vážnost ve společnosti.“ Rovněž i nález Ústavního soudu ze dne 4.5.2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/2004.

²⁷ Podle § 709 odst. 2 občanského zákoníku, „Součástí společného jmění je zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů.“

²⁸ Tomuto odpovídá i dřívější judikatura, kdy např. v rozsudku Městský soud v Praze ze dne 31.1.1997, pod sp. zn. 24 Co 15/1997 vyslovil, že: „Nájemné z bytu a nebytových prostor v domě, který získal jeden z manželů v restituci a který je proto pouze jeho vlastnictvím, je předmětem bezpodílového spoluvlastnictví manželů, pokud bylo vyplaceno za trvání manželství.“

výhradního majetku, pak i takto získaný zisk spadá do jeho výhradního majetku (např. nájem věci ve výhradním majetku jednoho manžela)“ a odkazují přitom na *Kanzleiter in Münchener Kommentar, Sv. 7, komentář k § 1418, m.č. 10*: který výslovně považuje příjmy z nájmu výhradního majetku za součást výhradního majetku.²⁹

Ze společného jmění jsou vyloučeny i majetkové hodnoty, které **nabyl jeden z manželů náhradou za to, co náleželo do jeho výlučného majetku a co bylo poškozeno, zničeno nebo ztraceno**. Tato náhrada představuje tzv. jinou formu předchozího výlučného majetku, jakousi kompenzační náhradu za poškození, zničení nebo ztrátu výhradního majetku (nejčastěji půjde o náhradu získanou v příčinné souvislosti se škodní událostí, nebo nároky z pojištění výhradního majetku, apod).

V přechodných ustanoveních § 3040 občanského zákoníku je pamatováno i **na vyloučení majetku ze společného jmění manželů nabytého jedním z manželů podle předpisů o restituci**, a to i přesto, že proces restitucí byl prakticky ukončen. Toto přechodné ustanovení patří do výjimek uvedených v § 709 odst. 1 občanského zákoníku a odstranilo pochybnosti o tom, zda pohledávky vzniklé jednomu z manželů na základě restitučních předpisů patří výlučně tomuto manželovi.³⁰

Specifický případ předmětů vyloučených ze společného jmění, je **obvyklé vybavení rodinné domácnosti**. Ustanovení § 698 odst. 1 občanského zákoníku uvádí, že „*obvyklé vybavení rodinné domácnosti tvoří soubor movitých věcí, které slouží běžně nezbytným životním potřebám rodiny a jejích členů, a není přitom rozhodné, zda věci náleží oběma manželům nebo jen jednomu z nich.*“³¹ Z povahy těchto věcí je zřejmé, že vlastnictví u těchto movitých věcí je nerozhodné;

²⁹ Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 309.

³⁰ Např. v rozsudku Nejvyšší soud ČR ze dne 14.12.2010, pod sp. zn. 22 Cdo 4161/2009, uzavřel, že *věci vydanou v rámci předpisů o restituci majetku ve smyslu § 143 obč. zák. ve znění do 31.07.1998 se rozumí věc vydaná na základě úspěšného uplatnění restitučního nároku; skutečnost, že věc byla státem nebo právnickou osobou prodána nabyvateli i s přihlédnutím k tomu, že její vlastnictví pozbyli předkové nabyvatele v tzv. rozhodné době, ještě neznamená, že na případ se vztahuje zákonná výlučka z nabytí do SJM.*

³¹ Důvodová zpráva dokonce počítala i s tím, že obvyklé vybavení společné domácnosti budou tvořit věci, ke kterým manželé, ať už jeden z nich nebo oba společně, nemají vlastnické právo, mají pouze právo věc užívat (např. věci pořízené na leasing, věci zapůjčené, apod.). Zdroj: Písaříková, M. Společné mění manželů, věci tvořící vybavení společné domácnosti. Literatura k § 3038 občanského zákoníku. ASPI. 2013.

rozhodující je účel a zvláštní režim těchto věcí.³² Vlastnictví k věcem tvořícím obvyklé vybavení rodinné domácnosti je speciální formou spoluvlastnictví, odlišnou od společného jmění, jak vyplývá i z odlišného systematického zařazení tohoto institutu v § 698 a § 699 občanského zákoníku, od ustanovení upravujících společné jmění v § 708 a násl. občanského zákoníku. Za zmínku stojí i přechodné ustanovení § 3038 občanského zákoníku, které uvádí, že: „*věci náležející k obvyklému vybavení rodinné domácnosti přestaly být dnem nabytí účinnosti občanského zákoníku (tedy dnem 1.1.2014) součástí společného jmění.*“ Věci, které byly na základě § 3038 vyloučeny z masy společného jmění manželů, tak zůstávají v bezpodílovém spoluvlastnictví.³³ Pokud jeden z manželů nakládá s věcí sloužící potřebám rodiny, potřebuje podle § 698 odst. 2 občanského zákoníku souhlas druhého manžela, a to bez ohledu na vlastnictví k této věci; to neplatí, jde-li o věc zanedbatelné hodnoty. Pokud souhlas učiněn nebude, může se druhý manžel dovolat neplatnosti takového právního jednání. Jedná se o relativní neplatnost uvedenou v § 586 občanského zákoníku, přičemž promlčecí lhůta pro její uplatnění za dobu trvání manželství běžet nepočíná.³⁴

³² Jiná právní úprava platí v Polsku, kdy podle čl. 34 polského zákoníku o rodině a opatrovnictví, nabytí předmětů obvyklého domácího zařízení se stává součástí společného majetku, přestože je jeden z manželů získal děděním, darem nebo odkazem. Náš občanský zákoník k tomu přistupuje poněkud jinak, u nás nerozhoduje, v jakém vlastnickém režimu se předměty tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti nacházejí. Důležitá je jejich funkce.

³³ Podle rozsudku Okresního soudu v Liberci ze dne 27.8.2015, sp. zn. 13 C 14/2015 vyplývá, závěr, že: „*Ustanovení § 3038 o.z. nesměruje ani k vytvoření nové vlastnické kategorie ani jeho účelem není vyjmutí věcí tvořících vybavení rodinné domácnosti ze společného jmění manželů (čemuž by nasvědčoval striktní jazykový výklad), toliko stanoví podřazení těchto věcí pod nová pravidla ochrany, dispoziční pravidla stanovená v § 698 o.z. i v případech věcí ve společných jmění vzniklých do 31.12.2013.*“

³⁴ Zajímavé je usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 18.9.2018, pod sp. zn. II.ÚS 2816/18 (dostupné z ASPI k § 698 občanského zákoníku), kterým byla odmítnuta ústavní stížnost stěžovatelky – manželky. Ta se nejprve domáhala nařízení předběžného opatření, aby měla umožněn přístup do bytové jednotky vlastněné manželem s odůvodněním, že jsou se žalovaným manželé, v bytové jednotce se nachází jejich rodinná domácnost a žalovaný stěžovatelce znemožňuje přístup do této domácnosti. Tvrzení žalovaného - manžela, že stěžovatelka opustila rodinnou domácnost již před 10 lety, a to s úmyslem se tam již nevrátit, nebylo osvědčeno. K vyřešení této otázky bylo nezbytné vést dokazování, což je z povahy předběžného opatření v řízení o předběžném opatření vyloučeno, soud stěžovatelce vyhověl a předběžné opatření vydal. Stěžovatelka dále podala návrh ve věci samé, ve kterém se domáhala zdržení neoprávněných zásahů do práva bydlení. Došlo k vydání rozhodnutí o zamítnutí žaloby žalobkyně (stěžovatelky) domáhající se uložení povinnosti žalovanému zdržet se zásahu do práva bydlení s odůvodněním, že se žalobkyni nepodařilo prokázat existenci rodinné domácnosti v bytové jednotce. Odvolací soud v napadeném rozhodnutí dospěl k závěru, že pokud osvědčená skutečnost, z níž soud při nařízení předběžného opatření vycházel, byla posléze vyvrácena, je na místě předběžné opatření zrušit. Stěžovatelka - manželka nebyla úspěšná ve své ústavní stížnosti, ani když namítala, že měla v předmětném bytě umístěnu rodinnou domácnost, své osobní, rodinné, soukromé, pracovní a jiné věci, tedy tento byt pocítovala jako svůj soukromý a intimní prostor, tedy své soukromí a odvolací soud svým postupem, kdy vydal napadené rozhodnutí a tímto postupem odepřel stěžovatelce

Ze shora uvedeného výkladu je zřejmé, že speciální institut tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti nelze změnit ani vyloučit rozhodnutím soudu, ani smlouvou o manželském majetkovém režimu (ať už před uzavřením manželství či v jeho průběhu); to neplatí, pokud jeden z manželů trvale opustil domácnost a odmítá se do ní vrátit. Pokud k tomu dojde a žádná smlouva není uzavřena, může se ten, kdo domácnost opustil a kdo je současně výlučným vlastníkem věcí tvořících obvyklé vybavení rodinné domácnosti, domáhat, aby mu tyto věci druhý manžel vydal. Jestliže by tyto věci byly ve spoluvlastnictví, rozdělí se rovným dílem, je-li to možné, pokud ne, spoluvlastnictví k těmto věcem se zruší a vypořádá. Tato pravidla se však nepoužijí, jestliže opuštěný manžel potřebuje tyto věci pro společné nezletilé dítě manželů.

3.1.2 Pasiva

Pasiva mají význam jednak pro vymezení společných dluhů obou manželů a jednak pro otázku odpovědnosti za tyto dluhy. Podle ustanovení § 710 občanského zákoníku, dluhy jsou součástí společného jmění, pokud byly převzaté za trvání manželství, s níže uvedenými výjimkami.³⁵ K nabytí dluhu jejím převzetím je tedy nezbytné společné jednání obou manželů, nejčastěji na základě smlouvy. Dluh vzniklý jednomu z manželů přímo ze zákona (např. způsobil-li škodu, kterou je povinen nahradit, či úhrada daně, apod.), nebo na základě rozhodnutí orgánu (např. uložením blokové pokuty, hrazení výživného, apod.), není dluhem převzatým.³⁶

Výjimka, která vyčleňuje dluhy ze společného jmění, se týká „**majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku**“. Častým případem je situace, kdy si manžel vypůjčí prostředky na rekonstrukci jeho výlučného domu. Pak do společného jmění bude patřit dluh

možnost domáhat se přístupu do předmětného bytu, jí měl podle jejího názoru odejmout možnost, aby se opět do rodinné domácnosti vrátila.

³⁵ Občanský zákoník z roku 1964 v § 143 odst. 1 písm. b) hovořil o závazcích vzniklých za trvání manželství, nikoli o dlužích převzatých za trvání manželství. Vymezil to takto: „*Společné jmění tvořily závazky, které některému z manželů nebo oběma manželům společně vznikly za trvání manželství, s výjimkou závazků týkajících se majetku, který náleží výhradně jednomu z nich, a závazků, jejich rozsah přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů, které převzal jeden z nich bez souhlasu druhého*“.

³⁶ Podle rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 26.2.2015, pod sp. zn. 23Co 606/2014, „*Povinností nahradit škodu z titulu protiprávního jednání povinného je dluhem, který nespadá v režimu z. č. 89/2012 Sb. do SJM. Pro vymožení takové pohledávky tudíž nemůže být nařízen dle § 262a odst. 2 o.s.ř. ve znění do 30. 6. 2015, výkon rozhodnutí příkázáním jiné pohledávky vůči manželu povinného.*“

v té části, která nepřesahuje zisk z domu (pokud nějaký existuje). Zatímco zisk z výlučného majetku jednoho z manželů podle § 709 odst. 2 občanského zákoníku spadá do společného jmění, dluhy přesahující zisk podle § 710 písm. a) občanského zákoníku ponese manžel sám ze svého. Toto se jeví jako nespravedlivé, o čemž se takto vyjádřila docentka Zuklínová a s tímto lze jen souhlasit.³⁷ Spravedlivé by podle mého názoru bylo, aby byl dluh uhrazen (odečten) ze zisku a to, co zbude, se stane součástí společného jmění.

Další výjimku tvoří dluhy, které **„převzal jen jeden z manželů bez souhlasu druhého, aniž by se přitom jednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny.“** Pokud jde o souhlas druhého manžela, tento může být dán předem, nebo nejpozději při vlastním právním jednání druhého manžela, k pozdějšímu souhlasu se nepřihlíží. Pokud jde o formu souhlasu, obecně platí, že může být učiněn i neformálně.³⁸ Souhlas druhého manžela není vyžadován, jestliže dluh vznikl v souvislosti s obstaráváním každodenních nebo běžných potřeb rodiny. Důležitá je zde každodennost, resp. běžnost převzetí dluhu z pohledu dané rodiny. Vždy bude nutné zkoumat, zda se jedná o potřeby každodenní, při chodu domácnosti (např. náklady související s údržbou domácnosti, společně obývaných prostor, apod.) a zda se jedná o běžné potřeby rodiny, které se průběžně spotřebovávají (např. nákupy potravin, drogerie, energií, apod.). Autorka Mayerová k tomu správně podotýká, že posouzení tzv. „běžného plnění“ se posuzuje vždy individuálně, podle majetkových poměrů, které v jednotlivých rodinách existují.³⁹ Pokud dluhy budou překračovat majetkové poměry manželů a ohrožovat jejich stabilitu, může druhý manžel usilovat o změnu rozsahu společného jmění manželů formou dohody nebo rozhodnutím soudu. Až do provedení této změny se však jedná o dluhy spadající do společného jmění manželů.

³⁷ Názor docentky Zuklínové, vyjádřený v publikaci: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J., Zuklínová, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 134.

³⁸ Jak vyplývá z odůvodnění usnesení Ústavního soudu ze dne 11.6.2019, pod sp. zn. I.ÚS 306/19, ve kterém poukazoval na závěr Nejvyššího soudu, zabývající se otázkou, která nebyla předtím řešena, zda dohoda manželů o způsobu úhrady dluhů za dodávky energií týkající se rodinné domácnosti, jež však nebyla uzavřena ve formě veřejné listiny (§ 716 a násl. občanského zákoníku), může mít za následek vznik výlučného dluhu manžela vůči druhému z manželů a vznik povinnosti manžela uhradit druhému z manželů poměrnou část takového dluhu. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že pokud stěžovatel hradil dluh ve společném jmění manželů z prostředků ve společném jmění manželů, je správný závěr, že mu nevznikla započitatelná pohledávka za oprávněnou spočívající v povinnosti uhradit polovinu nákladů na dodávky elektřiny a plynu.

³⁹ Mayerová, Z., Šťovíček, J. Zákon o rodině s komentářem. 1. vydání. Praha: Codex Bohemia, 1998, komentář k § 21, s 31.

Podle § 731 občanského zákoníku, „vznikl-li dluh jen jednoho z manželů za trvání manželství, může se věřitel při výkonu rozhodnutí uspokojit i z toho, co je ve společném jmění.“⁴⁰ Aby k výkonu rozhodnutí týkající se společného jmění nedošlo, musí včas, tedy bez zbytečného odkladu, u dluhu vzniklého jen jednomu z manželů proti vůli druhého manžela, projevit tento manžel nesouhlas vůči věřiteli. Pak může být postiženo podle § 732 občanského zákoníku společné jmění pouze do výše, které představuje podíl dlužníka, kdyby bylo společné jmění zrušeno a vypořádáno.

3.2 Společné jmění manželů ve smluveném režimu

Smluvený režim je druhým režimem společného jmění manželů a je jednou z variant modifikace zákonného režimu společného jmění manželů.⁴¹ Smluvně modifikovat (upravit) lze jak existující společné jmění, tak jmění v budoucnu potenciálně vzniklé. Smluvený režim může spočívat v režimu oddělených jmění, v režimu vyhrazujícím vznik společného jmění ke dni zániku manželství, jakož i v režimu rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu. V praxi dochází nejčastěji k uzavírání smluv o režimu oddělených jmění, jen výjimečně dochází k vyhrazení vzniku společného jmění ke dni zániku manželství. Blížeji k jednotlivým typům smluvených režimů v kapitole č. 3.2.4.

3.2.1 Strany smluveného režimu

Smluvený režim mohou zvolit jak manželé, tak i snoubenci (tzv. předmanželská smlouva).

Podle § 656 občanského zákoníku, snoubencem je muž a žena, kteří hodlají vstoupit do manželství. Snoubencem se tedy rozumí osoba opačného pohlaví, nikoli osoba stejného pohlaví, jak to připouští například španělská právní úprava

⁴⁰ Tato úprava vychází z dřívější rozhodovací praxe, kdy v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 12.9.2007, pod sp. zn. 31 Odo 677/2005 soud vyslovil: „Splnění závazku náležejícího do společného jmění manželů, sjednaného jen jedním z manželů, nemůže věřitel v nalézacím řízení vymoci po druhém z těchto manželů; právo věřitele domáhat se při výkonu rozhodnutí nebo exekuci uspokojení závazku povinného manžela postižením společného jmění manželů tím není dotčeno.“

⁴¹ I za účinnosti dřívější právní úpravy platilo, že podle § 143a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, mohli manželé rozsah společného jmění smlouvou ve formě notářského zápisu buď rozšířit nebo zúžit, a to včetně závazků nabytých teprve v budoucnu. Manželé mohli rovněž vyhradit zcela nebo částečně vznik společného jmění ke dni zániku manželství, až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti. Dovolena byla i tzv. předmanželská smlouva, kterou si snoubenci mohli upravit své budoucí majetkové vztahy v manželství.

v Código Civil.⁴² Dle mého názoru je to tak správně, neboť od nepaměti tvoří rodinu svazek muže a ženy a smluvený manželský majetkový režim by se neměl aplikovat i na úpravu registrovaného partnerství.⁴³

Pokud jde o snoubence, občanský zákoník blíže nevymezuje, od jaké doby lze považovat muže a ženu za snoubence. Rovněž není zákonem stanoveno žádné časové omezení, které má uplynout od uzavření předmanželské smlouvy do vzniku manželství. Smlouva může být vlastně uzavřena i několik let před uzavřením manželství, což může přinášet jisté obtíže, vzhledem k proměnlivosti vlastnických vztahů, která jsou běžnou součástí života a vzhledem k tomu, že smlouva sjednaná několik let dopředu ani nemusí odpovídat aktuálním potřebám či představám jednoho z manželů. Přesto je tato smlouva mezi manžely právně závazná a může být změněna jen se souhlasem obou z nich. Problém může nastat, pokud jeden ze snoubenců v mezidobí uzavře manželství s jinou osobou. Skupina odborných autorů tvrdí,⁴⁴ že uzavření takového manželství nemá na předchozí předmanželskou smlouvu žádný vliv (smlouva není neplatná), neboť nevznikne-li manželství, nenabude smlouva účinnosti. S tímto názorem nemohu souhlasit. Přikláním se k názoru autorů profesora Dvořáka a doktora Spáčila, kteří dovozují, že „uzavřou-li účastníci dohody nebo některý z nich manželství s jinou osobou, předmanželská smlouva uzavřená dříve zaniká, patrně pro nemožnost plnění (§ 575 občanského zákoníku)“.⁴⁵ Pro argumentaci neplatnosti takovéto smlouvy mám za to, že lze podpůrně použít i judikaturu Nejvyššího soudu, která se sice týká dohody o vypořádání společného jmění, ale uvádí, že přestože účastníci před rozvodem manželství uzavřeli dohodu o vypořádání společného jmění manželů a tuto dohodu nepředložili soudu v řízení o rozvod manželství, tato dohoda se stala neplatnou a neúčinnou.⁴⁶ Z tohoto důvodů by bylo vhodné de lege ferenda do občanského zákoníku zakotvit časové omezení, odpovídající době jednoho až dvou let mezi uzavřením smlouvy mezi snoubenci a uzavřením manželství s tím,

⁴² K tomu blíže Hřebenová, M. Modifikace společného jmění manželů – srovnávací studie. Praha, 2017. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta, s. 94.

⁴³ Podle § 1 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, se registrovaným partnerstvím rozumí trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem.

⁴⁴ Melzer, F., Těgl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 394.

⁴⁵ Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, s. 195.

⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.6.2001, pod sp. zn. 30 Cdo 257/2001. Manželství účastníků bylo proto rozvedeno podle § 755 odst. 1 občanského zákoníku, nikoli podle § 757 občanského zákoníku.

že veškerá jednání obsažená ve smlouvě nenabudou platnosti a účinnosti, nebude-li manželství mezi snoubenci uzavřeno do této stanovené doby. Inspirativní může být španělská právní úprava, kdy podle čl. 1333 Código Civil platí časové omezení jednoho roku od uzavření smlouvy mezi snoubenci do uzavření manželství pro to, aby mohly nabýt platnosti a účinnosti právní jednání obsažená ve smlouvě.⁴⁷

Ke sňatku dle § 659 občanského zákoníku, dojde kladnou odpovědí snoubenců o tom, že spolu chtějí vstoupit do manželství před osobou jednající za orgán veřejné moci či orgán církve. Uzavřením manželství nabývá účinnosti i majetková smlouva uzavřená snoubenci. Může však dojít k situaci, kdy „snoubencem“, který uzavřel předmanželskou smlouvu, je osoba, která hodlá vstoupit do manželství s někým jiným, přičemž je v rozvodovém řízení. Podle názoru doktora Psutky, předmanželskou smlouvu mohou uzavřít jen snoubenci; „osobu, která je ve stavu manželském, nelze považovat za snoubence“; a právě z tohoto důvodu dovozuje neplatnost takovéto smlouvy pro rozpor s veřejným pořádkem.⁴⁸ Dle mého názoru je toto příliš formalistické. Přikláním se k názoru docenta Melzera a doktora Tégl, neboť není žádných důvodů, „proč bránit manželovi v rozvodovém řízení, který hodlá ihned po vzniku dosavadního manželství vstoupit do manželství s jinou ženou, aby již za trvání původního manželství uzavřel modifikační smlouvu pro účely nového manželství“.⁴⁹

Pokud modifikační smlouvu uzavírají manželé za trvání manželství, tato nabývá platnosti nejdříve od okamžiku sjednání smlouvy, nikoli se zpětným účinkem. Pokud jde o účinnost smlouvy, nastává v různém okamžiku; jsou-li ve smlouvě uvedeny věci nezapisované do veřejného seznamu, přejde vlastnictví k těmto věcem již účinností smlouvy, tedy jejím uzavřením. U věcí zapisovaných do veřejného seznamu (typicky u nemovitostí), účinky nastávají až zápisem do veřejného seznamu, tedy k okamžiku, kdy návrh na zápis dojde příslušnému katastrálnímu úřadu.⁵⁰ Existují však zákonné výjimky, kdy účinky smlouvy vůči třetím osobám nenastanou vůbec. Jedná se o pravidlo zakotvené v ustanovení §

⁴⁷ Hřebenová, M. Modifikace společného jmění manželů – srovnávací studie. Praha, 2017. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta, s. 95.

⁴⁸ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 220.

⁴⁹ Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 393.

⁵⁰ Ustanovení § 10 zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitosti (katastrální zákon).

719 občanského zákoníku v případě, kdyby se obsah smlouvy dotýkal určitým způsobem třetí osoby, resp. krátil její práva, účinky smlouvy vůči ní nenastávají, ledaže by se smlouvou tato třetí osoba souhlasila.

3.2.2 Obsah a forma modifikačních smluv

Modifikační smlouva manželů či snoubenců může obsahovat prakticky jakékoli ujednání a může se týkat jednotlivých věcí, nebo jejich souborů. Může se týkat věci obchodovatelné i neobchodovatelné, věci jednotlivě nebo druhově určené. Může se jednat o modifikaci jednorázovou, týkající se jen konkrétních kusů majetku či pasiv (není rozhodné, zda aktuálních či budoucích) či modifikaci obecnou, s účinky do budoucna. Jestliže byla mezi účastníky sjednána smlouva se zpětným účinkem, nepřihlíží se k tomu a takové ujednání vede k nicotnosti (zdánlivosti).⁵¹ Takto sjednaná zpětná účinnost však neznamena neexistenci (zdánlivost) smlouvy samotné, pouze znamená, že práva a povinnosti ze smlouvy se řídí nejdříve okamžikem jejich sjednání.

Modifikovat lze jak rozsah společného jmění, tak správu společného jmění.

Pokud jde o formu jakékoli modifikační smlouvy, je podle § 716 odst. 2 občanského zákoníku vyžadována přísná forma, forma notářského zápisu (veřejná listina).⁵² Tato „přísnost“ je dána jednak proto, že se modifikací mění zákonný manželský majetkový režim a jednak proto, že smluvní ujednání má důsledky nejen vůči manželům, nýbrž i ve vztahu k třetím osobám. Důsledkem porušení formy je absolutní neplatnost modifikační smlouvy. Manželské smlouvy vede ve své evidenci Notářská komora ČR v neveřejném i veřejném seznamu. Podle § 721 občanského zákoníku, „*smlouvy o manželském majetkovém režimu se zapisují do veřejného seznamu, je-li to v ní ujednáno; jinak na žádost obou manželů*“. Z uvedeného vyplývá, že zápis modifikační smlouvy ve veřejném seznamu není povinný.

⁵¹ V ustanoveních § 551 až § 554 občanského zákoníku je upravena problematika zdánlivých (nicotných) právních jednání. Důvodová zpráva k tomu doplňuje, že se na smlouvu hledí, jako by byla od počátku bez takového ujednání.

⁵² Podle § 3026 odst. 2 občanského zákoníku, „*vyžaduje-li právní jednání formu veřejné listiny, rozumí se jí notářský zápis*“. Konečně i v dřívější právní úpravě občanského zákoníku z roku 1964 platilo, že pro modifikační smlouvu týkající se změny rozsahu společného jmění manželů podle § 143a, nebo pro modifikaci správy společného jmění podle § 147, byl nutný notářský zápis.

Volnost smluvních stran při utváření obsahu smlouvy, je omezena následujícími limity.

3.2.3 Limity smluvní volnosti při uzavírání smluv

Občanský zákoník uvádí omezení smluvní volnosti hned v několika následujících ustanoveních.

Kromě již zmíněného zákazu **sjednání modifikační smlouvy se zpětným účinkem**, uvedeným v § 716 odst. 1, se dále zakazuje podle § 718 odst. 3 **dotčení úpravy o obvyklém vybavení rodinné domácnosti**. Jinými slovy, modifikační smlouvou „nelze vyloučit ani změnit ustanovení o obvyklém vybavení rodinné domácnosti, ledaže jeden z manželů opustil trvale domácnost a odmítá se vrátit“.⁵³ Toto ustanovení je nutné chápat tak, že přestože výslovně zakazuje, že smlouvou nelze vyloučit ani změnit ustanovení o obvyklém vybavení rodinné domácnosti, neznamená to, že smlouvou nelze měnit vlastnické poměry k tomuto majetku (např. tak, že pokud věc patřila do výlučného vlastnictví, bude nadále patřit do společného jmění, nebo naopak). Co konkrétně tvoří obvyklé vybavení rodinné domácnosti, je vymezeno v § 698 občanského zákoníku takto: „*Obvyklé vybavení rodinné domácnosti tvoří soubor movitých věcí, které slouží běžně nezbytným životním potřebám rodiny a jejich členů; není přitom rozhodné, zda jednotlivé věci náleží oběma manželům nebo je jednomu z nich*“. Z této definice lze dovodit, že obvyklým vybavením rodinné domácnosti může být například tradiční vybavení bytu nebo domu, osobní automobil, sportovní vybavení sloužící volnočasovým aktivitám rodiny, může jím být i vybavení stavby pro drobný chov zvířat.⁵⁴ Naopak do obvyklého vybavení rodinné domácnosti nebude spadat např. nákladní automobil, střelné zbraně, hudební nástroje, neboť tyto věci podle jejich povahy a účelu neslouží běžně nezbytným životním potřebám rodiny. Účelem je zjevně ochrana všech členů rodiny, resp. garance uspokojení jejich (obvyklých) životních potřeb, a to i na úkor vlastnického práva potlačením jinak volné

⁵³ Takto podobně platil zákaz o věcech tvořících obvyklé vybavení společné domácnosti v předešlém občanském zákoníku č. 40/1964 Sb., kdy podle § 143a odst. 2, „*manželé mohou dále smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu vyhradit zcela nebo zčásti vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství, pokud nejde o věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti*“. Podle § 148 odst. 1, „*soud může ze závažných důvodů na návrh některého z manželů zúžit společné jmění manželů až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti*“.

⁵⁴ Podle rozsudku Okresního soudu v Jihlavě ze dne 26.5.2015, pod sp. zn. 18C 234/2014-58, „*Obvyklé vybavení domácnosti netvoří pouze vybavení společného bytu jako takového, ale také další vybavení obvyklé u takovýchto usedlostí, kde se předpokládá drobný chov zvířat a pěstování plodin pro vlastní potřebu*“.

vlastnické dispozice.⁵⁵ Shora uvedený zákaz o úpravě (změně či vyloučení) věci tvořících obvyklé vybavení rodinné domácnosti neplatí za situace, kdy jeden z manželů trvale opustil domácnost a odmítá se do ní vrátit. V takovém případě lze ustanovení o obvyklém vybavení rodinné domácnosti smluvně modifikovat.

Modifikační smlouva dále nesmí podle § 719 odst. 1 **vyloučit schopnost manžela zabezpečit rodinu**. Doktor Psutka toto rozvádí na příkladu, kdy „*jeden z manželů bude nabývat do výlučného vlastnictví vše, co tvoří příjem společného jmění manželů, tedy i veškeré příjmy z výdělečné činnosti druhého manžela. V takovém případě nemusí mít druhý manžel z čeho zabezpečovat rodinu, resp. na takové zabezpečení přispívat.*“ Dodává však vzápětí, že „*ani popsaná situace k uvedeným důsledkům nemusí vést vždy. Manžel, který se smlouvou modifikující zákonný majetkový režim společného jmění podstatným způsobem omezí, může mít stále rozsáhlý výlučný majetek, který mu umožní i nadále zabezpečovat potřeby rodiny, může mít majetek.*“⁵⁶ Jiný příklad vysvětluje docentka Zuklínová, kdy „*majetek jednoho z manželů v budoucnu nebude znamenat nic jiného než vydání, dluhy (při oddělování jmění mu byl ponechán neobyvatelný, chátrající, ale historicky cenný dům), a tento manžel jiný příjem ani nemůže očekávat, zatímco druhý sice dostane stejně (tj. majetkové hodnoty jsou stejné), ale příjem mít patrně bude, neboť jde třeba o aktivního umělce, herce. První manžel nemůže za této situace zabezpečovat rodinu.*“⁵⁷ Z uvedených výkladů vyplývá, že je zakázáno pouze takové smluvní ujednání, které vylučuje, nikoli pouze ztěžuje schopnost manžela zabezpečit rodinu; v každém případě však platí, že modifikační ujednání je nutno vždy posuzovat individuálně, s ohledem na celkovou majetkovou situaci každého

⁵⁵ V odůvodnění rozsudku Okresního soudu v Liberci ze dne 27.8.2015, pod sp. zn. 13 C 14/2015, soud vysvětlil problematiku věci tvořících obvyklé vybavení rodinné domácnosti následovně: „*Společným jměním manželů je dle § 708 odst. 1 o. z. to, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů. V případě aktiv se podle § 709 odst. 1 o. z. jedná o to, co nabyl jeden z manželů nebo čeho nabyli oba společně za trvání manželství s výjimkami taxativně uvedenými, kde věci tvořící obvyklé vybavení rodinné domácnosti ale vyloučeny nejsou. Nic proto nenasvědčuje tomu, že běžnou movitou věc sloužící potřebám rodiny, pořízenou ze společných prostředků, by neměli manželé nabývat do společného jmění. Pokud je zvlášť upraveno, mimo část manželského majetkového práva, obvyklé vybavení rodinné domácnosti, jedná se o zvláštní pravidla modifikující možnost nakládání a vypořádání věcí, jež ji tvoří, aniž by to však znamenalo, že nemohou být současně ve společném jmění. Zejména jde o jistý přesah do výlučných práv druhého manžela, jde-li o věc náležející pouze jednomu z manželů, jež je součástí obvyklého vybavení rodinné domácnosti, a dispoziční práva k ní (oprávnění k rozhodování o nakládání s ní) tímto ustanovením zakládána druhému manželovi - nevlastníkovi.*“

⁵⁶ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 240.

⁵⁷ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J., Zuklínová, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 160.

manžela. Pokud by přeci jen došlo k ujednání, které vylučuje schopnost manžela zabezpečit rodinu, jednalo by se o relativní, nikoli absolutní neplatnost, které je zapotřebí ze strany manžela či člena rodiny namítnout.

Neúčinná je rovněž podle ustanovení **§ 719 odst. 2 smlouva, která se svým obsahem nebo účelem dotýká práva třetí osoby**. Třetí osobou je jakákoli osoba odlišná od manželů, nejčastěji půjde o věřitele, který může být smlouvou dotčen.⁵⁸ Okruh těchto osob se bude lišit podle toho, o jaký typ smlouveného režimu se jedná a současně i podle toho, kdo smlouvu uzavírá, tedy zda manželé, nebo snoubenci. Ustanovení § 719 odst. 2 však dále dodává, že smlouva se nesmí dotknout práv třetí osoby, „*ledaže by se smlouvou souhlasila*“. Z tohoto ustanovení je zřejmé, že ochrana třetí osoby je zde realizována prostřednictvím požadavku na její souhlas s dotčením. Například tam, kde modifikační smlouva transformuje původně společný dluh manželů (pasivum) na výhradní dluh jednoho manžela, vyžaduje se souhlas věřitele. Pokud souhlas nebude dán, nemá tato smlouva vůči věřiteli právní účinky a půjde stále o společný dluh obou manželů. Souhlas třetí osoby může být neformální, jeho existenci budou muset manželé (nebo jeden z nich) prokazovat.

Zákon výslovně hovoří o nutnosti souhlasu třetí osoby s modifikační smlouvou, proto s ohledem na celkovou koncepci zákona je nutné dospět k závěru, že tato ochrana je dána třetím osobám, jejichž právo (pohledávka) vzniklo před uzavřením modifikační smlouvy. Jestliže vzniklo až po uzavření modifikační smlouvy, je tato smlouva vůči třetím osobám účinná vždy.⁵⁹ Je tedy třeba rozlišovat třetí osoby podle toho, kdy jejich postavení ve vztahu k manželům, resp. jednomu z nich vzniklo. Jak přehledně vymezuje doktor Psutka, mohou nastat dvě základní situace:⁶⁰

- a) „*právo dotčené třetí osoby vzniklo před smluvní modifikací*“. V takovém případě je smluvní modifikace vůči třetí osobě účinná, pouze pokud s ní

⁵⁸ Dotčení práv třetí osoby je možné zkoumat i v exekučním řízení. Podle usnesení Městského soudu v Praze ze dne 9.2.2018, pod sp. zn. 14Co 456/2017, „*okolnost, zda smlouva o manželském majetkovém režimu se svým obsahem nebo účelem dotýká práv třetích osob a nemá tedy vůči nim právní účinky (§ 719 odst. 2 obč. zák.), zkoumá exekuční soud k námitce oprávněného (třetí osoby) i v řízení o návrhu manžela povinného na zastavení exekuce dle § 262b odst. 1 o. s. ř.*“.

⁵⁹ Dřívější právní úprava v § 143a odst. 4 občanského zákoníku dokonce vyžadovala znalost jiné osoby s obsahem smlouvy. Podle současná právní úpravy občanského zákoníku, zjistí-li třetí osoba, že manželé mají uzavřenu modifikační smlouvu, bude na této osobě, aby obsah smlouvy zjistila.

⁶⁰ Psutka, J. Společné jmění manželů. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2015, s. 100-101.

tato třetí osoba souhlasila. Souhlas může být udělen před uzavřením, i po uzavření smlouvy. Souhlas po uzavření způsobuje nastolení účinků smlouvy i vůči této souhlasící osobě. Zákonný požadavek aktivního souhlasu je ponecháván na vůli třetí osoby, zda se ochrany proti jednání manželů (nebo snoubenců) dobrovolně vzdá nebo nikoli. Nedá-li třetí osoba souhlas, jednání vůči ní zůstane neúčinné, samotná smlouva však zůstává v platnosti. Je však otázkou, kdy nastává neúčinnost smlouvy vůči třetí osobě; na to neexistují jednotné právní názory. Podle doktora Psutky, „neúčinnost vůči takové osobě nastává za splnění uvedených podmínek přímo ze zákona“.⁶¹ Podle docenta Melzera a doktora Téglu toto není možné akceptovat a podle nich je na věřiteli, aby se neúčinnosti smlouvy dovolal postupem dle § 589 občanského zákoníku (tzv. odporovatelnosti právního úkonu).⁶²

- b) „právo dotčené třetí osoby vzniklo až po smluvní modifikaci“. Ani v případě, že vznikne právo (pohledávka) třetí osoby vůči manželům, resp. jednomu z nich, až po uzavření smlouvy manželů o modifikaci, nelze dospět k zobecňujícímu závěru, že by již dříve uzavřená smlouva byla vůči takové osobě účinná vždy. Třetí osoba musí o tom, že byl zákonný režim modifikován, vědět. Vědomost o uzavření smlouveného režimu u třetí osoby nastává v těchto případech:

⁶¹ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 242.

⁶² Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 433. K podpoře svého tvrzení jednak odkazují na § 733 občanského zákoníku, ve kterém je zvýšená ochrana věřitelů přímo uvedena a plyne z ní následek neúčinnosti modifikace přímo ze zákona a jednak uvádějí, že „směřuje-li modifikační smlouva k přesunům majetku mezi manžely za účelem zkrácení věřitele, není žádný důvod, proč dávat věřiteli vyšší míru ochrany proti dlužníkovi, než je tomu v jiných případech. Pokud by manželé chtěli zkrátit věřitele např. darováním majetku svému potomkovi, je věřiteli k dispozici pouze obecná obrana prostřednictvím institutu odporovatelnosti. Pokud však manželé nevyvádějí majetek ze svého společenství na třetí osobu, nýbrž pouze transformují jeho režim (ze společného do výhradního), není důvod, proč by věřitelé měli být na jejich úkor chráněni ve větším rozsahu“. Shora uvedené platí pro modifikaci již existujícího majetku (jmění). Pokud by se modifikace týkala budoucího majetku, nelze hovořit o zkrácení věřitele vůbec. Obdobná situace nastává u smlouvy budoucích manželů o založení režimu oddělených jmění ke dni vzniku manželství. V případě, kdy dlužníkem věřitele je pouze jeden z budoucích manželů, nepřihlédnutí ke smlouvě a nezastavení exekuce nařízené na výlučný majetek manželky po uzavření manželství se zdůvodněním, že smlouvou budoucích manželů nesmí být dotčena práva třetích osob, ve svém důsledku představují porušení práva manželky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a jejího práva vlastnit majetek podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (k tomu náleží Ústavního soudu ze dne 24.4.2019, pod sp. zn. I ÚS 1587/2017).

- je-li smlouva zapsána ve veřejném seznamu podle notářského řádu⁶³ (není zapotřebí třetí osobu se smlouvou seznamovat), nebo
- týká-li se smlouva již existující věci zapisované do katastru nemovitostí a došlo-li k zápisu do katastru nemovitostí, tato třetí osoba měla možnost změnu nahlédnutím do katastru nemovitostí zjistit, nebo
- byla-li třetí osoba s existencí obsahu smlouvy seznámena.

Za splnění uvedených podmínek pod bodem b), je vůči třetí osobě smluvní modifikace účinná bez ohledu na její souhlas. Nelze však přehlédnout, že neexistuje povinnost manželů zapisovat tyto smlouvy do veřejného seznamu, je to pouze na jejich žádost, nebo je-li to ve smlouvě ujednáno.

Ustanovení § 719 odst. 2 je ustanovením základním, další obecná pravidla ochrany třetích osob, zejména v souvislosti s možným postihem společného jmění manželů ze strany věřitelů, jsou zakotvena v ustanoveních § 731 až § 734 občanského zákoníku. Tato ustanovení buď upravují obecné otázky ochrany práv třetích osob, ať již je majetkový režim jakýkoli, nebo doplňují další pravidla pro ochranu práv třetích osob při smluvní či soudní modifikaci společného jmění manželů.

K tomuto je nutné podotknout, že smluvní svoboda manželů není omezena jen občanským zákoníkem, ale i jinými právními předpisy. Například podle insolvenčního zákona platí, že *„smlouvy mezi manželi, které byly uzavřeny po podání insolvenčního návrhu dlužníkem, a jde-li o insolvenční návrh věřitele poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, se stávají prohlášením konkursu neplatnými, jde-li o: a) smlouvy o zúžení rozsahu společného jmění manželů, b) smlouvy o rozšíření rozsahu společného jmění manželů, jestliže se na jejich základě stal součástí společného jmění manželů majetek do té doby náležející jen dlužníku, c) smlouvy o rozšíření rozsahu společného jmění manželů, jestliže se na jejich základě staly součástí společného jmění manželů závazky náležející do té doby jen manželu dlužníka, d) dohody o vypořádání společného jmění manželů včetně soudem schváleného smíru.“*⁶⁴

⁶³ Ustanovení § 351 odst. 1 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).

⁶⁴ Ustanovení § 269 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

3.2.4 Typy smluvených režimů

Občanský zákoník v rámci úpravy smluveného režimu společného jmění manželů specifikuje několik možností smluvených modifikací, uvedených v § 717 odst. 1 a § 718 odst. 2, které představují výjimky z režimu zákonného. V rámci jednotlivých režimů je dána manželům (i snoubencům) značná volnost ve tvorbě obsahu konkrétní modifikace, kdy platí, že ujednat je možné více režimů současně, resp. postupně, smlouva může obsahovat i kombinaci různých majetkových režimů.⁶⁵ Rovněž je dána smluvní volnost v tom, že již jednou smluvený režim lze znovu smluvně změnit (smlouva vyžaduje formu notářského zápisu).⁶⁶ Ani snoubencům nic nebrání tomu, aby již jednou uzavřenou dohodu ještě před uzavřením manželství změnili. Možnost změny smluveného režimu je výslovně upravena v § 717 odst. 2 občanského zákoníku, a to jak novou smlouvou, tak rozhodnutím soudu a uvádí se, v čem změna může spočívat. Toto ustanovení rovněž upozorňuje na to, že ať bude změna smluveného režimu provedena smluvně, nebo rozhodnutím soudu, vyžaduje kromě hodnot, které budou nabyty do společného jmění v budoucnu, i vypořádání těch součástí, které společné jmění tvořily doposud. Pokud jde o změnu stávající smlouvy, resp. její formu, ta musí být stejná nebo přísnější, než jaká je zákonem vyžadována. Toto lze dovodit z ustanovení § 564 občanského zákoníku.⁶⁷

Prvým typem je možnost sjednání **režimu oddělených jmění** (někdy se hovoří o tzv. separaci jmění manželů), blíže vymezený v § 729 a 730 občanského zákoníku.⁶⁸ Jedná se prakticky o novinku, která umožňuje každému z manželů majetkovou svobodu a nezávislost, která nebyla za účinnosti předchozího občanského zákoníku možná. Autoři docent Melzer a doktor Tégl k tomuto však podotýkají, že *„tento režim může smysluplně fungovat jen tam, kde mají oba manželé zhruba stejnou možnost rozmnožování majetku. Naopak tam, kde je*

⁶⁵ Polská právní úprava v určitém slova smyslu brání smluvní autonomii a neumožňuje např. kombinaci rozšíření a zúžení společného jmění manželů.

⁶⁶ Nutnost respektu k autonomii vůle účastníků vyjádřil Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 29.4.2010, pod sp. zn. 22 Cdo 3942/2008, když judikoval, že společné jmění manželů smluvně zúžené nemůže být rozšířeno do předchozího rozsahu rozhodnutím soudu, ale právě jen novou dohodou manželů.

⁶⁷ Ustanovení § 564 občanského zákoníku uvádí: *„Vyžaduje-li zákon pro právní jednání určitou formu, lze obsah právního jednání změnit projevem vůle v téže nebo přísnější formě; vyžaduje-li tuto formu jen ujednání stran, lze obsah právního jednání změnit i v jiné formě, pokud to ujednání stran nevyklučuje“.*

⁶⁸ Podle občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., účinného do 31.12.2013, v ustanoveních § 143a či 148 odst. 1 platilo, že společné jmění mohlo být pouze zúženo (buď smluvně, nebo soudně) až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti. Oddělený režim nebyl možný.

*aktivní pouze jeden z manželů, zatímco druhý pečuje o děti a domácnost, jeví se původní myšlenka majetkové rovnosti jako čistě iluzorní (manžel pečující o děti a domácnost je závislý na příjmech druhého manžela)*⁶⁹ Důležité u tohoto režimu podle mého názoru je, že každý z manželů může nakládat se svým majetkem bez souhlasu druhého manžela. Pokud je tento režim sjednán za trvání manželství, společné jmění zaniká (dochází k zániku existujícího společného jmění) a následuje jeho vypořádání. Smlouva vyžaduje formu veřejné listiny (notářského zápisu). Není však přípustné, aby byl sjednán režim odděleného jmění jen ohledně části jmění. Pokud by k tomu došlo, jednalo by se o zcela jiný režim – např. o zúžení společného jmění.

Režim oddělených jmění může být ujednán i mezi snoubenci v předmanželské smlouvě. Docentka Zuklínová k tomu dodává: *„Každý z manželů má z doby před sňatkem své jmění, k němuž přibývá to, co získá v době trvání manželství a co by jinak, nebýt smlouvy o separaci, nabýval do společného jmění. Pokud něco manželé nabudou společně, nabývají to do podílového spoluvlastnictví nebo do jiného majetkového podílového společenství. Neujednávají-li si manželé, popř. již snoubenci nic, při zániku manželství ani při jiné příležitosti není co vypořádat, leda právě zmíněné podílové spoluvlastnictví*⁷⁰ Režim oddělených jmění lze sjednat i na dobu určitou od vzniku manželství. Poté, co tato doba uplyne, vzniká zákonný majetkový režim, tedy společné jmění manželů. Aktiva a pasiva nabytá doposud, zůstávají ve výlučném vlastnictví každého manžela.

Může však nastat situace, že manželé, kteří mají oddělený režim společného jmění, společně podnikají. V tom případě se na každého z manželů pohlíží jako na podnikatele s tím, že podnikatelskou činnost vykonávají oba společně.⁷¹ Příjmy však společné nejsou, náleží každému z manželů do výlučného majetku. To neplatí, kdy jsou oba manželé společníky v obchodní společnosti; tam bude v postavení podnikatele přímo tato právnická osoba – obchodní společnost, a

⁶⁹ Melzer, F., Tégel, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 502.

⁷⁰ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J., Zuklínová, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 180-181.

⁷¹ Znaky podnikání vymezuje ustanovení § 420 občanského zákoníku, tj. samostatnost, výkon výdělečné činnosti na vlastní účet, na vlastní odpovědnost (na vlastní podnikatelské riziko), za účelem dosažení zisku, soustavně, a to živnostenským nebo jiným obdobným způsobem. Tyto znaky musí být splněny kumulativně. Podnikatelem je ale i osoba, které tyto znaky nesplňuje, je však podnikatelem, neboť splňuje podmínku zápisu do obchodní rejstříku (Lavický, P., a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 1006.

nikoliv manželé. V tomto případě se podíl na zisku obchodní společnosti stanoví a rozdělí mezi manžele - společníky na základě řádné nebo mimořádné účetní uzávěrky.⁷² Pokud podniká jeden z manželů s pomocí druhého manžela, rozdělují si příjmy primárně na základě písemné dohody; není-li dohody, rozdělují si příjmy rovným dílem dle § 730 občanského zákoníku.⁷³ V čem však spočívá „pomoc druhého manžela“, zákon již blíže nerozvádí. Může se tedy jednat o různé účetní práce, administrativní práce, apod.⁷⁴

Bylo by však chybné hledět na režim oddělených jmění jako na naprostou neomezenost každého z manželů nakládat se svým majetkem. I zde existují určitá omezení, za účelem ochrany rodiny a rodinné domácnosti. Jedná se o již zmíněný institut obvyklého vybavení rodinné domácnosti, uvedený v § 698 občanského zákoníku, který nelze smlouvou vyloučit či změnit, nebo omezení dispozice s bytem a domem, uvedený v § 747 občanského zákoníku, kde je zapotřebí souhlas druhého manžela.⁷⁵

Druhým typem je **režim vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství**. Tento režim fakticky vylučuje, resp. odkládá vznik společného jmění až ke dni zániku manželství. Smlouvu o odložení vzniku společného jmění ke dni zániku manželství mohou uzavřít i snoubenci před vznikem manželství, nebo manželé za trvání manželství. Každý z manželů pak nabývá věci (majetek, dluhy) do svého výlučného vlastnictví, a až zánikem manželství se tyto věci stanou

⁷² Například u společnosti s ručením omezením platí, že základní rozhodnutí o podílu na zisku vydává valná hromada, nicméně i to může být společenskou smlouvou modifikováno. Pokud by mělo dojít k tomu, že zisk nebude vyplácen vůbec, musí být takového pravidlo obsaženo ve společenské smlouvě, která byla schválena všemi společníky (Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1.vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 305).

⁷³ Toto platilo i dříve dle ustanovení § 148 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, kdy zákon pamatoval na rozdělení příjmů z podnikání, je-li podnikatelská činnost vykonávána podnikatelem společně nebo za pomoci manžela. O poměru, v jakém se dělili příjmy, rozhodovala smlouva, pokud smlouva nebyla uzavřena, rozdělili se příjmy rovným dílem (Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2.vydání, Praha: C.H.Beck, 2009, s. 991).

⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2.4.2002, sp. zn. 22 Cdo 1717/2000, uzavřel, že pracovní činnost manžela, kterou vykonává jako osoba spolupracující s manželem - podnikatelem, není podnikatelem.

⁷⁵ Jedná se o speciální ustanovení, týkající se nakládání s nemovitostí. Ustanovení § 747 v odst. 1 uvádí, „*má-li alespoň jeden z manželů právo nakládat domem nebo bytem, ve kterém se nachází rodinná domácnost manželů nebo rodiny, a tohoto domu nebo bytu je k bydlení manželů nebo rodiny nezbytně třeba, musí se zdržet všeho a předejít všemu, co může bydlení znemožnit nebo ohrozit. Manžel zejména nesmí bez souhlasu druhého manžela takový dům nebo byt zcizit nebo k domu, jeho části nebo k celému bytu zřídit právo, jehož výkon je neslučitelný s bydlením manželů nebo rodiny, ledaže zajistí manželovi nebo rodině po všech stránkách obdobné bydlení s bydlením dosavadním.*“ Absence souhlasu pak způsobuje relativní neplatnost takového jednání.

součástí společného jmění manželů, které je zapotřebí vypořádat, jsou-li v okamžiku zániku manželství stále součástí jmění některého z manželů. Jak dodávají autoři docent Melzer a doktor Tégl, „*praktický účel tohoto režimu spočívá v tom, že manželé nejsou omezováni při správě jmění nabytého za trvání manželství, avšak přesto je jim zachováno právo na vypořádací podíl. Přesněji řečeno, zánikem manželství společné jmění vznikne a vzápětí zanikne (tzv. princip logické sekundy v právu)*“.⁷⁶

Jinak v ostatním, i pro tento režim, platí po dobu trvání manželství to, co bylo uvedeno u režimu oddělených jmění, včetně ochrany týkající se rodiny a rodinné domácnosti. Rozdíl je jen v tom, že tento režim o odložení jmění ke dni zániku manželství, lze smluvit i jen k části jmění, které by jinak podléhalo zákonnému režimu; u režimu oddělených jmění to takto nelze. Dokonce je možné sjednat odložení vzniku společného jmění nikoli až k zániku manželství, ale k bližšímu datu, než je zánik manželství, např. ke dni dokončení studií, k návratu z ciziny, z výkonu trestu, apod. Autoři docent Tégl a doktor Melzer k tomu podotýkají, že toto řešení není příliš praktické, neboť „*formálně by se pak jednalo o založení režimu oddělených jmění s rozvazovací podmínkou či časovou doložkou, kombinovaného s rozšířením vzniklého společného jmění manželů na všechno jmění, které by bylo součástí společného jmění, pokud by mezi manžely již od vzniku manželství platil zákonný režim*“.⁷⁷

Z výše uvedeného porovnání je zřejmé, že režim sjednání odděleného jmění, oproti režimu odložení vzniku jmění k zániku manželství, může být pro účastníky dle mého názoru příznivější, právě s ohledem na to, že se zde nemusí ničeho vypořádat.

Třetím typem je **režim rozšíření rozsahu společného jmění v zákonném režimu**. Smlouva se může týkat jakékoliv věci a jakéhokoliv druhu, předmětem smlouvy mohou být hodnoty již existující (konkrétně určené), stejně tak majetek či dluhy budoucí (nejsou konkrétně určené, nýbrž jsou stanovena obecná pravidla o budoucím přiřazování konkrétních aktiv a pasiv). Smlouvu, jako u předchozích typů režimů, mohou uzavřít jak manželé za trvání manželství, tak snoubenci před

⁷⁶ Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 402.

⁷⁷ Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 403-404.

vznikem manželství. Jak příkladmo uvádí doktor Psutka, „tradičně dochází k rozšíření společného jmění o výlučný majetek jednoho z manželů, který měl ještě před uzavřením manželství, o zařazení příjmů jinak ze společného jmění vyloučených (dary, dědictví, atd.). Nic nebrání ani tomu rozšířit rozsah společného jmění o veškerý výlučný majetek manžela stávající i v budoucnu nabytý“.⁷⁸ Je tedy možné, aby společné jmění bylo rozšířeno pouze ve prospěch jednoho manžela, na úkor druhého. Věci, o které bylo společné jmění rozšířeno, dle mého názoru nemohou být vnosem, může být k nim přihlédnuto až při vypořádání společného jmění manželů, při úvaze o možné disparitě (nerovnosti) podílů obou manželů. Opačné stanovisko však zastávají ve své publikaci autoři profesor Dvořák a doktor Spáčil, kteří se přiklánějí k názoru, že „věci z výlučného majetku jednoho z manželů, o které bylo společné jmění takto rozšířeno, jsou vnosem ...“.⁷⁹ S tímto stanoviskem se neztotožňuji, neboť mám za to, že náhrada za prostředky vnesené do společného jmění manželů přichází v úvahu jen v těch případech, kdy jsou použity současně se společnými prostředky manželů na pořízení určité věci, a to za předpokladu, že taková věc ke dni zániku společného jmění existuje. Za vnos jsou totiž uznávány jen ty výlučné prostředky jednoho z manželů, které byly použity současně se společnými prostředky manželů na pořízení (opravu či údržbu) určité věci (např. domu ve společném jmění, na jehož opravu jeden z manželů použil peníze nebo materiál ze svého výlučného vlastnictví). Naproti tomu při vkladu majetku v předchozím výlučném vlastnictví jednoho z manželů do společného jmění jde o rozšíření společného jmění jako celku, a ne o použití výlučných prostředků jednoho z manželů současně se společnými prostředky obou manželů.

Je-li tedy společné jmění rozšiřováno o již existující věc, stává se tato věc součástí jmění ke stejnému okamžiku, v jakém by došlo ke změně vlastnictví i při převodu. Je-li jmění manželů rozšiřováno o již existující věc zapsanou v katastru nemovitostí, nabývá smlouva v této části účinků až zápisem do veřejného

⁷⁸ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 227.

⁷⁹ Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře, 3. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, s. 172.

rejstříku. Jde-li o smlouvu předmanželskou, nastávají její účinky k okamžiku uzavření manželství.⁸⁰

Čtvrtým typem je režim opačný, tvořící protiklad k předchozímu uvedenému režimu. Jde o **zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu**. Smlouvou o zúžení rozsahu společného jmění manželů mohou uzavřít jak manželé, tak i snoubenci, může se týkat jak aktuálních aktiv a pasiv, tak aktiv a pasiv teprve v budoucnu vzniklých. Jestliže dochází za trvání manželství k zúžení o aktuální aktiva či pasiva, která již do společného jmění patří, je nutné provést vypořádání.⁸¹ Lze proto doporučit, aby smlouva o zúžení obsahovala zároveň i určení, kterému z manželů má tato věc (hodnota) připadnout do výlučného vlastnictví a tím je splněna zároveň i podmínka vypořádání.⁸² Vypořádání není nutné provádět, pokud je smlouva o zúžení uzavřena mezi snoubenci (takto zúžené věci se vůbec nestanou součástí společného jmění). Jestliže dochází za trvání manželství k zúžení o aktiva či pasiva, které součástí společného jmění mají stát teprve v budoucnu, není co vypořádávat. Dojde-li k zúžení o všechny věci existující a o všechny věci, které se mají stát součástí společného teprve v budoucnu, nedojde k zúžení, ale k založení režimu oddělených jmění.

Posledním, specifickým typem smluvního režimu, upraveném nikoli v základním ustanovení § 717 odst. 1, ale v § 718 odst. 2 občanského zákoníku, je **modifikační uspořádání majetkových poměrů pro případ zániku manželství (nejčastěji smrtí, nebo rozvodem)**. Autoři docent Melzer a doktor Tégl zastávají názor, že tento typ smlouvy nelze podřadit pod modifikační smlouvu a dodávají, že *„zákonodárce sem tuto regulaci zařadil spíše z důvodu vhodnosti – s ohledem na*

⁸⁰ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kolektiv. Rodinné právo. 2. vydání. Praha : C.H.Beck, 2017, s. 81.

⁸¹ Dle usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10.5.2005, pod sp. zn. 30 Cdo 681/2004, který rozhodoval za účinnosti předchozího občanského zákoníku z roku 1964: *„Předmětem vypořádání společného jmění manželů nejsou majetek a závazky, ohledně kterých bylo společné jmění zúženo smlouvou uzavřenou manželi ve smyslu ustanovení § 143a odst. 1 obč. zák., ovšem pouze v případě, že zúžení se týkalo majetku a závazků nabytých či vzniklých po uzavření předmětné smlouvy nebo majetku a závazků, které společné jmění v době uzavření smlouvy již tvořily a byly již mezi manžely vypořádány (srov. § 149 odst. 4 obč. zák.) nebo se na ně vztahuje nevyvratitelná domněnka vypořádání ve smyslu ustanovení § 150 odst. 4 obč. zák.“*

⁸² Podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.5.2012, pod sp. zn. 22 Cdo 3822/2010, *„Zúžením zákonného rozsahu společného jmění manželů se rozumí, že majetek a závazky, které by jinak tvořily předmět společného jmění, se smlouvou uzavřenou manžely z jeho předmětu vyjmají a jsou nadále ve vlastnictví (věřitelství) každého z manželů. Touto smlouvou se rozsah společného jmění manželů omezuje. K věcem a závazkům, které byly ze zákonného rozsahu společného jmění manželů smlouvou vyřazeny, nastupuje obecný vlastnický nebo závazkový právní režim. Po zúžení rozsahu společného jmění manželů musí dojít k vypořádání té jeho části, která byla z jeho zákonem vymezeného rozsahu vyňata a nebyla vypořádána přímo ve smlouvě o zúžení“.*

komplexnost řešení poměrů, které spolu souvisí“; blíže to však nevysvětlují.⁸³ Naopak doktor Psutka je názoru, že „toto smluvní uspořádání pro případ zániku manželství je do značné míry možné považovat za specifický typ takového režimu, který je odlišný od režimu oddělených jmění, režimu vyhrazujícímu vznik společné jmění manželů k okamžiku zániku manželství i od režimu rozšíření či zúžení zákonného majetkového režimu“.⁸⁴ Rovněž tuto smluvní úpravu zařadil ve své publikaci do kategorie nazvané „Typy smluvených režimů“.⁸⁵ Shodně i docentka Zuklínová tuto smluvní úpravu nazývá jako „Modifikační ujednání pro případ zániku manželství“,⁸⁶ stejně tak doktorka Francová a doktorka Dvořáková Závodská toto smluvní ujednání zařadila do části páté nazvané „Modifikace společného jmění“.⁸⁷ Osobně se s tímto názorem ztotožňuji a domnívám se, že i toto smluvní ujednání o uspořádání majetkových poměrů pro případ, že nastane zánik manželství (ať již rozvodem, nebo smrtí), lze považovat za specifický typ modifikace.

Občanský zákoník v § 718 odst. 2 dodává: „**Jedná-li se o uspořádání pro případ zániku manželství smrtí, považuje se v této části smlouva za smlouvu dědickou, má-li její náležitosti**“. Nejčastějším případem bude ujednání, kdy v případě úmrtí jednoho manžela získává veškerý dosud společný majetek druhý manžel. Takovéto ujednání může být jen na újmu jeho dědicům, proto má být posuzována jako smlouva dědická, má-li její náležitosti a je uzavřena formou notářského zápisu. Podle dědického práva (§ 1582 občanského zákoníku) platí, že „*dědickou smlouvou povolává zůstavitel druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědice nebo odkazovníka a druhá strana to přijímá*“. Specifickou odchylkou od této obecné úpravy je § 1592 občanského zákoníku, kdy „*manželé mohou uzavřít dědickou smlouvu, podle níž jedna strana povolává druhou za dědice nebo za odkazovníka a druhá strana toto povolání přijímá, anebo se takto za dědice nebo za odkazovníky povolávají navzájem*“. Odlišnost obecné úpravy od této speciální úpravy je v tom, že smlouva mezi manželi nemůže být uzavřena ve prospěch

⁸³ Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 410.

⁸⁴ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 233.

⁸⁵ Psutka, J. Společné jmění manželů. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 83.

⁸⁶ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J., Zuklínová, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 157.

⁸⁷ Francová, M., Dvořáková Závodská, J. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 61.

třetího. Smlouvou mající povahu dědické smlouvy, případně pozůstalému manželovi majetek jako dědicovi či odkazovníkovi z pozůstalosti. Dědická smlouva je zapisována do Evidence právních jednání pro případ smrti,⁸⁸ zatímco smlouva o manželském majetkovém režimu je zapisována do Evidence listin o manželském majetkovém režimu,⁸⁹ popřípadě do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu.⁹⁰ V rámci pozůstalostního řízení pak bude zjišťována existence obou typů smluv, tedy zda se jedná o smlouvu podle § 718 odst. 2 občanského zákoníku, nebo o smlouvu dědickou podle dědického práva.

Na druhou stranu není třeba, aby dohoda manželů vykazovala náležitosti dědické smlouvy. Pokud tomu tak bude, nejedná se o dědickou smlouvu, ale měla by být zohledněna v rámci vypořádání společného jmění v pozůstalostním řízení, tedy tak, že soud schválí dohodu pozůstalého manžela a dědiců, která je v souladu s pokyny manžela, které za svého života zanechal.

Smlouva uzavíraná podle § 718 odst. 2 občanského zákoníku, ať již pro případ rozvodu manželství, nebo pro případ smrti, vyžaduje notářský zápis. Může být uzavřena jak snoubenci před uzavřením manželství, nebo manželé kdykoliv za trvání manželství (nikoli až po jeho zániku). Může se týkat jak věcí již existujících, tak věcí, které ještě neexistují k okamžiku uzavření smlouvy (zejména mezi snoubenci). Obsahem takovéto smlouvy bude především určení, která z majetkových hodnot má připadnout v případě zániku manželství tomu kterému z manželů. Svoji povahou má tato smlouva blízko k dohodě o vypořádání společného jmění dle § 738 a § 739 občanského zákoníku, avšak odlišné znaky tu existují - smlouva může být uzavřena před nebo i v průběhu manželství, zatímco dohoda o vypořádání i po zániku manželství; smlouva snoubenců se může týkat i věcí, které ještě ani neexistují, zatímco dohoda o vypořádání směřuje na konkrétní rozdělení existujících věcí; smlouva musí mít formu veřejné listiny, zatímco dohoda o vypořádání kromě zákonných výjimek je bezformální.

3.2.5 Vypořádání společného jmění dohodou

Dohoda manželů o vypořádání společného jmění podle § 738 a § 739 občanského zákoníku, je vždy upřednostňována tehdy, jsou-li vztahy manželů již natolik

⁸⁸ Podle § 35b odst. 1 písm. a) zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).

⁸⁹ Podle § 35d odst. 1 písm. a) tamtéž.

⁹⁰ Podle § 35 odst. 1 písm. a) tamtéž.

rozvráceny, že již do budoucna nelze očekávat obnovení manželského soužití a směřuje-li nastalá situace k rozvodu manželství. Takováto dohoda může být uzavřena za trvání manželství, nebo po rozvodu manželství, může pokrýt celé společné jmění, nebo jen jeho část.⁹¹

Dochází-li k rozvodu manželství bez zjišťování příčin rozvratu manželství podle § 757 občanského zákoníku (tzv. nesporný rozvod), musí být společně jmění manželů obligatorně vypořádáno na základě dohody, s účinky k okamžiku nabytí právní moci rozsudku o rozvodu manželství. Půjde-li o rozvod manželství se zjišťováním příčin rozvratu manželství podle § 756 občanského zákoníku (tzv. sporný rozvod), dohoda o vypořádání může být uzavřena před rozvodem manželství, nebo po jejím rozvodu (podle stavu k okamžiku právní moci rozsudku o rozvodu), nebo na základě soudního rozhodnutí podle § 740 občanského zákoníku, nebo popřípadě na základě nevyvratitelné právní domněnky podle § 741 občanského zákoníku.

Formální náležitosti dohody o vypořádání společného jmění upravuje § 739 občanského zákoníku. Písemná forma dohody s úředně ověřenými podpisy je vyžadována pouze tehdy, byla-li dohoda uzavřena za trvání manželství, nebo pokud je předmětem vypořádání věc nemovitá. Nemá-li dohoda písemnou formu, jedná se o neplatný právní úkon, který je však možný zhojit následným doplněním písemné formy. V ostatních případech může být dohoda uzavřena v jakékoli podobě, ústně, či konkludentně. I zde je však více než doporučující uzavření písemné dohody tak, aby se předešlo do budoucna případným nedorozuměním mezi bývalými manžely o vypořádávaných věcech.

Pokud jde o pravidla vypořádání, v dohodě mají manželé (popř. bývalí manželé) možnost se na vypořádání dohodnout bez jakýchkoliv omezení, s výjimkou ochrany práv třetích osob. Zpravidla půjde o věřitele nebo o další osoby (např. o oprávněného ze služebnosti, apod.), kteří se mohou domáhat dle § 737 odst. 1 občanského zákoníku určení, že vypořádání je vůči nim neúčinné.⁹² Dohoda o

⁹¹ V rozsudku Nejvyšší soud ČR ze dne 27.9.2004, pod sp. zn. 22 Cdo 684/2004, mimo jiné uvedl: „Předmětem o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů (nyní společné jmění manželů) jsou pouze ty věci (majetek), které účastníci určili. Soud může jejich návrhy překročit pouze při stanovení ceny majetku a způsobu jeho rozdělení mezi účastníky“.

⁹² Shodně i rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 20.7.2016, sp. zn. 71 Co 50/2015: „Je-li věřitel krácen na svých právech dohodou o vypořádání SJM, musí zvolit postup dle § 737 odst. 1 věta druhá o.z. I nadále platí, že není možné dohodu o vypořádání napadnout odpůřčí žalobou.

vypořádání musí být v souladu s dobrými mravy, jinak je dle soudní judikatury absolutně neplatná.⁹³ Nelze například připustit, aby jeden z manželů obdržel veškerý majetek (aktiva) a druhému připadly pouze dluhy (pasiva). To však neznamená, že jejich podíly musí být stejné. Nemusí, mohou se dohodnout například o tom, že v rámci vypořádání věci si nebudou ničeho vyplácet, mohou se dohodnout o tom, že nebudou uplatňovat žádné případné zápočty, vnosy či investice, apod.

Dohoda o vypořádání společného jmění je vždy preferována i za předpokladu, došlo-li již k rozhodnutí o rozvodu manželství. Nedohodnou-li se rozvedení manželé o způsobu vypořádání, může bývalý manžel podat návrh na vypořádání rozhodnutím soudu. Pravidla pro vypořádání jsou pak kogentně dána v šesti základních pravidlech pod písmeny a) až f) § 742 občanského zákoníku, kterými se soud musí řídit. V základu se vychází z toho, že podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné; přičemž soud při vypořádání rozdělí věci tak, aby částka na vyrovnání byla co nejnižší.⁹⁴ Pokud žádný z bývalých manželů nebude usilovat ve lhůtě 3 let od zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění manželů o vypořádání (ať už dohodou, nebo rozhodnutím soudu), vypořádání nastane na základě tzv. fikce vypořádání podle § 741 občanského zákoníku. Probíhá-li mezi rozvedenými manžely řízení o vypořádání u soudu, lze dohodu o vypořádání společného jmění uzavřít i po uplynutí 3 let od zániku společného jmění manželů (dochází zde ke stavení lhůty dle § 648 občanského zákoníku).⁹⁵

Kromě dohody o vypořádání společného jmění manželů, mohou manželé uzavřít i dohodu o volbě rozhodného práva.⁹⁶ Tato možnost je doporučována především

Má-li soud žalobě dle § 737 odst. 1 věta druhá o.z. vyhovět, musí věřitel mít je dni rozhodnutí soudu přiznanou vykonatelnou pohledávku“.

⁹³ V rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 3.5.2011, sp. zn. 22 Cdo 141/2009, soud dovodil, že může však nastat situace, kdy např. žalobkyně získala značný majetek oproti tomu, že žalovanému nezůstalo vůbec nic, co by mohl použít na úhradu svého vysokého dluhu. Takováto dohoda se přičítá dobrým mravům a ani s ohledem na zásadu smluvní volnosti ji nelze vzhledem k zadluženosti žalovaného akceptovat. Není-li zjištěn důvod ospravedlňující uzavření takové dohody, podle níž jeden z účastníků získává všechna aktiva, zatímco druhý jen pasiva, zvláště je-li zřejmé, že nemá, z čeho by společně či jen své dluhy uhradil, jde proto o dohodu podle § 39 obč. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, absolutně neplatnou.

⁹⁴ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3.9.2002, sp. zn. 22 Cdo 264/2001, nebo usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.10.2013, sp. zn. 22 Cdo 2287/2013.

⁹⁵ Rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu ČR ze dne 9.3.2011, sp. zn. 31 Cdo 1038/2009, uveřejněný JUDr. J. Dvořákovou Závodskou, publikovaný v časopise Zpravodaj Jednoty českých právníků, 3/2016, s. 70.

⁹⁶ Dne 29.1.2019 se stalo účinným nařízení Rady (EU) č. 2016/1103 ze dne 24.6.2016, provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve

tam, kdy se s narůstajícím trendem migrace osob mezi jednotlivými státy stále častěji dostává do oblasti manželského práva mezinárodní prvek (např. do manželství vstupují osoby odlišné státní příslušnosti, nebo majetek manželů se nachází na území několika států, apod.). Tato dohoda o rozhodném právu umožní, aby řízení o vypořádání majetkových poměrů manželů probíhalo u jediného soudu a řídilo se jednotným právem.⁹⁷

3.2.6. Evidence smluv o manželském majetkovém režimu

Před účinností platného občanského zákoníku, tedy do 31.12.2013, existovala tzv. Centrální evidence manželských smluv, kterou vedla Notářská komora. V této evidenci byly evidovány smlouvy manželů o rozšíření nebo zúžení rozsahu jejich společného jmění a smlouvy snoubenců vyhrazující vznik společného jmění manželů ke dni zániku manželství. Tato evidence sloužila především potřebám dědického řízení, měla neveřejnou povahu (čistě interní charakter), možnost nahlédnutí třetích osob do tohoto seznamu bylo vyloučeno.

Změna nastala od 1.1.2014, novelizací notářského řádu,⁹⁸ kde byla tato centrální evidence přejmenována na **Evidenci listin o manželském majetkovém režimu** (i nadále zůstala neveřejnou, pouze pro potřeby pozůstalostního řízení). Významná je však nově zavedená evidence nazvaná jako **Seznam listin o manželském majetkovém režimu**, kterou rovněž vede Notářská komora avšak s tím, že tato evidence je veřejná. Důvodem zavedení této evidence „je právě zmiňovaná ochrana třetích osob a současně i možnost zohlednit smluvně provedené změny

věcech majetkových poměrů v manželství (nařízení o majetkových poměrech manželů), které se vztahuje i na oblast určování rozhodného práva. Snahou evropského zákonodárce bylo tak zjednodušit proces vypořádání majetkových poměrů manželů s mezinárodním prvkem tak, aby o řízení rozhodoval jediný soud. Pokud si manželé pro své majetkové poměry rozhodné právo nezvolí, pak bude na prvním místě rozhodné právo státu, v němž mají manželé první společný obvyklý pobyt po uzavření manželství. Pokud manželé za trvání manželství změní svůj obvyklý pobyt (což v případě mezinárodních manželství není nic výjimečného), pak při absenci volby práva bude mít za následek, že se na oblast vypořádání majetkových poměrů manželů použije odlišné rozhodné právo. Aby se nařízení o majetkových poměrech manželů č. 2016/1103 vztahovalo na soudní řízení, musí být tato řízení zahájena k 29.1.20019 či později. V případě manželství uzavřených do 28.1.2019 se na oblast určování rozhodného práva aplikuje zákon č. 91/2012 Sb, o mezinárodním právu soukromém.

⁹⁷ Postránecká, R. Nařízení o majetkových poměrech manželů se stalo účinným. Zpravodaj Jednoty českých právníků, 1/2019, s. 36.

⁹⁸ Provedenou zákonem č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva.

v *případném pozůstalostním či exekčním řízení*“.⁹⁹ Obě shora uvedené evidence jsou na sobě nezávislé.

Samotná evidence shora uvedených listin je zakotvena s ohledem na svůj veřejnoprávní charakter především v notářském řádu.¹⁰⁰ V občanském zákoníku je pouze v § 721 odst. 1 zmíněno, že smlouvy o manželském majetkovém režimu se evidují ve veřejném seznamu. Zápis do veřejného seznamu není povinný; smlouvu uzavřenou mezi snoubenci, je možné do seznamu zapsat až po uzavření manželství.

V Evidenci listin o manželském majetkovém režimu se podle § 35d notářského řádu evidují:

- a) smlouvy manželů nebo snoubenců o manželském majetkovém režimu odlišném od zákonného režimu,
- b) dohody manželů o změně smluveného režimu,
- c) smlouvy manželů o změně manželského majetkového režimu založeného rozhodnutím soudu,
- d) rozhodnutí soudu, kterými soud zrušil nebo obnovil společné jmění manželů nebo zúžil jeho stávající rozsah,
- e) rozhodnutí soudu, kterými soud změnil manželský majetkový režim založený rozhodnutím soudu nebo smluvený manželský majetkový režim.

Zápisy údajů do Evidence listin probíhají bez ohledu na to, zda o zápis manželé požádají. Zápisy provádí dálkovým přístupem bez zbytečného odkladu notář, který smlouvu nebo dohodu sepsal. Jak blíže k tomuto stanoví komentář, „o provedení zápisu se tiskem vyhotoví potvrzení, které notář podepíše. Potvrzení se založí do spisu notáře vedeného ohledně notářského zápisu o smlouvě o manželském majetkovém režimu a úkonů souvisejících a evidovaného v rejstříku N-NZ (§ 5 předpisu Komory).“¹⁰¹

Evidence listin o manželském majetkovém režimu není veřejným seznamem a zápis těchto listin je ze zákona obligatorní. Třetí osoby nemohou do této evidence

⁹⁹ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kolektiv. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2017, s. 82.

¹⁰⁰ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).

¹⁰¹ Koziak, J. a kolektiv. Notářský řád. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2019. Komentář k § 35d notářského řádu. Právní stav v ASPI k 31.12.2018.

nahlédnout a zápis vůči nim nepůsobí. Smysl této evidence je primárně pro účely pozůstalostního (dědického) řízení.

To, že je určitá skutečnost zapsána do evidence listin, neznamena, že musí být nutně zapsána rovněž v seznamu listin. **V Seznamu listin o manželském majetkovém režimu** se podle § 35j notářského řádu evidují:

- a) notářské zápisy o smlouvách manželů nebo snoubenců o manželském majetkovém režimu odlišném od zákonného režimu, o dohodách manželů o změně smlouveného režimu a o smlouvách manželů o změně manželského majetkového režimu založeného rozhodnutím soudu,
- b) rozhodnutí soudu, kterými soud zrušil nebo obnovil společné jmění manželů nebo zúžil jeho stávající rozsah, anebo změnil manželský majetkový režim založený rozhodnutím soudu nebo smluvený manželský majetkový režim.

Smlouvy se v seznamu listin evidují vždy jen na základě vůle manželů, zapsat lze i několik smluv postupně za sebou jdoucích.¹⁰² Avšak rozhodnutí soudu se zapisují vždy, bez ohledu na vůli manželů.¹⁰³ Jednou zapsané údaje v seznamu listin nelze vymazat, nedošlo-li ke změně právních skutečností. Ke změně zápisu může dojít, bude-li dosavadní smluvní režim či režim založený na základě rozhodnutí soudu znovu změněn, ať již smlouvou, nebo rozhodnutím.

Seznam listin má dvě části - rejstřík a sbírku listin. Jak je uvedeno v komentářové publikaci, „do rejstříku se zapisují údaje o manželích a o listině, do sbírky listin se zakládá listina samotná. Seznam listin (rejstřík i sbírka listin) se vede výhradně v elektronické podobě, údaje z rejstříku se zveřejňují na internetu a je možné do nich nahlédnout pomocí dálkového přístupu. Sbírkou listin zveřejněna není, ale na žádost vydá kterýkoli notář opis založené listiny“.¹⁰⁴ Veřejná přístupnost seznamu listin (tzv. formální publicita) vychází především z § 35l odst. 3 notářského řádu,

¹⁰² Podle přechodných ustanovení v čl. XIII odst. 4 zákona č. 303/2013 Sb., „v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu se na základě žádosti obou manželů evidují také smlouvy o rozšíření nebo zúžení stanoveného rozsahu společného jmění manželů a smlouvy o vyhrazení vzniku společného jmění manželů ke dni zániku manželství, uzavřené manžely nebo mužem a ženou, kteří v době uzavření smlouvy nebyli manželé a posléze manželství uzavřeli, vzniklé podle dosavadních právních předpisů“.

¹⁰³ Podle přechodných ustanovení v čl. II odst. 5 zákona č. 139/2015 Sb., „rozhodnutí soudu o zúžení společného jmění manželů, která byla vydána před 1. lednem 2014, lze evidovat v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu na základě písemné žádosti jednoho z manželů nebo obou manželů. Založení rozhodnutí do sbírky listin a zápis údajů do rejstříku provede kterýkoliv notář“.

¹⁰⁴ Koziak, J. a kolektiv. Notářský řád. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2019. Komentář k § 35j notářského řádu. Právní stav v ASPI k 31.12.2018. Veřejná přístupnost

kdy žadatel o vydání opisu listiny nemusí prokazovat právní či jiný zájem, musí jen zaplatit poplatek podle příslušné vyhlášky.¹⁰⁵ Tato veřejná evidence seznamu listin dává manželům určitou ochranu, neboť se mohou dovolat zápisu takovéto listiny v seznamu především vůči třetím osobám, i když tyto třetí osoby s jejich obsahem nebyly seznámeny.¹⁰⁶ I občanský zákoník ve svém ustanovení § 980 odst. 1 uvádí, „*je-li do veřejného seznamu zapsáno právo k věci, neomlouvá nikoho neznalost zapsaného údaje*“.¹⁰⁷

Účinky založení listiny do seznamu má především vliv na případný výkon rozhodnutí či exekuční řízení. Vždy je nutné, aby před výkonem rozhodnutí soud či exekutor zjistil, zda je v seznamu evidována smlouva (případně rozhodnutí soudu) o majetkovém manželském režimu, a pokud ano, je pro něj závazná a je povinen z ní vycházet, pokud dluh vznikl až po zápisu listiny do tohoto veřejného seznamu.¹⁰⁸ Vznikl-li však dluh ještě před zápisem listiny do veřejného seznamu, pak důvodně přichází v úvahu možnost exekučního postižení veškerého majetku tak, jako by k modifikaci společného jmění vůbec nedošlo.^{109,110} Stejně platí i pro případ, pokud není v seznamu listin evidována žádná listina. Naopak listiny evidované v neveřejné evidenci listin o manželském majetkovém režimu, se pro účely nařízení výkonu rozhodnutí či exekuce nezohledňují.

¹⁰⁵ Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky (notářský tarif).

¹⁰⁶ Vyplyvá to přímo i z ustanovení 351 odst. 1 notářského řádu.

¹⁰⁷ Magistra Vrzalová k tomu dodává: „*Je-li právo zapsáno, pak zápis svědčí v první řadě o tom, že toto právo existuje a dále že náleží osobě, v jejíž prospěch je zapsáno*“.

Spáčil, J. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§976-1474). Komentář. 1.vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 12.

¹⁰⁸ Toto vychází z ustanovení § 262a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád a z ustanovení § 42 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád).

¹⁰⁹ Plášil, V. Problematika aktuálního postižení majetku ve společném jmění manželů v rámci exekučního řízení. Zpravodaj Jednotky českých právníků. 2/2017, s. 60.

¹¹⁰ Podle usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.8.2017, pod sp.zn. 20 Cdo 1510/2017, „*K vydobytí závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů, lze nařídit výkon rozhodnutí i na majetek patřící do zaniklého společného jmění, které v době zahájení řízení o výkon nebylo vypořádáno*.“ V projednávané věci byl rozsudek o zrušení BSM (nyní SJM) zaevidován do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu až 9. 4. 2014, přičemž závazky vymáhané v exekučním řízení s povinným vznikly postupně v roce 2012 a 2013.

3.3 Společné jmění manželů v režimu založeném rozhodnutím soudu

Kromě shora uvedeného zákonného a smluveného režimu, umožňuje občanský zákoník v § 724 až § 727 založit režim založený rozhodnutím soudu. V odst. 1 § 724 uvádí, že „*je-li pro to vážný důvod, soud na návrh manžela společné jmění zruší nebo zúží jeho stávající rozsah*“. Z tohoto je zřejmé, že pokud nebude možná dohoda mezi manžely o úpravě jejich majetkového režimu, a pokud chování jednoho manžela negativně ovlivňuje jejich majetkové jmění (např. přístupem k hospodaření, k úsporám, k nakládání s nabytým majetkem), je možné, aby se druhý manžel domáhal ochrany u soudu podáním žaloby, aby bylo jejich společné jmění upraveno. Je přitom přípustné, aby návrh k soudu podal kterýkoli z manželů, tedy i ten, na jehož straně se závažné důvody pro modifikaci vyskytnou. Polská právní úprava dokonce umožňuje, aby takovýto návrh k soudu kromě manželů podal i věřitel jednoho z manželů za předpokladu, „*pokud prokáže, že k uspokojení jeho pohledávky, pro niž již má exekuční titul, je rozdělení (zrušení) společného majetku potřebné*“. Docent Melzer a doktor Tégl k tomu dodávají, že úspěšnost žaloby věřitele v praxi je však málo reálná, neboť prokázání podmínek bude velmi obtížné.¹¹¹

3.3.1 Důvody soudního rozhodnutí pro zúžení nebo zrušení společného jmění manželů

Závažné důvody pro zrušení nebo zúžení společného jmění manželů rozhodnutím soudu jsou vymezeny v § 724 odst. 2 občanského zákoníku. Toto ustanovení v první větě upravuje **obligatorně tři závažné důvody**, pro které soud zúží nebo zruší společné jmění vždy, pokud některý z těchto důvodů nastal. Takovými důvody jsou, pokud „*manželův věřitel požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu toho, co náleží výhradně tomuto manželu*“, nebo pokud „*lze manžela považovat za marnotratného*“, nebo pokud „*manžel soustavně nebo opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika*“.¹¹² Ve větě druhé pak uvádí **dva**

¹¹¹ Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 472.

¹¹² I v předchozí právní úpravě v § 148 odst. 2 občanského zákoníku z roku 1964 byly upraveny obligatorní důvody pro zúžení společného jmění v případech, kdy „*jeden z manželů získal oprávnění k podnikatelské činnosti*“, nebo „*se stal neomezeně ručícím společníkem obchodní společnosti*“. Jak zdůraznil (za účinnosti občanského zákoníku, který platil do 31.12.2013) Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 5.2.2008, pod sp. zn. 22 Co 3512/2006, soud zde nemá žádný prostor pro úvahu, zda ze závažných důvodů toto společné jmění zúží či návrh zamítne, a to ani pro rozpor

fakultativní závažné důvody, kdy soud může (nemusí) zúžit nebo zrušit společné jmění, pokud „*manžel začal podnikat, nebo „kdy se manžel stal neomezeně ručícím společníkem právnické osoby“*. V těchto případech soud musí vždy zkoumat, zda je závažný důvod v rozhodované věci naplněn skutečně s dostatečnou intenzitou. Výčet těchto fakultativních důvodů není taxativní, může se jednat o další důvody, pro které soud zúží případně zrušení společné jmění manželů, může jít i o kumulaci různých závažných důvodů.

Pokud jde o první uváděný obligatorní závažný důvod, kdy „*manželův věřitel požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu toho, co náleží výhradně tomuto manželu*“, půjde nejčastěji o případy, kdy dluh je pouze výhradním dluhem jednoho z manželů, tedy nespadá do společného jmění, a je nutné vyloučit společný majetek z možnosti jeho postihu, když výhradní majetek dlužného manžele zjevně nepostačuje k uspokojení věřitele (dlužník buď žádný výhradní majetek nemá, nebo jeho hodnota je malá). Jedná se o situaci, kdy věřitel takové zajištění (např. ručením, nebo dohodou o srážkách ze mzdy) zatím jen požaduje, nevymáhá jej. Doktor Psutka do takového zajištění zahrnuje i zřízení zástavního práva k majetku ve společném jmění,¹¹³ s tímto však nesouhlasí docent Melzer a doktor Tégl, když uvádějí, že zástavní právo patří mezi věcné, nikoli osobní zajištění, a navíc, zástavním právem je zajištěna vždy konkrétní věc a nikoli celý majetek dlužníka, kdy dlužník odpovídá věřiteli nikoli celým svým majetkem, ale právě věcí zajištěnou zástavním právem. Podobně by se podle docenta Melzera a doktora Téglu měly posuzovat i případy, „*kdy se jeden z manželů zavazuje k plnění smluvní pokuty, která svým rozsahem přesahuje hodnotu toho, co náleží výhradně jen tomu manželovi*“. K tomu závěru autoři dospěli i přes to, že občanský zákoník hovoří pouze o „zajištění pohledávky“, nikoli o jejím utvrzení. Dodávají, že funkčně je totiž riziko pro druhého nedlužného manžela stejné.¹¹⁴

Druhým obligatorním závažným důvodem pro zúžení nebo zrušení společného jmění manželů, je **marnotratnost manžela**. Přestože občanský zákoník blíže nevymezuje, co lze považovat za „marnotratné jednání“, nebude těžké jeho

s dobrými mravy. Pokud jsou splněny důvody, soud společné jmění manželů zúží, až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti.

¹¹³ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 267.

¹¹⁴ Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 476.

význam obecně dovodit. Marnotratným člověkem je ten, kdo neehospodárně nakládá s majetkem (počínaje tzv. řetězením úvěrů a půjček a konče třeba i utrácením peněz v hracích automatech),¹¹⁵ nadměrně utrácí za věci, které nutně nepotřebuje nebo nepotřebuje vůbec, chová se lehkomyšlně, v rozporu s běžnou péčí a opatrností, je rozhazovačný, přehnaně hýří, chová se málo zodpovědně ke svým majetkovým záležitostem. Od pojmu „*marnotratnost*“ podle docentky Zuklínové je třeba odlišit pojem „*mrhání s majetkem*“, blíže však již nerozvádí, v čem by měl rozdíl mezi těmito dvěma jednáními být.¹¹⁶ Uvádí, že posuzování obou typů jednání má různé účinky. Z důvodů marnotratnosti podle § 724 občanského zákoníku soud zúží nebo zruší společné jmění manželů na návrh druhého manžela, z důvodů mrhání s majetkem podle § 590 odst. 2 občanského zákoníku (např. koupí, směnou), za cenu podstatně nižší v úmyslu zkrátit svého věřitele, se věřitel může domoci ve lhůtě do 1 roku neúčinnosti takovéto smlouvy.¹¹⁷ V tomto nemohu souhlasit s docentkou Zuklínovou a domnívám se, že striktní odlišování těchto jednání zde není namístě, neboť i v marnotratném jednání lze spatřovat určité mrhání (plýtvání) s majetkem, pro který by soud zrušil nebo zúžil společné jmění manželů.¹¹⁸

Třetí obligatorní důvod spočívá v tom, že „*manžel soustavně nebo opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika*“. Nepřiměřenost rizik je třeba posuzovat nejen ve vztahu k určitému opakovanému jednání manžela (např. nejistota v návratnosti půjčených prostředků, nejisté spekulativní obchodování na burzách a investičních trzích, apod.), ale i v potencionální hrozbě takového jednání na majetek ve společném jmění.

Fakultativním, závažným důvodem pro zrušení či zúžení společného jmění manželů přímo vymezeným v § 724 odst. 2 občanského zákoníku, může být skutečnost, že **manžel začal podnikat**. Toto vychází z předchozí právní úpravy

¹¹⁵ Takto marnotratnost v odůvodnění unesení specifikoval Nejvyšší soud ČR ze dne 28.3.2012, pod sp. zn. KSOS 31 INS 12026/2010 29.

¹¹⁶ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J., Zuklínová, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 173.

¹¹⁷ Blíže k tomu doktor Lebeda v komentáři: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář. 1.vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 2142.

¹¹⁸ V tomto případě souhlasím se závěry autorů docenta Melzera a doktora Tégl, kteří dovozují, že předpoklady marnotratnosti a mrhání majetkem bude třeba posuzovat obdobně. Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 478.

občanského zákoníku,¹¹⁹ avšak s tím rozdílem, že se jednalo o obligatorní důvod (soud musel zúžit společné jmění) a stačilo prokázat, že manžel pouze získal živnostenské oprávnění (nebylo nutné vyvíjet podnikatelskou činnost).¹²⁰ Nebylo přitom významné ani to, zda oprávnění k podnikatelské činnosti získal některý z manželů za trvání manželství, či před jeho uzavřením, nebo zda mu bylo provozování živnosti dokonce pozastaveno.¹²¹ Jiná situace je podle současné právní úpravy, kdy soud může (nikoli musí) zúžit společné jmění za předpokladu, že manžel začal vyvíjet činnost naplňující znaky podnikání uvedené v § 420 odst. 1 občanského zákoníku (tj. soustavnost, za účelem dosažení zisku, na vlastní účet a odpovědnost, živnostenským nebo obdobným způsobem). Tento předpoklad je naplněn i v případě, že manžel podniká bez příslušného oprávnění, byť se jedná o nedovolené podnikání, které je trestáno podle závažnosti jako trestný čin, přestupek nebo správní delikt. Soud bude vždy individuálně posuzovat, zda podnikání manžela závažně ohrožuje společné jmění a v jakém rozsahu má na něj negativní dopad. Pokud zjistí, že nejsou splněny zákonné podmínky, soud žalobu zamítne.¹²²

I poslední zákonem vymezený fakultativní důvod pro zrušení či zúžení společného jmění, byl inspirován dřívější právní úpravou,¹²³ kdy platilo, že soud (obligatorně, nikoli fakultativně) zúží společné jmění v případě, kdy se jeden z manželů stal neomezeně ručícím společníkem obchodní společnosti. Jednalo se o společníka ve veřejně obchodní společnosti nebo o komplementáře v komanditní společnosti. Podle současné právní úpravy se jedná se o situaci, kdy

¹¹⁹ Podle § 148 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, platilo, že soud zúží (nikoli může zúžit) společné jmění manželů v případě, že jeden z manželů získal oprávnění k podnikatelské činnosti.

¹²⁰ Podle rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 15.11.2004, sp. zn. 10 Co 459/2004, „pro zúžení společného jmění ve smyslu § 148 odst. 2 obč. zák. až na věci tvořící vybavení obvyklé společné domácnosti stačí získání oprávnění k živnostenskému podnikání, není tedy nezbytné provozování podnikatelské činnosti, ani to, aby manželé vedli společnou domácnost“.

¹²¹ V rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.12.1999, pod sp.zn. 22 Cdo 174/1998, soud stanovil, že „pozastavením provozování živnosti podle § 58 odst. 6 ŽZ nebylo důvodem pro zamítnutí návrhu na zrušení bezpodílového spoluvlastnictví manželů podle § 148a odst. 2 ObčZ ve znění před novelou provedenou zák. č. 91/1998 Sb.“

¹²² I v tomto případě lze použít dřívější judikaturu, např. rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 9.2.2011, sp. zn. 26 Co 492/2010, s tímto závěrem: „Jsou-li splněny zákonem stanovené podmínky, pak žalobu na zúžení společného jmění manželů nelze zamítnout v případě, že žalobce se domáhá zúžení společného jmění zjevně nikoliv z důvodu ochrany sebe či svého manžela před případnými nepříznivými následky svého neúspěšného podnikání, ale zcela bez udání důvodu“.

¹²³ Podle § 148 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, soud zúží společné jmění manželů v případě, že se jeden z manželů stal neomezeně ručícím společníkem obchodní společnosti.

soud může zrušit či zúžit společné jmění z důvodu, kdy se **jeden z manželů stal neomezeně ručícím společníkem v jakékoli právnické osobě**, nikoli jen v obchodní společnosti (tedy ve veřejně obchodní společnosti nebo v komanditní společnosti).¹²⁴ Právnickou osobou zde může být i evropské hospodářské zájmové sdružení,¹²⁵ nebo honební společenstva.¹²⁶ I v těchto případech bude na úvaze soudu posoudit, zda a jaký bude mít dopad účast manžela jako neomezeně ručícího společníka té které právnické osoby na celkovém společném jmění a jaké hrozí eventuelní riziko. Tato úprava naopak dopadá na družstva, nebo akciové společnosti, či společnosti s ručením omezeným, kde nedochází k ručení členů vůbec.

Výčet shora uvedených dvou fakultativních důvodů není taxativní a společné jmění lze zrušit popř. zúžit **i z jiného závažného důvodu**. Takovým důvodem může být podle soudní judikatury např. to, že manželé dlouhodobě nevedou společnou domácnost, dlouhodobě žijí a hospodaří odděleně, vzájemně se neinformují o nakládání s majetkovými hodnotami ve společném jmění, existují mezi nimi neshody o plnění společných závazků, nemohou se dohodnout na podstatných záležitostech hospodaření se společnými věcmi, probíhá mezi nimi řízení o rozvod jejich manželství.¹²⁷ Naopak Nejvyšší soud judikoval, že samotné oddělené soužití manželů a nezáměr o další zachování manželství, jenž je navenek demonstrováno probíhajícím rozvodovým řízením, nejsou skutečnostmi, jež by samy o sobě představovaly vážný důvod pro zúžení či zrušení společného jmění manželů. Musí k nim přistoupit ještě další nějaká skutečnost, která je svou intenzitou způsobila ovlivnit manželské majetkové společenství, a to jak co do rozsahu, tak i hodnoty předmětu společného majetku, nebo taková skutečnost, která má vliv na správu společného majetku či hospodaření s ním. Přičemž

¹²⁴ Podle ustanovení § 95 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), osoby, které se účastní na podnikání veřejné obchodní společnosti (či na správě jejího majetku), ručí za její dluhy společností společně a nerozdílně, podle ustanovení § 118 odst. 1 tohoto zákona, komplementář ručí neomezeně za dluhy komanditní společnosti, komanditista ručí za dluhy společnosti pouze omezeně.

¹²⁵ Podle § 7 zákona č. 360/2004 Sb., o Evropském hospodářském zájmovém sdružení, „*členové evropského sdružení ručí za dluhy evropského sdružení jako společníci veřejné obchodní společnosti za závazky této společnosti*“.

¹²⁶ Podle ustanovení § 27 odst. 1 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, „*honební společenstvo odpovídá za své závazky celým svým majetkem. Členové honebního společenstva ručí za závazky honebního společenstva*“.

¹²⁷ K tomu např. rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11.11.2016, pod sp.zn. 5 Co 1688/2016, nebo rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 30.5.2014, pod sp. zn. 30 C 400/2013, nebo rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 24.5.2016, pod sp. zn. 35C 36/2016.

zároveň zdůraznil, že na rozsahu či hodnotě společného majetku tak bude mít nepochybně vliv takové jednání jednoho z manželů, v jehož důsledku dochází k bezdůvodnému rozprodávání či zadlužování společného majetku, k jeho neúměrnému zatěžování, popřípadě dochází ke stavu, kdy společný majetek oproti obvyklému běhu věcí, který by bylo možné očekávat, nebude dále rozmnožován. Důvodem negativně postihujícím správu či hospodaření se společným majetkem musí potom být neshoda, která podstatným způsobem využití či nakládání se společnými věcmi či právy ztěžuje do té míry, že je způsobilá přivodit vznik závažné či těžko nahraditelné újmy na věci či právu, na právech jednoho z manželů, popřípadě i na společném majetku jako celku. Závadné jednání jednoho z manželů či podstatná neshoda při hospodaření se společným majetkem musejí být již existující či reálně hrozící a jako takové musejí být soudem nepochybně zjištěny.¹²⁸

Za další závažné důvody lze považovat například závadné chování jednoho z manželů, které je v rozporu se zájmem na zdravém vývoji nezletilých dětí, v některých případech lze jako závažný důvod posoudit i dlouhotrvající zrušení společné domácnosti (tzv. mrtvá manželství), nebo došlo-li k omezení způsobilosti k právním úkonům, apod.

3.3.2 Typy soudních rozhodnutí

Jak již bylo shora uvedeno, soudním rozhodnutím lze společné jmění manželů zrušit (obdoba smluveného režimu oddělených jmění), nebo zúžit jeho rozsah. Lze rovněž společné jmění manželů obnovit, nebo rozšířit jeho rozsah.

Soud **zúží nebo zruší** společné jmění manželů na návrh jednoho z manželů za předpokladu, že je dán některý ze shora uvedených důvodů, nebo i z jiných závažných důvodů, neuvedených v § 724 občanského zákoníku. Soud tak rozhodne bez ohledu na to, jaký režim společného jmění aktuálně existuje, zda režim zákonný, či smluvně modifikovaný. Při svém rozhodování je vázán žalobním návrhem účastníka. Lze však připustit, podle názoru doktorka Psutky, aby soud zúžil společné jmění v menším, než navrhovaném rozsahu.¹²⁹ Shodného názoru jsou i autoři docent Melzer a doktor Tégl, kteří uvádějí: „*Žádá-li manžel*

¹²⁸ Z usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 4.10.2016, pod sp. zn. 22 Cdo 373/2015.

¹²⁹ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 266.

určitý rozsah zúžení, může mu soud vyhovět pouze co do části, zjistí-li, že i tímto menším zásahem bude potenciálně dotčený manžel ochráněn.“ Shodně pak doplňují, že stejné by mělo platit i tehdy, pokud některý z manželů navrhuje zrušení společného jmění; soud může toto jmění namísto zrušení pouze zúžit, postačí-li to k ochraně druhého manžela. Rovněž by mělo platit, že soud může zúžit společné jmění k návrhu jednoho z manželů jak co do existujících aktiv a pasiv, tak co do budoucího jmění. A to i přes to, že ustanovení § 724 odst. 1 občanského zákoníku výslovně uvádí zúžení „*stávajícího rozsahu*“ společného jmění.¹³⁰

Žaloba se podává u příslušného okresního soudu, který je obecným soudem účastníka, proti němuž návrh směřuje. Ve většině případů žalobu podává ten z manželů, který se cítí být ohrožen a má pro to závažné důvody. Není však výlučně zakázáno, aby žalobu podal druhý manžel, tedy ten, který rizikové situace v manželství vytváří. Právo podat žalobu na zúžení společného jmění se nepromlčuje.¹³¹

Soud rozhoduje rozsudkem, proti kterému je přípustné podat odvolání. Proti rozhodnutí odvolacího soudu je za splnění zákonných podmínek přípustné i dovolání. V dovolacím řízení je totiž možné zpochybnit úvahy soudu o tom, zda existují závažné důvody pro zúžení společného jmění, jsou-li tyto úvahy zjevně nepřiměřené.¹³²

Dojde-li ke zrušení společného jmění rozhodnutím soudu, dochází právní mocí rozsudku k zániku společného jmění, které je nutno vypořádat. Dojde-li k zúžení společného jmění, vypořádání se provádí pouze k součástem takto zúženým. Vypořádání lze provést buď dohodou manželů, není-li možná dohoda, rozhodnutím soudu, nebo nastoupením tzv. nevyvratitelné domněnky vypořádání podle § 741 občanského zákoníku, podle které platí, nedojde-li do tří let od zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění k vypořádání toho, co bylo dříve

¹³⁰ Melzer, F., Tégel, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 482.

¹³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5.2.2008, sp. zn. 22 Cdo 3515/2006.

¹³² K tomu rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.5.2015, sp. zn. 22 Cdo 2211/2004.

součástí společného jmění, platí pravidla uvedená pod písm. a) až c) tohoto ustanovení.¹³³

Ustanovení § 725 občanského zákoníku stanoví, že jednou založený režim rozhodnutím soudu lze změnit buď smlouvou manželů, nebo dalším rozhodnutím soudu. Toto je významná změna oproti předchozí právní úpravě.¹³⁴ Stejný princip platí i opačně, kdy smluvený režim manželů lze změnit dohodou, nebo rozhodnutím soudu.¹³⁵ Rozhodl-li soud o zrušení společného jmění, je možná dohoda manželů o jeho obnovení; rozhodl-li soud pouze o zúžení, může dojít dohodou k rozšíření rozsahu společného jmění, nebo naopak ještě k většímu zúžení.¹³⁶ Pokud došlo k modifikaci společného jmění na základě rozhodnutí soudu, může být změněno dalším soudním rozhodnutím, jehož návrh může podat kterýkoli z manželů. Změna může spočívat v dalším zúžení stávajícího rozsahu společného jmění, ve zrušení původně zúženého společného jmění, v obnovení zrušeného společného jmění, nebo ve zpětném rozšíření společného jmění do původní podoby.

Soud tedy může, na návrh kteréhokoli z manželů podle ustanovení § 726 občanského zákoníku, kromě zúžení či zrušení, společné jmění také **obnovit, nebo rozšířit původně zúžené**. Soud obnoví zrušené společné jmění do zákonného rozsahu zejména tehdy, pominou-li důvody pro jeho předchozí zrušení soudním rozhodnutím. Pokud dojde k závěru, že již důvody pominuly, obnoví společné jmění do zákonného rozsahu; nepůjde o pokračování původního společného jmění, ale o vznik nového, zákonného režimu, neboť rozhodnutí soudu má konstitutivní účinky (tj. od okamžiku právní moci). Existují různé právní názory na to, zda lze či nelze soudně obnovit společné jmění i tehdy, bylo-li smluvně (nikoli soudně) zrušeno, resp. zúženo. V § 726 odst. 1 občanského zákoníku je výslovně uvedeno, že „*soud může společné jmění poté, co je zrušil, obnovit.*“ Pokud bychom vycházeli ze striktního výkladu, pak by platilo, že

¹³³ Movité věci připadnou do vlastnictví toho, kdo je výlučně jako vlastník užívá, ostatní movité věci a nemovité věci připadnou do podílového spoluvlastnictví, ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy budou náležet každému z manželů společně.

¹³⁴ Podle § 148 odst. 4 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, platilo, že jestliže bylo zúženo společné jmění až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti, mohlo být rozšířeno do předchozího rozsahu pouze rozhodnutím soudu, nikoli smlouvou.

¹³⁵ Ustanovení § 717 odst. 2 občanského zákoníku.

¹³⁶ Podle dřívější právní úpravy zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, platilo, že společné jmění manželů zúžené na základě smlouvy nemohlo být rozšířeno do předchozího rozsahu rozhodnutím soudu (k tomu rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.4.2010, sp. zn. 22 Cdo 3942/2008).

obnovení společného jmění je možné pouze tehdy, bylo-li zrušeno soudním rozhodnutím (nikoli smluvně). K tomuto se přiklání docent Melzer a doktor Tégl, když své úvahy dále rozvádějí o to, že soud musí v řízení o obnově zkoumat, zda již původní důvody pro zrušení společného jmění pominuly či nikoliv (při smluveném zúžení společného jmění se důvody zpravidla neuvádějí).¹³⁷ S tímto lze do jisté míry souhlasit, na druhou stranu zde však existuje ustanovení § 725 občanského zákoníku, které uvádí, že „*režim založený rozhodnutím soudu lze změnit smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu.*“ Prozatím není autorovi této diplomové práce známa žádná soudní judikatura, která by tuto problematiku jednoznačně vymezila.

Obnovit společné jmění za shora uvedených podmínek lze i tehdy, pokud společné jmění zaniklo ze zákona. Zánik ze zákona je možný ve dvou případech: pokud byl na majetek některého z manželů prohlášen konkurs (zrušením konkurzu automaticky nedochází k obnovení společného jmění), nebo uložením tretu propadnutí majetku některému z manželů (výkonem uloženého trestu rovněž nedochází k obnovení společného jmění).

Vedle obnovení společného jmění může soud na návrh manžela rozšířit již v minulosti zúžené společné jmění manželů. Rozšíření může být buď úplné, až do rozsahu zákonného režimu, nebo v rozsahu menším. I zde má rozhodnutí soudu konstitutivní účinky, působící od okamžiku právní moci. Znamená to, že stejně jako u obnovení společného jmění, i zde nelze do rozšířeného jmění vrátit aktiva a pasiva, která se zde nacházela předtím (výjimku tvoří to, co nebylo doposud vypořádáno).

Rozhodování soudu o některém z výše uvedených režimů (zúžení, zrušení, obnovení či rozšíření společného jmění), není neomezené. Volnost soudu při rozhodování je výrazně omezena následujícími limity.

3.3.3 Limity soudního rozhodování

Limity soudního rozhodování jsou nastaveny v ustanovení § 727 občanského zákoníku, mají za cíl především ochranu rodiny, třetích osob a obvyklé vybavení rodinné domácnosti.

¹³⁷ Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 488.

V odstavci 1 tohoto ustanovení je uvedeno, že rozhodnutí soudu se nesmí svými důsledky dotknout (nelze vyloučit ani změnit) úpravy **o obvyklém vybavení rodinné domácnosti**, vymezené v § 698 občanského zákoníku. Podle názoru doktora Psutky, toto platí bezvýhradně a nelze je omluvit ani tím, kdy jeden z manželů trvale opustil domácnost a odmítá se do ní vrátit¹³⁸ (jak je umožněno u smluvní modifikace v § 718 odst. 3 občanského zákoníku).¹³⁹ S tímto nesouhlasí docent Melzer a doktor Tégl, kteří naopak připouští analogii aplikace pravidla uvedené v § 718 odst. 3 občanského zákoníku i pro soudní rozhodnutí, vycházejí z toho, že smluvní i soudní modifikace společného jmění je v občanském zákoníku postavena na stejných základech a není žádných důvodů vylučovat výjimku uvedenou v § 718 odst. 3 občanského zákoníku.¹⁴⁰ Osobně se domnívám, pokud bude v soudním řízení prokázáno, že manžel skutečně opustil trvale domácnost a odmítá se do ní vrátit, není žádných důvodů k tomuto nepřihlédnout a rozhodnutím soudu vyloučit případně změnit obvyklé vybavení společné domácnosti, právě z důvodu, že u smluvní modifikace toto možné je.

Podle odstavce 2 tohoto ustanovení, rozhodnutí soudu se rovněž **nesmí dotknout schopnosti manžela zabezpečovat rodinu** (jedná se především o finanční a materiální zabezpečování členů rodiny). Toto je obdobné, jako v případě smluvní modifikace uvedené v § 719 odst. 1 občanského zákoníku, blíže rozvedené v kapitole 3.2.3.

Posledním limitem pro soudní rozhodování, rovněž uvedeném v odstavci 2 tohoto ustanovení je, že soudní rozhodnutí **se nesmí (účelem ani obsahem) dotknout práv třetích osob**, ledaže by s rozhodnutím tato třetí osoba souhlasila. Ochrana třetích osob je zde shodná, jako v § 719 odst. 2 občanského zákoníku, týkající se smluvní modifikace, nicméně blíže nerozvádí, jakým způsobem může být právo třetí osoby rozhodnutím soudu dotčeno. Rovněž nerozvádí, jakým způsobem má třetí osoba s rozhodnutím soudu souhlasit (třetí osoba není účastníkem soudního řízení, účastníci řízení jsou pouze manželé). Dotčením práv třetí osoby je zřejmě myšlena například situace, pokud by majetek ve společném jmění získal

¹³⁸ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 278.

¹³⁹ Podle tohoto ustanovení, ani smlouvou nelze vyloučit ani změnit ustanovení o obvyklém vybavení rodinné domácnosti, ledaže jeden z manželů opustil trvale domácnost a odmítá se do ní vrátit.

¹⁴⁰ Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 494.

rozhodnutím soudu do výlučného vlastnictví druhý (nedlužící) manžel a třetí osoba (nejčastěji věřitel) by tak ztratila možnost uspokojit se z tohoto majetku. Pokud by byl dluh před tímto soudním rozhodnutím již vykonatelný, může se věřitel podanou žalobou u soudu domáhat neúčinnosti takového právního úkonu a požadovat plnění dluhu z celého původně společného majetku. Pokud by dluh vznikl až po vydání soudního rozhodnutí, mohou se manželé tohoto rozhodnutí vůči třetí osobě dovolat, právě zápisem rozhodnutí do evidence soudních rozhodnutí, kterou vede Notářská komora ČR.

3.3.4 Evidence soudních rozhodnutí

Evidenci soudních rozhodnutí, stejně jako evidenci smluv o manželském majetkovém režimu, vede Notářská komora ČR.

Podle § 35d odst. 1 písm. d) notářského řádu,¹⁴¹ se v Evidenci listin o manželském majetkovém režimu, evidují:

- a) rozhodnutí soudu, kterými soud zrušil nebo obnovil společné jmění manželů nebo zúžil jeho stávající rozsah,
- b) rozhodnutí soudu, kterými soud změnil manželský majetkový režim založený rozhodnutím soudu nebo smluvený manželský majetkový režim.

Zápis rozhodnutí soudu do Evidence listin je, na rozdíl od smluv, povinný. Tento zápis má především sloužit k ochraně manželů vůči třetím osobám. Příslušný soud přímo zasílá stejnopis svého rozhodnutí Notářské komoře ČR v elektronické podobě, bez odůvodnění.

¹⁴¹ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění novely č. 303/2013 Sb.

4 Správa ve smluveném manželském majetkovém režimu

Vymezení definice „správy“ společného jmění manželů není, a v minulosti ani nebyla, v občanském zákoníku obsažena. Obecně lze správu charakterizovat jako hospodaření a disponování s majetkem. Podle profesora Dvořáka a doktora Spáčila, „*správou lze rozumět veškerou činnost, která souvisí s řádnou péčí o majetek, přičemž rozsah této činnosti je dán zásadně povahou a kvalitou věci. Je-li předmětem správy majetku nemovitost, vyžaduje se k její řádné správě nejen její pravidelná údržba, nýbrž i placení daně z nemovitosti, podle okolností to může být i placení pojištění, atd. Správou majetku jsou i dispoziční úkony s ním; v širším smyslu sem patří i jeho ochrana u soudu.*“¹⁴² Tuto definici správy převzala i dřívější soudní judikatura.¹⁴³

V poměrech zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31.12.2013,¹⁴⁴ byla správa majetku ve společném jmění manželů založena na východiscích, podle nichž obvyklou správu majetku náležejícího do společného jmění mohl vykonávat každý z manželů. V ostatních záležitostech bylo třeba souhlasu obou manželů; jinak byl právní úkon relativně neplatný. Pokud se relativní neplatnosti druhý manžel u soudu nedovolal, jednalo se o právní úkon platný.¹⁴⁵

Stávající právní úprava obsažená v občanském zákoníku, účinném od 1.1.2014, je založena rovněž na rozlišování jednání v běžných a neběžných záležitostech a na koncepci relativní neplatnosti právního jednání. Občanský zákoník upravuje pravidla pro zákonnou správu společného jmění v ustanoveních § 713 až § 715, současně připouští v ustanoveních § 722 až § 723 režim správy společného jmění smluvně modifikovat, nebo dle § 728 správu upravit soudním rozhodnutím.

¹⁴² Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3.vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, s. 122

¹⁴³ V odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.3.2009, sp. zn. 22 Cdo 3336/2006.

¹⁴⁴ Ustanovení § 145 odst. 2 občanského zákoníku z roku 1964.

¹⁴⁵ Podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 12.12.2011, pod sp. zn. 22 Cdo 4002/2011, „*za běžnou záležitost týkající se společné věci nelze považovat převod vlastnického práva na základě kupní smlouvy na třetí osobu (osoby). Absence souhlasu druhého manžela s převodem vlastnického práva zakládá relativní neplatnost takového právního úkonu s tím, že pokud se druhý z manželů neplatnosti proti všem účastníkům příslušného právního úkonu nedovolá, jedná se o právní úkon platný. Tyto závěry se obdobně vztahují i na situaci, kdy k převodu vlastnického práva dojde po zániku bezpodílového spoluvlastnictví a před jeho vypořádáním.*“ (shodně též rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.4.2015, sp. zn. 22 Cdo 1433/2015).

4.1 Správa společného jmění manželů v zákonném režimu

Za správu lze obecně považovat veškerou činnost manželů, která souvisí s řádnou péčí o společné jmění.

4.1.1 Obecné vymezení správy

Podle ustanovení § 713 odst. 1 občanského zákoníku, ke správě společného jmění náleží jeho „užívání, braní plodů a užitků, udržování, nakládání, hospodaření a spravování.“ Jde tedy o to, že manželé by se na správě majetku měli primárně dohodnout, zda jej budou spravovat oba společně, nebo jen jeden z nich. Forma dohody není předepsána, souhlas může být udělen konkludentně, či ústně.

Pokud jde o „užívání“ součástí společného jmění, manželé se mohou například dohodnout, že jeden z manželů bude věc užívat častěji než druhý (např. osobní automobil). Neexistuje-li mezi manžely dohoda a např. dům spadající do společného jmění užívá jen jeden z manželů, náleží k právu druhého manžela rovněž dům užívat, právo mít k němu klíče, právo vstoupit do domu, kdykoli to uzná za vhodné (při respektování soukromí druhého manžela).¹⁴⁶ Manželé se rovněž mohou dohodnout o tom, že část majetku může užívat i třetí osoba (např. na základě nájemní smlouvy).

Ke správě společného jmění náleží i „braní plodů a užitků“ a jejich spotřebování. Podle § 491 odst. 1 občanského zákoníku, plodem je to, co věc pravidelně poskytuje ze své přirozené povahy, ať s přičiněním člověka, nebo bez něho. Plod vychází vždy z věci (např. plod zvířete), nikoli z osoby (např. lidský plod, či tzv. „plody práce“ – kresby, povídky). Plodonosná věc musí být vždy samostatná, může jím být např. orná půda, zahrada, les, louka (plodem jsou pak houby, léčivé byliny, ovoce, zelenina). Proto plodonosnou věcí nemůže být strom, přinášející plody, nýbrž pozemek, na kterém strom roste (pokud je však strom zasazen do květináče, stává se plodonosnou věcí). Oddělením plodu od plodonosné věci (ať již samovolným, nebo umělým), nabývá vlastnické právo k plodu vlastník plodonosné věci. Výjimku tvoří ustanovení § 1016 občanského zákoníku, kdy „plody spadlé ze stromů a keřů na sousední pozemek náleží vlastníkovi

¹⁴⁶ Takto rozhodl ve svém rozsudku Okresní soud v Českých Budějovicích ze dne 8.6.2016, pod sp. zn. 35 C 46/2016.

sousedního pozemku“.¹⁴⁷ Stejná pravidla jako pro braní plodů, platí i pro užitky. Podle § 491 odst. 2 občanského zákoníku, „užitky jsou to, co věc pravidelně poskytuje ze své právní povahy.“ Užitky jsou tedy spojené vždy s právní povahou věci. Například věc, která je předmětem nájmu, je věcí nesoucí užitkem, nájemné je tedy užitkem.¹⁴⁸ Užitkem kromě nájemného mohou různé renty, dividendy, dávky, atd.

Dalším, typickým výkonem správy společného jmění, je její „spravování a udržování“. Údržbou se rozumí konkrétní úkony směřující nejen k samotné údržbě věci (pravidelné revize a kontroly), ale i k opravě věci. Věci spravovat a udržovat je nutné v takovém rozsahu, aby tím nebylo zasahováno do práv jiných osob.

Dispozičním právem manželů je i právo se součástí společného jmění „nakládat“. Nakládáním s věcí se rozumí dohoda manželů o jejím prodeji, o zřízení služebnosti, o zástavě věci, o uložení peněz na účet jednoho z manželů, apod. Pokud právní úkon učiní jeden z manželů bez souhlasu druhého, a nejedná se o nakládání s běžnou věcí, jedná se o relativně neplatné právní jednání.

S právem věc užívat, požívat a nakládat s ní, je úzce spojeno i právo „hospodaření“ se součástmi společného jmění. Můžeme sem zahrnout např. dohodu manželů o pronajmutí či vypůjčení věci, uložení peněz na společný účet, zda a kolik prostředků bude vloženo do opravy věci, apod.¹⁴⁹

4.1.2 Solidární postavení manželů

Podle ustanovení § 713 odst. 2 občanského zákoníku, „povinnosti a práva spojená se společným jměním nebo jeho součástmi náleží oběma manželům společně a

¹⁴⁷ Takto plodonosnou povahu věcí vysvětluje doktor Koukal ve velkém komentáři občanského zákoníku k ustanovení § 491 (Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář. 1.vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 1738).

¹⁴⁸ K tomu např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9.9.2011, sp. zn. 21 Cdo 3618/2010, který vyslovil, „užitky, které vznikly z předmětu dražby v době od udělení příklepu ve veřejné dobrovolné dražbě podle zákona č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění pozdějších předpisů, do uhrazení ceny dosažené vydražením, náleží dosavadnímu (bývalému) vlastníku předmětu dražby.“

¹⁴⁹ Rozsudkem Okresního soudu v Jihlavě ze dne 16.1.2015, pod sp. zn. 21 C 291/2013, bylo rozhodnuto, že pokud mezi manžely existovala dohoda o tom, že budou společně hospodařit, nelze mít za to, že by prostředky zaplacené z účtu žalobce byly právě a jen výlučnými prostředky žalobce, a to i přes to, že s veškerými prostředky na účtu disponoval pouze tento manžel (žalobce), který měl k účtu jako jediný podpisové právo, a i přes to, že jeho příjem byl vyšší. V tomto případě lze pak důvodně očekávat, že rovněž i jeho podíl na společných nákladech tohoto manžela byl při společném hospodaření vyšší.

*nerozdílně.*¹⁵⁰ Jedná se o solidární postavení manželů, které představuje jednak vztah mezi manželi navzájem, jednak vztah manželů k třetím osobám (zpravidla věřitelům). Pokud jde o dluhy, věřitel se může domáhat plnění po obou manželech společně, nebo po kterémkoli z nich (každý z manželů je v žalobě pasivně legitimován). Pokud byl celý dluh uhrazen jen jedním z manželů z jeho výhradního majetku, nemůže žádat po druhém manželovi jeho zaplacení (a to ani jeho části). Nevzniká mu tzv. regresní nárok, neboť společné jmění je založeno na bezpodílovosti a regresní nárok je založen na velikosti podílů.¹⁵¹ Druhý manžel však může v rámci vypořádání společného jmění nárokovat svůj vnos podle § 742 odst. 1 písm. c) občanského zákoníku.¹⁵² Naopak, pokud jde o závazky, každý z manželů může žádat po dlužníkovi vrácení dluhu a ten je povinen plnit tomu z manželů, který o splnění požádal (přijaté plnění se pak stává součástí společného jmění manželů).

Solidární postavení manželů vyplývá nejen ze shora uvedených práv a povinností, ale i z jejich „*právního jednání ke společnému jmění*“, uvedené v ustanovení § 713 odst. 3 občanského zákoníku.¹⁵³ Občanský zákoník pojem právního jednání blíže nevymezuje; lze je tedy považovat za pojem širší, než hospodaření se společnou věcí. Právní jednání vymezila ve vztahu k podílovému spoluvlastnictví dřívější soudní judikatura následovně: „*Jedná se tak prakticky o veškeré právní úkony vztahující se ke společné věci, ať již se vyznačující pravidelností či výjimečností, okrajovým významem či výrazným dopadem do právního postavení spoluvlastníků.*“¹⁵⁴ Právní jednání je tedy každé jednání manželů, dotýkající se jejich existujícího společného jmění a jeho správy s ním. Dluhy, které z takovýchto jednání vzniknou, se stávají součástí společného jmění. Dluh, který však zapříčinil svým jednáním pouze jeden z manželů bez souhlasu a vědomí

¹⁵⁰ Toto ustanovení vychází z § 145 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinném do 31.12.2013, podle kterého platilo, že závazky tvořící společné jmění manželů, plnili oba manželé společně a nerozdílně. Lze si povšimnout, že dřívější ustanovení hovořilo jen o „závazcích“ (manželé byli solidárními dlužníky), podle současné právní úpravy se jedná o „práva a povinnosti“ manželů se společným jměním. Toto vymezení je nyní širší, neboť nezahrnuje pouze závazky (dluhy), jakožto povinnosti manželů, ale i jejich práva spojená se společným jměním (např. právo ovlivňovat imisemi pocházející z vlastní nemovitosti sousední, apod.).

¹⁵¹ Ustanovení § 1876 odst. 2 občanského zákoníku hovoří o tom, že „*vyrovnal-li spoludlužník více, než činí jeho podíl, náleží od ostatních spoludlužníků náhrada.*“

¹⁵² Podle tohoto ustanovení, „*každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek.*“

¹⁵³ Takto to platilo i za účinnosti předchozího občanského zákoníku z roku 1964, který ve svém ustanovení § 145 odst. 4 stanovil, že „*z právních úkonů týkajících se společného jmění manželů jsou oprávněni a povinni oba manželé společně a nerozdílně.*“

¹⁵⁴ Z odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.7.2008, pod sp. zn. 28 Cdo 5379/2007.

druhého tím, že nezaplatil kupní cenu za zakoupenou věc, stává se jeho výlučným dluhem, přestože takto zakoupená věc spadá do společného jmění manželů.

Pravidlo uvedené v § 713 odst. 3 občanského zákoníku, týkající se právních jednání manželů se společnou věcí, zakládají mezi manžely jak solidaritu aktivní (věřitelskou), tak solidaritu pasivní (dlužnickou). V této souvislosti stojí za zmínku zajímavé soudní rozhodnutí, kdy se manželka u soudu domáhala zrušení rozhodčího nálezu, jímž bylo rozhodnuto, že žalovaný (její manžel) je povinen zaplatit žalobci značnou částku s příslušenstvím. Soud jejím návrhu nevyhověl, a to i přes její námitky, že nebyla účastna rozhodčího řízení, ačkoliv žalovaný v době, kdy probíhalo rozhodčí řízení, byl jejím manželem a závazky, o nichž bylo v rozhodčím řízení rozhodováno, spadaly do společného jmění manželů. Soud uzavřel, že k návrhu nebyla aktivně legitimována.¹⁵⁵

4.1.3 Rozhodování manželů o běžných i neběžných záležitostech

V běžných záležitostech rodiny právní jednání jednoho manžela zavazuje a opravňuje oba manžele společně a nerozdílně, což vyplývá z ustanovení § 694 odst. 1 občanského zákoníku. Platnost právního jednání manželů, týkající se společného jmění, je třeba posuzovat v závislosti na tom, zda se jedná o běžnou nebo neběžnou záležitost.

Pojem „*běžná záležitost*“ není, a v minulosti ani nebyla, v občanském zákoníku blíže vymezena. Jak vyplývá z výkladu profesora Dvořáka a doktora Jehličky, za „*běžnou záležitost*“ lze bezesporu považovat obstarávání běžného chodu domácnosti (nákupy potravin, drogerie, drobných spotřebních předmětů), obstarávání běžných oprav v domácnosti, placení záloh za služby související s užíváním nemovitosti (elektrina, plyn, vodné, stočné), placení poplatků týkajících se nezletilých dětí (obědy, družina, kroužky), apod. Naopak za „*neběžnou záležitost*“ lze považovat například prodej či darování nemovitosti, poskytnutí daru nikoli nepatrné hodnoty třetí osobě, nebo zastavení nemovitosti zástavním právem.¹⁵⁶ Za neběžnou záležitost se jedná i v případě, má-li být podle

¹⁵⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.8.2016, pod sp. zn. 23 Cdo 5761/2015, vylovil, že „*k návrhu na zrušení rozhodčího nálezu není legitimována manželka účastníka rozhodčího řízení, i když v rozhodčím řízení bylo rozhodováno o dluhu ze závazku, který byl uzavřen za trvání manželství tímto účastníkem a který tvoří společné jmění manželů.*“

¹⁵⁶ Komentářová publikace k občanskému zákoníku z roku 1964: Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2.vydání. Praha: C.H.Beck,

§ 715 občanského zákoníku „*součást společného jmění použita k podnikání jednoho z manželů a přesahuje-li majetková hodnota toho, co má být použito, míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů.*“ Za neběžnou záležitost jde i tehdy, „*má-li být součást společného jmění použita k nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu, nebo je-li důsledkem nabytí podílu ručení za dluhy společnosti nebo družstva v rozsahu přesahujícím míru přiměřeno majetkovým poměrům manželů.*“ Udělení souhlasu k nabytí podílu v obchodní korporaci zakládá i oprávnění samostatně tento podíl spravovat, nezakládá to však společné členství.

V běžných záležitostech, podle § 714 odst. 1 občanského zákoníku, může jednat každý manžel samostatně, aniž by potřeboval pro takové jednání souhlas druhého manžela.¹⁵⁷ V ostatních, neběžných záležitostech, jednají manželé buď společně, nebo jeden se souhlasem druhého. Souhlas druhého manžela by měl být udělen před tímto jednáním, nebo při tomto jednání, může být udělen i zpětně, ex post.¹⁵⁸ Speciální situací, kdy se souhlas druhého manžela nevyžaduje, přestože se jedná o neběžnou věc, je uzavření smlouvy o budoucí kupní smlouvě. Tuto smlouvu nelze

2009, s. 980. Takto vymezený příkladný výčet běžných a neběžných záležitostí lze užít i za účinností současné právní úpravy.

¹⁵⁷ Souhlas druhého manžela není potřebný ani v případě převzetí ručitélského závazku jedním z manželů, jak dovodila dřívější soudní judikatura v odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.8.2005, sp. zn. 29 Odo 398/2005. Shodně i závěr Ústavního soudu ČR v usnesení ze dne 30.5.2017, pod sp. zn. I. ÚS 1286/2017, který uvedl: „*Stěžovatelé (v dovolání) zastávali výklad, že v případě ručitélského závazku by byl ručitel nucen plnit i ze společného jmění manželů, čímž by došlo ke krácení práv manžela ručitele, pročez se údajně jedná o nikoli obvyklou správu majetku náležejícího do společného jmění (a manžel ručitele proto musí mít možnost dovolávat se relativní neplatnosti takového jednání). Jinými slovy, stěžovatelé v podstatě dovozují, že pokud může být výlučný závazek jednoho z manželů uhrazen z prostředků společného jmění, je každé jednání, kterým takový závazek vzniká, správou majetku náležejícího do společného jmění (resp. slovy občanského zákoníku z roku 1964 ve znění do 31. 7. 1998 o vyřizování nikoli běžných záležitostí týkajících se společného jmění). Takový výklad je však zjevně neudržitelný, neboť by zcela smazal rozdíl mezi nakládáním s výlučným majetkem jednoho z manželů a majetkem patřícím do společného jmění. Právní úprava (jak § 145 odst. 2 občanského zákoníku z roku 1964, tak § 714 nového občanského zákoníku) však manžele omezuje jen ohledně nakládání s majetkem náležejícím do společného jmění. Domnívají-li se stěžovatelé, že možnost postihnout majetek ve společném jmění pro uhrazení výlučného dluhu jednoho z manželů je protiústavní, nezbyvá než uplatnit tuto argumentaci v rámci případného budoucího exekučního řízení, případně v ústavní stížnosti z daného řízení vzešlé. Možnost druhého manžela namítat neplatnost právního jednání, kterým závazek vznikl, však z uvedeného dovozovat bez dalšího nelze.*“

¹⁵⁸ Shodně odborní autoři v komentářových publikacích: Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 367, nebo Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 208.

považovat za právní úkon týkající se společné věci, neboť má být věc teprve do společného jmění manželů získána.¹⁵⁹

Při použití prostředků společného jmění k podnikání jednoho z manželů (podle § 715 občanského zákoníku), se vyžaduje souhlas jen při prvním jejich použití.¹⁶⁰ Pokud souhlas nebude dán, může se tento manžel dovolat relativní neplatnosti jednání druhého manžela.¹⁶¹ To, že se jedná o neplatnost relativní, autoři komentované publikace docent Melzer a doktor Tégl dovozují již ze samotného ustanovení, které dává „možnost“ druhému z manželů dovolat se neplatnosti takového jednání. Právním jednáním jsou dotčeny jen zájmy opomenutého manžela, a nikoli dobré mravy či veřejný pořádek.¹⁶² Tato argumentace je logická a lze s ní takto souhlasit.

Občanský zákoník dává v § 714 odst. 1 rovněž právo manželovi domáhat se u soudu, aby v případě neposkytnutí souhlasu druhého manžela tento souhlas nahradil soud. Jedná se o případy, kdy druhý manžel buď odmítá souhlas dát bez vážného důvodu, nebo v rozporu se zájmem manželů, rodiny a rodinné domácnosti, nebo není schopen svoji vůli projevit, např. v důsledku duševní poruchy.

4.2 Správa společného jmění manželů ve smluveném režimu

Pravidla pro smluvní modifikaci o správě společného jmění manželů, jsou obsažena v § 722 a § 723 občanského zákoníku. V rozsahu, v jakém nebude smluvena odchylná úprava, se použijí ustanovení o správě v zákonném režimu společného jmění manželů.¹⁶³

¹⁵⁹ K tomu blíže odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.3.2001, sp. zn. 33 Cdo 1079/1999.

¹⁶⁰ Obdobné pravidlo obsahoval i občanský zákoník z roku 1964, účinný do 31.12.2013, ve svém ustanovení § 146.

¹⁶¹ Tato právní úprava navazuje na předchozí úpravu v občanském zákoníku, která v § 145 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb. vymezovala: „*Obvyklou správou majetku náležejícího do společného jmění manželů může vykonávat každý z manželů. V ostatních záležitostech je třeba souhlasu obou manželů; jinak je právní úkon neplatný.*“ I zde se jednalo o relativní neplatnost.

¹⁶² Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 367

¹⁶³ Obdobně tak umožňovala i předchozí právní úprava v § 147 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, kdy „*manželé mohou smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu upravit správu společného jmění odchylně. Stejně mohou upravit správu svého budoucího společného jmění muž a žena, kteří chtějí uzavřít manželství.*“

4.2.1 Smlouva o správě věcí ve společném jmění

Manželé mohou smlouvou upravit správu společného jmění odchylně od zákonné úpravy, podle jejich vlastních potřeb a zájmů. Takovou smlouvu mohou uzavřít i snoubenci pro případ vzniku manželství ohledně toho, co se součástí jmění dosud nestalo.

Pokud jde o formu samotné smlouvy, existují zde diametrálně odlišné právní názory; část odborníků dovozuje u smlouvy formu notářského zápisu, jiní dovozují dokonce její bezformálnost. Podle docenta Melzera a doktora Téglu, pro smlouvu o modifikaci správy je vyžadován notářský zápis, což sice výslovně z § 722 občanského zákoníku nevyplývá, ale lze jej dovodit z ustanovení o smluveném režimu, který v § 716 odst. 2 občanského zákoníku uvádí: „*smlouva o manželském majetkovém režimu vyžaduje formu veřejné listiny.*“ Podotýkají, že správa je sice primární věcí manželů, avšak nepochybně má své dopady i vůči třetím osobám.¹⁶⁴ Tento závěr podle mého může být sice pravdivý, avšak na jednu stranu § 722 výslovně formu notářského zápisu (dokonce ani písemnou formu) nestanoví a na druhou stranu se smlouvy o správě nezapisují do evidence smluv, vedené Notářskou komorou ČR. Tvrzení o tom, že se smlouva o správě neseписuje formou notářského zápisu, zastává docentka Zuklínová; uvádí: „*Správa je interní věcí manželů, která se třetích osob nedotýká. Tato smlouva nevyžaduje formu veřejného zápisu (notářského zápisu).*“¹⁶⁵ Shodný názor o tom, že smlouva nevyžaduje formu notářského zápisu, zastává i doktor Psutka, který výslovně dodává, že smluvený režim v § 716 občanského zákoníku neplatí pro správu ve smluveném režimu. Dokonce hovoří o tom, že smlouva o správě je v zásadě bezformální, písemnou podobu však doporučuje.¹⁶⁶ Přikláním se k názoru, pokud se budu držet striktního zákonného výkladu, že smlouva o správě věcí nemusí mít formu notářského zápisu, neboť zde není opora v zákoně, je zde však nutná písemná forma této smlouvy. Toto konkrétně dovozují z obsahu důvodové zprávy k § 722 občanského zákoníku, která uvádí: „*Smlouvou o správě mohou snoubenci či manželé ujednat mnohé změny oproti zákonnému režimu a*

¹⁶⁴ Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 454.

¹⁶⁵ Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J., Zuklínová, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 167.

¹⁶⁶ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 258 - 259.

taková smlouva může být i velmi praktická. Že nemůže být její obsah zcela libovolný, je samozřejmé, a totéž platí i o formě smlouvy.“ Důležitá je zde poslední věta ohledně toho, že ani obsah smlouvy, ani forma, nemůže být libovolná. Osobně jsem však, de lege ferenda, pro změnu ustanovení § 722 občanského zákoníku, resp. o doplnění dovětku poslední věty odst. 1 tohoto ustanovení takto: „Ustanovení § 716, § 719 a 720 platí i pro tuto smlouvu.“ Za úvahu možná stojí i to, zda by nebylo vhodné do budoucna rozšířit evidenci smluv vedenou Notářskou komorou ČR i pro smlouvy týkající se správy věcí ve společném jmění. Jedná se totiž o to, že ani smlouva o správě se nesmí svým obsahem nebo účelem dotknout práv třetí osoby, ledaže by se smlouvou souhlasila (ustanovení § 719 odst. 2 občanského zákoníku, ve spojení s ustanovením § 722 občanského zákoníku). Jakým jiným způsobem by se třetí osoby (věřitelé) mohli jinak dozvědět o smluvním ujednání týkající se správy manželů, než z evidence smluv?

Pokud jde o obsah modifikační smlouvy, manželé se mohou dohodnout, že správu určité části společného jmění či celého jmění bude vykonávat jen jeden z manželů. Tato úprava bude nejčastějším případem a měla by být co nejpodrobnější. Manželé se však mohou dohodnout na tom, že správu budou vykonávat oba společně, bez ohledu na to, zda je o běžné či neběžné záležitosti. Rovněž se mohou dohodnout o tom, jakým způsobem bude správa jedním z manželů (či oběma manžely) prováděna.

Obsah smlouvy nesmí být v rozporu s kogentními pravidly uvedenými v § 719 a § 720 občanského zákoníku. Jedná se o shodné limity smluvní volnosti při uzavírání smluv ve smluveném režimu uvedené v čl. 3.2.3. této diplomové práce, týkající se jak ochrany dotčeného manžela (zákaz vyloučení schopnosti manžela zabezpečovat rodinu), tak třetích osob (ledaže by se smlouvou třetí osoba souhlasila). Stejně by se smlouva neměla dotknout ustanovení o obvyklém vybavení rodinné domácnosti, ledaže jeden z manželů opustil trvale domácnost (§ 718 odst. 3 občanského zákoníku).

4.2.2 Právní jednání spravujícího manžela a ochrana nespravujícího manžela

Ustanovení § 723 v odst. 1 občanského zákoníku vymezuje situace, kdy správu společného jmění (ať již celého, či jeho části) vykonává na základě smlouvy,

samostatně, jen jeden z manželů. Dohoda o takovéto výlučné správě společného jmění v sobě zahrnuje i výlučné zmocnění spravujícího manžela domáhat se ochrany práv v soudním či jiném řízení.¹⁶⁷ Ten z manželů, který spravuje společné jmění, již nepotřebuje pro to, aby v řízení jednal, od svého manžela plnou moc.

Ze zásadního oprávnění spravujícího manžela samostatně právně jednat, odstavec 2 tohoto ustanovení stanoví tři výjimky, kdy je zapotřebí souhlas druhého manžela.

Prvou výjimku tvoří situace, kdy manžel na základě smlouvy nakládá se společným jměním jako celkem. Pokud takto jednal bez souhlasu druhého manžela, může se tento dovolat relativní neplatnosti takového jednání. Musí však prokázat, že druhý manžel nakládal se společným jměním jako celkem, a nikoliv pouze se součástí společného jmění. Příklad, kdy manžel nakládal se vším společným jměním (tedy se všemi aktivy i pasivy), je výjimečný. Ve většině případů totiž manžel nakládá jen s některými věcmi, tvořícími společné jmění. V takovém případě se na toto jednání ochrana druhého manžela, dle názoru docentky Zuklínové, nevztahuje a souhlas se nevyžaduje.¹⁶⁸ Stejného názoru je i doktor Psutka, který rozvádí případ, kdy spravující manžel nakládá se společným jměním jen z 95% (např. formou darovací smlouvy) a zbývajících 5% zůstane nedotčeno. Na takové jednání by se mělo pohlížet jako na platné, neboť spravující manžel nenakládal se jměním jako celkem a nepotřeboval tudíž k tomu souhlas druhého manžela.¹⁶⁹ Opačný názor však zastávají docent Melzer a doktor Tégl, kteří naopak uvádějí, že souhlas druhého manžela je zapotřebí i tehdy, jestliže dispozice spravujícího manžela bude uskutečněna i k převážné většině masy společného jmění; jako příklad uvádějí: „*součástí SJM bude pozemek v hodnotě 5 mil. Kč a dále řada drobných movitých věcí, jejich souhrnná hodnota činí několik tisíc korun. Jedna jediná věc (pozemek) se proto na celkové hodnotě společných aktiv podílí naprosto rozhodující měrou.*“¹⁷⁰ Formálně by sice nešlo o dispozice

¹⁶⁷ Soudním řízením se rozumí jak civilní, tak trestní řízení; jiným řízením se rozumí typicky správní řízení.

¹⁶⁸ Podle docentky Zuklínové, souhlas druhého manžela není zapotřebí, „*má-li spravující manžel naložit nikoli s celým společným jměním, ale téměř s celým společným jměním, neboť daruje vše, až na nějakou jednotlivost*“ (k tomu blíže Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J., Zuklínová, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 169).

¹⁶⁹ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 261.

¹⁷⁰ Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 463.

se jměním jako celkem, fakticky však téměř ano. S tímto názorem souhlasím, je logický a vede bezesporu k ochraně druhého manžela, avšak na druhou stranu striktní výklad ustanovení § 723 odst. 2 písm. a) občanského zákonu jednoznačně hovoří o tom, že souhlasu druhého manžela je zapotřebí jen v případě, pokud spravující manžel nakládá se jměním jako celkem, a nikoli s jeho převažující většinou. Bude tedy na soudní judikatuře, jaký výklad k tomu zaujme, neboť i doktor Psutka dodává, že takto pojaté omezení ochrany druhého manžela nebylo zákonodárcem zřejmě zamýšleno.

Druhou výjimku, kdy manžel spravuje všechno jmění a potřebuje souhlas druhého manžela, představuje ochranu obydlí, v němž je rodinná domácnost manželů a je součástí společného jmění, nebo je obydlím jednoho z nich, nebo je obydlím nezletilého dítěte, o které manželé pečují a nenabylo svéprávnosti (§ 723 odst. 2 písm. b) občanského zákoníku). Toto ustanovení se částečně překrývá s § ustanovením 747 odst. 1, podle kterého *„má-li alespoň jeden z manželů právo nakládat domem nebo bytem, ve kterém se nachází rodinná domácnost manželů nebo rodiny, a tohoto domu nebo bytu je k bydlení manželů nebo rodiny nezbytně třeba, musí se zdržet všeho a předejít všemu, co může bydlení znemožnit nebo ohrozit. Manžel zejména nesmí bez souhlasu druhého manžela takový dům nebo byt zcizit nebo k domu, jeho části nebo k celému bytu zřídit právo, jehož výkon je neslučitelný s bydlením manželů nebo rodiny, ledaže zajistí manželovi nebo rodině po všech stránkách obdobné bydlení s bydlením dosavadním.“* Z výše uvedeného jsou zřejmé rozdíly v tom smyslu, že podle § 723 je chráněno obydlí, které je ve společném jmění manželů, podle § 747 je ochrana poskytnuta i tam, kdy dům či byt, ve kterém se nachází rodinná domácnost, není součástí společného jmění, může být ve výlučném vlastnictví druhého manžela. I v tomto případě však bude nutné zkoumat, zda je k bydlení jednoho manžela a jejich dětí nezbytně třeba dům či byt druhého manžela a zda může uspokojit svou potřebu bydlení jiným způsobem.¹⁷¹

¹⁷¹ K tomuto se aktuálně vyjadřoval v usnesení Nejvyšší soud ČR ze dne 24.1.2019, sp. zn. 26 Cdo 3975/2017, kdy byl řešen spor o vyklizení pozemku, jehož součástí je stavba rodinného domu, kdy žalobce odůvodnil žalobu tím, že účastníci jsou manželé, předmětné nemovitosti jsou v jeho výlučném vlastnictví, dům však užívá žalovaná spolu se dvěma nezletilými dětmi účastníků, za užívání mu nic nehradí, on sám v domě nebydlí, přitom žalovaná je vlastnící mnoha dalších bytů. Prvoinstanční soud žalobu zamítl z důvodu, že žalované svědčí ve smyslu § 744 občanského zákoníku právo bydlení v předmětné nemovitosti. Odvolací soud rozsudek prvoinstančního soudu zrušil a věc usnesením vrátil zpět k dalšímu řízení, kdy poukázal na to, že právo bydlení v rodinném domě ve vlastnictví žalobce sice vzniklo, avšak k zániku práva bydlení dojde mimo jiné

Třetí výjimku tvoří situace, kdy manžel spravující všechno jmění, chce smluvně zatížit nemovitou věc, která tvoří společné jmění manželů a představuje omezení, bez ohledu na to, zda věc je či není obydlím. Typickým příkladem může být zřízení časově neomezené pozemkové služebnosti (věcného břemene), nebo zřízení zástavního práva. Podmínkou je, že se musí jednat o trvalé zatížení. U zřízení práva stavby k pozemku podle § 1240 a násl. občanského zákoníku, je to diskutabilní, zde se právní názory odlišují. Docent Melzer a doktor Tégl jsou názoru, že právo stavby nelze chápat jako trvalé zatížení, neboť jej lze zřídit pouze na omezenou dobu, nejdéle na 99 let podle § 1244 občanského zákoníku.¹⁷² Stejného názoru je doktor Handrlica, který vyzdvihuje, že charakteristickým rysem práva stavby k pozemku, je právě jeho dočasnost.¹⁷³ Opačného názoru je však doktor Psutka, který na právo stavby k pozemku pohlíží jako na omezení trvalé.¹⁷⁴ S tímto se však nelze ztotožnit, už s ohledem na to, že je zde stanovena maximální doba trvání práva na 99 let, nemůže se tedy jednat o trvalé omezení, byť lze připustit, že se jedná o dlouhé časové období.

V případě, že spravující manžel poruší některou z výše uvedených výjimek a souhlas druhého manžela nebude dán, může se tento nespravující manžel domáhat relativní neplatnosti takového jednání. Pokud však nespravující manžel odmítá bez vážného důvodu souhlas udělit, může se spravující manžel u soudu domáhat, aby tento souhlas nahradil soud. Byť to přímo z ustanovení § 723 odst. 3 občanského zákoníku výslovně nevyplývá (zde je pouze odkaz na dovolání se neplatnosti jednání podle § 714 odst. 2 občanského zákoníku), vyplývá to z důvodové zprávy, která uvádí: „*potřebný souhlas druhého manžela z důvodu neodůvodněného odmítání souhlasu, může nahradit soud tak, jak je to i jinak*

v případě, když zanikne rodinná domácnost, k čemuž může dojít též jednostranným jednáním jednoho z manželů, tj. opuštěním společné domácnosti, tedy nikoli až rozvodem manželství. Nejvyšší soud uzavřel, že v projednávané věci vzniklo žalované manželce uzavřením manželství ve smyslu § 744 občanského zákoníku právo bydlení v domě ve výlučném vlastnictví žalobce, neboť v něm měli účastníci rodinnou domácnost a tím i obydlí. Jestliže se žalobce z domu odstěhoval a opustil rodinnou domácnost, právo bydlení žalované s ohledem na ochranu, jenž poskytuje právo bydlení manžela, který bydlí na základě odvozeného právního titulu, a jeho rodině ustanovení § 747 odst. 1 občanského zákoníku, nezanklo, ovšem za podmínky, že dům je k jejich bydlení nezbytně třeba.

¹⁷² Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 468.

¹⁷³ Spáčil, J. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář. 1.vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 899.

¹⁷⁴ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 263.

obvyklé, za obdobných předpokladů, resp. podmínek. Zohlední při tom, zda konkrétní jednání je v zájmu manželů, rodiny, rodinné domácnosti.“

4.3 Správa společného jmění manželů v režimu založeném rozhodnutím soudu

Soud je oprávněn zasáhnout nejen do rozsahu společného jmění manželů (kapitola 3.3.), ale i do pravidel týkající se správy společného jmění.¹⁷⁵ Podle § 728 občanského zákoníku, *„jedná-li manžel při správě společného jmění způsobem, který je ve zřejmém rozporu se zájem druhého manžela, rodiny nebo rodinné domácnosti, a snoubenci nebo manželé neuzavřeli smlouvu o správě toho, co je součástí společného jmění, může soud na návrh druhého manžela rozhodnout, jakým způsobem bude společné jmění spravováno.“* Modifikovat úpravu správy rozhodnutím soudu lze, za splnění níže uvedených, kumulativních podmínek.

4.3.1 Podmínky vydání soudního rozhodnutí

Prvou podmínkou je, aby řízení bylo zahájeno jen na návrh toho manžela, kterému má být poskytnuta ochrana před nevhodným výkonem správy druhého manžela. Nelze připustit, aby návrh mohl podat ten z manželů, který sám nevhodný výkon správy provádí, nebo dokonce některý z členů rodiny (přestože je ochrana poskytnuta celé rodině). Aktivně legitimován k podání návrhu je pouze dotčený manžel. Docent Melzer a doktor Tégl zastávají názor, že návrh k soudu může podat i druhý, nespravující manžel.¹⁷⁶ S tímto názorem se neztotožňuji, neboť by to postrádalo smysl a účel ochrany druhého manžela a celé rodiny, když výslovně dikce zákona hovoří jednoznačně o tom, že soud může *„..... na návrh druhého manžela rozhodnout, jakým způsobem bude společné jmění spravováno.“* Návrh na úpravu správy soudním rozhodnutím nemůže podat ani jeden ze snoubenců ještě před uzavřením manželství, doplňuje doktor P lutka v komentářové publikaci.¹⁷⁷ Je to logické, neboť podmínkou pro rozhodnutí soudu o správě, je právě existence společného jmění manželů, ať již v režimu zákonném, smluvním, či soudně modifikovaném. Vyplývá to konečně i z první věty

¹⁷⁵ Za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, do 31.12.2013, nebyla modifikace správy na základě rozhodnutí soudu přípustná; byla přípustná pouze modifikace správy na základě smlouvy. Naopak polská právní úprava umožňovala a doposud umožňuje, aby soud do výkonu správy zasahoval.

¹⁷⁶ Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655 – 975. Praha: Leges, 2016, s. 499.

¹⁷⁷ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 280.

samotného ustanovení § 728 občanského zákoníku, které začíná slovy „*Jedná-li manžel při správě společného jmění způsobem, který je ve zřejmém rozporu se zájmem druhého manžela,*“. I důvodová zpráva k § 728 uvádí: „*nemělo být rozhodné, jaká je v konkrétním případě podoba společného jmění, významné je pouze, zda existuje.*“ Společné jmění manželů vzniká vždy až uzavřením manželství, nikdy ne dříve. Z tohoto důvodu není možné, aby byl návrh podán ještě před uzavřením manželství, některým ze snoubenců.

Druhou podmínku tvoří skutečnost, že snoubenci či manželé neuzavřeli dohodu, kterou by upravili pravidla správy společného jmění odlišně od zákona. Pokud smlouvu manželé či snoubenci uzavřeli, nelze se již u soudu domáhat vydání takového rozhodnutí. Tato podmínka se jeví, dle mého názoru, jako příliš přísná, neboť může nastat situace, kdy manželé v době jejich poklidného manželství uzavřeli dohodu o správě společného jmění, avšak za nějakou dobu došlo ke konfliktním situacím, kdy spravující manžel začal jednat při správě společného jmění v rozporu se zájmy druhého manžela, v rozporu se zájmy rodiny nebo rodinné domácnosti. Skutečnost, že se snoubenci nebo manželé v minulosti dohodli na pravidlech správy odchýlně od zákona, by nemělo automaticky znamenat vyloučení pozdějšího soudního zásahu na návrh jednoho z manželů, zvláště tehdy, došlo-li k podstatným negativním změnám na straně manžela, spravujícího společné jmění, který zjevně svým chováním narušuje běžný chod správy. Zákonné ustanovení § 728 občanského zákoníku dává pouze možnost odchýlit se od správy v zákonném režimu, nikoli od režimu správy ve smluveném režimu. Za této situace pak nezbývá druhému manželovi nic jiného, než podat k soudu návrh na zrušení či zúžení společného jmění manželů, za podmínek stanovených v ustanovení § 724 občanského zákoníku (marnotratnost manžela, opakované podstupování nepřiměřených rizik, apod.).

Třetí, podstatnou podmínkou pro vydání soudního rozhodnutí, je jednání manžela ve zřejmém rozporu se zájmem druhého manžela, rodiny nebo rodinné domácnosti. Pouhý prostý nesouhlas druhého manžela se správou vykonávanou jedním z manželů, neznamena nutně soudní zásah. K tomu je skutečně zapotřebí prokázání splnění zákonných podmínek – zřejmý rozpor se zájmem druhého manžela či rodiny. Doktor Pšutka k tomu dodává, že tomu bude například tehdy, kdy manžel neefektivně nakládá se svými příjmy, které tvoří součást společného jmění manželů (např. poskytováním bezúročných půjček), nebo hospodaří se

společným majetkem způsobem, který znesnadňuje užívání věcí druhým manželem, nadměrně přejímá dluhy, nedostatečně provádí běžnou údržbu nemovitostí, nebo s nemovitostmi libovolně nakládá.¹⁷⁸

Soud po splnění shora uvedených podmínek rozhodne, jakým způsobem bude společné jmění spravováno; je přitom vázán návrhem manžela o způsobu výkonu správy společného jmění. Může rozhodnout například tak, že celé společné jmění (v běžných i neběžných záležitostech) bude spravováno jen navrhujícím manželem,¹⁷⁹ nebo může vymezit správu jen ke konkrétním částem společného jmění, nebo může rozhodnout, že i běžnou správu budou vykonávat vždy oba manželé společně (v případě správy v zákonném režimu podle § 714 odst. 1 občanského zákoníku totiž platí, že o běžných věcech může jednat každý z manželů bez souhlasu druhého).

Rozhodnutí soudu může být změněno buď smlouvou manželů, nebo dalším soudním rozhodnutím (v případě odpadnutí důvodů). Rozhodnutí soudu má právní důsledky nejen ve vztahu k manželům samotným, ale i vůči třetím osobám; je zachována solidární odpovědnost manželů za společné dluhy. A to i přes to, že se rozhodnutí soudu o správě neeviduje ve veřejném seznamu.

¹⁷⁸ Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L., a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 281.

¹⁷⁹ Toto neumožňuje polská právní úprava. Ta stanoví, že u neběžné správy, kde je vyžadován obligatorní souhlas druhého manžela, bude tento souhlas nahrazovat soud svým rozhodnutím.

5 Závěr

Tato diplomová práce se zabývá problematikou právní úpravy modifikovaných majetkových režimů mezi manžely či snoubenci v českém právním řádu, ve vztahu k zákonnému režimu. Pokud jde o právní úpravu v občanském zákoníku, ten stanoví, že společné jmění manželů může podléhat zákonnému režimu, smluvenému režimu nebo režimu založenému rozhodnutím soudu, a to jak z hlediska rozsahu, tak z hlediska správy.

Občanský zákoník vymezuje, že v rámci zákonného režimu je součástí společného jmění vše, „co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů“. Zákonné vymezení je tedy velmi široké, vede bezesporu k větší právní jistotě účastníků, což lze hodnotit kladně. Nicméně, součástí společného jmění nejsou jen aktiva, ale i pasiva, tedy veškeré dluhy převzaté za trvání manželství, se zákonem stanovenými výjimkami. K ochraně věřitelů pak slouží to, že i pro výlučné dluhy jednoho manžela může být postiženo celé společné jmění, ledaže by se uplatnil § 732 občanského zákoníku, představující určité zmírnění pro nedlužícího manžela. Přestože nejde o společný dluh, ale o dluh výlučně zavazující jednoho z manželů, může věřitel k jeho uhrazení využít i majetek společný, nikoliv jen výlučný, avšak pouze do výše vypořádacího podílu každého z manželů a nikoliv do výše celého rozsahu aktiv, jak to umožňovala předchozí právní úprava. A právě otázka dluhů představuje nemalé úskalí, především při řešení důsledků dluhů jednoho z manželů na jmění obou manželů, nebo při řešení otázky vypořádávání společného jmění po jeho zániku, klasicky v důsledku rozvodu. Z tohoto důvodu se přikláním k názoru mnoha autorů odborné veřejnosti, kteří dovozují, že společné jmění manželů by nemělo vznikat automaticky uzavřením manželství, ale pouze jako důsledek aktivní volby obou snoubenců, kteří si ho chtějí sjednat. Implicitním režimem by mělo být v zásadě oddělené jmění (jak jej obdobně upravuje rakouská či německá právní úprava) a spoluvlastnictví pouze tam, kde se na tom manželé dohodnou.¹⁸⁰ Na druhou stranu, úskalí institutu zákonného režimu společného jmění manželů, ve vztahu k dluhům manželů a jejich účinků vůči třetím osobám, resp. věřitelům, určitým způsobem vyvažuje zavedení zveřejnění modifikační smlouvy ve veřejném

¹⁸⁰ Mališ, D. Institut společného jmění manželů po rekonstrukci – poslední volání? Dostupný z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/institut-spolecneho-jmeni-manzelu-po-rekodifikaci-posledni-volani-95890.html>.

seznamu listin o manželském majetkovém režimu. Ochrana manželů před případnými věřiteli bude silná, a věřitel se nebude moci v rovině hmotněprávní ani procesněprávní domáhat uspokojení z majetku, který je v tomto seznamu uveden jako výhradní majetek manžela. V takovém případě je nedlužný manžel chráněn už ve fázi nařízení výkonu rozhodnutí, pokud závazek vznikl až po registraci do tohoto veřejného seznamu.

V rámci smluvní modifikace společného jmění poskytuje občanský zákoník manželům či snoubencům na výběr z režimu oddělených jmění, režimu vyhražujícího vznik společného jmění ke dni zániku manželství, režimu zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu nebo rozšíření společného jmění v zákonném režimu. Tyto modifikované režimy poskytují možnost snoubencům i manželům upravit si majetkové poměry podle svých potřeb a odmítají z důvodů osobních či majetkových uspořádání zákonného manželského majetkového režimu. Modifikované režimy mají zásadně shodnou právní relevanci a shodné právní důsledky jako zákonný režim, zejména pokud jde o třetí osoby. V tomto ohledu je občanský zákoník velice dispozitivní. Ještě více dispozitivnější je například španělská právní úprava, která umožňuje manželům i snoubencům kromě sjednání režimu oddělených jmění a režimu oddělení majetku s účastí na zvýšení hodnoty majetku, dokonce režim zcela vlastní, zákonem nepředvídaný.¹⁸¹ Dle mého názoru, až takovou benevolenci nepovažuji za příliš šťastnou a praktickou; mám za to, že zde bude docházet k určitému chaosu při výkladu tzv. „vlastních“ smluvených ujednání v modifikační smlouvě. V českém právním prostředí, pokud je dána možnost modifikace zákonného režimu společného jmění, není stejně toto ze strany manželů či snoubenců příliš mnoho využíváno. Ať již proto, že nemají povědomí o variantách modifikací společného jmění, nebo proto, že tomu příliš nerozumí a proto tuto možnost neřeší. Do povědomí se tyto modifikační varianty dostávají až v souvislosti s tím, kdy mezi manžely dochází ke sporům ohledně dluhů, či případného vypořádání jejich společného jmění. Protože není reálně možné každému páru, který chce vstoupit do svazku manželského, vyjmenovávat úskalí, které do budoucna přináší institut společného jmění manželů, přikláním se k variantě odděleného jmění a institut společného

¹⁸¹ Hřebenová, M. Modifikace společného jmění manželů – srovnávací studie. Praha, 2017. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta, s. 100.

jmění manželů by existoval pouze v případě, pokud by byl mezi manžely či snoubenci sjednán.

Modifikační smlouva je v českém právním řádu vnímána jako primárně smlouva majetková. Přesto se vyskytují občasné názory na to, že by bylo vhodné de lege ferenda do této smlouvy vložit i úpravu poměrů k nezletilému dítěti, která by byla součástí návrhu na rozvod manželství. Dle některých názorů, umožnění takové dohody by mohlo maximálně eliminovat stres a posílit právní jistotu obou manželů, přičemž děti by byly chráněny před častými a bolestnými hádkami rodičů v době rozvodu, neboť právě děti jsou nástrojem vydírání a předmětem nátlaku, kdy jeden z manželů mnohdy ustupuje v majetkové sféře pouze proto, aby byla co nejrychleji uzavřena dohoda a nepřišel by tak o případnou výlučnou péči o dítě.¹⁸² Tento návrh, domluvit se v rámci modifikační smlouvy ohledně společného jmění manželů i na péči o děti, konstantně odmítá právnická obec i Notářská komora ČR. Rovněž i já zastávám názor, že toto řešení není příliš šťastné, neboť by stejně neeliminovalo stres při řešení dohody mezi manžely, ani by neodvrátilo napětí ve vztahu k nezletilým dětem.

Občanský zákoník, kromě zmíněné smluvní modifikace, upravuje i režim založený rozhodnutím soudu, kterým soud může zrušit společné jmění manželů, zúžit jeho rozsah ze závažných důvodů, lze jej obnovit, nebo rozšířit jeho rozsah. Je také možné soudním rozhodnutím vymezit pravidla správy společného jmění, což je přínosné, neboť za účinnosti dřívější právní úpravy občanského zákoníku účinného do 31.12.2013, nebyla modifikace správy na základě rozhodnutí soudu přípustná vůbec. Úskalím však shledávám to, že pokud již jednou manželé uzavřeli dohodu o správě společného jmění, tuto nelze následně změnit soudním rozhodnutím, a to ani v případě, když se změní podstatné okolnosti (např. manžel hospodaří se společným jměním nešetrně, v rozporu se zájmy druhého manžela a rodiny). I v takovémto případě by měla být, dle mého názoru, poskytnuta soudní ochrana druhému manželovi, kterému by náleželo právo podat návrh k soudu na úpravu, resp. změnu úpravy správy společného jmění.

Obecně lze však uzavřít, že občanský zákoník je bezesporu propracovanější a detailnější právní úpravou v oblasti týkající se společného jmění manželů, než byl

¹⁸² Petric, M. Modifikace společného jmění manželů smlouvou. Olomouc, 2017. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta, s. 39.

občanský zákoník účinný do 31.12.2013. A to i přes to, že má mnohá úskalí, na která je poukazováno v samotném obsahu této diplomové práce.

Cizojazyčné resumé

Der Abschluss der Ehe hat eine Reihe rechtlicher Konsequenzen sowohl für die persönliche Sphäre, als auch für das Eigentum von Ehegatten. In bezug auf die Eigentumsverhältnisse handelt es sich hauptsächlich um die Schaffung eines gemeinsamen Eigentums von Ehepartnern, die mit sich die Änderungen des Eigentums und der Pflichten bringt. Das Gesetz erlaubt es, den Ehepartnern den rechtlichen Umfang des gemeinsamen Eigentums vertraglich zu modifizieren. In solchen Fällen ist eine Form der öffentlicher Urkunde erforderlich, andernfalls ist die vertragliche Vereinbarung absolut nichtig. Die Vereinbarung kann beliebige Abmachungen enthalten und sich auf beliebige Angelegenheiten beziehen, sofern dies nicht gesetzlich verboten ist. Der Vertrag kann sich daher auf den Umfang, den Inhalt, den Zeitpunkt rechtlicher oder sonstiger gemeinsamer Eigentumsregelungen, oder auch auf einzelne Angelegenheiten und deren Blöcke beziehen. Durch den Vertrag ist es möglich, die Klassifizierung bestehender Eigentumsteile zu ändern und die Einbeziehung zukünftiger Eigentumsteile abweichend von der gesetzlichen Regelung zu ändern.

Die vertraglich vereinbarte Regelung kann bestehen aus einer getrennten Eigentumsregelung, einer Regelung, die die Schaffung von gemeinsamen Eigentumswerten zum Zeitpunkt der Beendigung der Ehe vorsieht, sowie einer Regelung zur Ausweitung oder Einschränkung des Umfangs der gemeinsamen Eigentumsgegenstände innerhalb der gesetzlichen Regelung. Die Verträge dürfen die Fähigkeit des Ehepartners zur Familiensicherstellung nicht ausschließen und dürfen laut Gesetz den Inhalt oder den Zweck der Rechte eines Dritten nicht beeinträchtigen, es sei denn, der Dritte stimmt zu. Es ist nicht möglich, die Bestimmungen über die übliche Ausstattung eines Familienhaushaltes vom Vertrag auszuschließen oder zu ändern, es sei denn, einer der Ehegatten hat den Haushalt endgültig verlassen und weigert sich, zurückzukehren. Die eheliche Eigentumsvereinbarung wird in die öffentliche Liste aufgenommen, sofern dies vereinbart ist, ansonsten auf Verlangen der Ehegatten. Aus dieser Liste wird klar, was die Ehegatten mit einer von der gesetzlichen Regelung abweichenden Abmachung vereinbart haben. Diese Eintragung erfolgt durch die Person, die den Vertrag geschrieben hat oder falls dies nicht möglich ist, durch die Person, die die Liste führt. Nur wenn diese Abweichungen in die öffentliche Liste aufgenommen werden, ist die Änderung des Aktienkapitals gegenüber Dritten wirksam. So wie ein gemeinsames Eigentum der Ehegatten für die Dauer einer Ehe verändert werden kann, können Mann und Frau, die heiraten wollen, ihre zukünftigen Eigentumsverhältnisse in der Ehe ändern. Auch hier ist die Bedingung ein

notarieller Eintrag. Der Ehevertrag setzt in Kraft die Vereinbarung über das EheEigentumsregime zwischen dem Paar.

Wenn zwischen den Ehegatten keine Vereinbarung über die Anordnung ihres Eigentums getroffen wird, hat jeder Ehegatte das Recht, vor Gericht zu gehen und somit das bestehende Eigentumsrecht des Miteigentums der Ehegatten zu ändern. Auf Ersuchen eines der Ehegatten wird das Gericht aus schwerwiegenden Gründen das gemeinsame Eigentum der Ehegatten oder ihren derzeitigen Geltungsbereich aufheben. Dieser schwerwiegende Grund ist immer bei folgenden Situationen wirksam: ein Gläubiger eines des Ehegatten beantragt die Sicherung seiner Forderung, die den Wert des gesamten Gutes dieses Ehegatten übersteigt, der Ehegatte kann als verschwenderisch angesehen werden oder wenn ein Ehegatte ständig oder wiederholt unangemessenen Risiken ausgesetzt wird. Ein schwerwiegende Grund kann die Tatsache sein, wenn ein Ehegatte seine Unternehmertätigkeit beginnt oder ein unbegrenzter Bürge einer juristischen Person wird. Das Gericht kann das gemeinsame Eigentum nach der Aufhebung wieder erneuern. Eine solche Entscheidung wird vom Gericht insbesondere dann getroffen, wenn die Gründe für die Aufhebung des gemeinsamen Eigentums wegfallen. Gleiches gilt auch für den Fall, wenn ein Ehegatte vorschlägt, das gemeinsame Eigentum, dessen Anwendungsbereich eingeschränkt wurde, im gesetzlichen Umfang zu erweitern. Wenn das gemeinsame Eigentum laut Gesetzes verloren wurde, stellt es das Gericht auf Vorschlag eines Ehegattes wieder ein, wenn dies im Interesse beider Ehegatten liegt. Es ist jedoch nicht möglich, die Bestimmungen über die Ausstattung eines Familienhaushalts durch eine gerichtliche Entscheidung auszuschließen oder zu ändern. Die Entscheidung eines Gerichts, ein gemeinsames Eigentum zu ändern, zu annullieren oder zu erneuern, darf nicht die Fähigkeit des Ehepartners ausschließen, die Familie sicherzustellen. Sie darf auch nicht die Rechte eines Dritten beeinträchtigen, es sei denn, er stimmt der Entscheidung zu.

Ebenso wichtig sind die Regeln über die Verwaltung des gemeinsamen Eigentum von Ehegatten, sowohl in der gesetzlichen Regelung als auch in der vertraglichen Regelung und in der durch die Entscheidung des Gerichts festgelegten Regelung. Mit dieser Verwaltung sollen bestimmte Grundsätze festgelegt werden, nach denen jeder Ehepartner sich an der Verwaltung des gemeinsamen Eigentums beteiligen kann, und gleichzeitig wird der andere Ehepartner vor einer solchen Verwaltung geschützt.

Seznam použitých pramenů

Literatura knižní:

Dvořák, J., Spáčil, J. Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011

Francová, M., Dvořáková Závodská, J. Rozvody, rozchody a zánik partnerství. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018

Hrdina, A., I., Dostálík, P. Přehled římského práva soukromého ke státní souborné zkoušce. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010

Holub, M., Bičovský, J., Pokorný, M. Společné jmění manželů. 2. aktualizované vydání. Linde Praha a.s., 2009

Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kolektiv. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2017

Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014

Lavický, P., a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014

Mayerová, Z., Šťovíček, J. Zákon o rodině s komentářem. 1. vydání. Praha: Codex Bohemia, 1998

Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv.: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV., § 655 – 975. Leges. Praha 2016

Psutka, J. Společné jmění manželů. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015

Hulmák, M. a kol., Občanský zákoník VI. Závazkové právo zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014

Spáčil, J. a kol. Občanský zákoník III. Věcná práva (§976-1474). Komentář. 1.vydání. Praha: C.H.Beck, 2013

Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1.vydání. Praha: C.H.Beck, 2013

Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J., Zuklínová, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014

Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1 až 459. Komentář. 2.vydání, Praha: C.H.Beck, 2009

Literatura časopisecká:

Dvořáková Závodská, J. Praktické otázky vypořádání společného jmění manželů. Zpravodaj Jednoty českých právníků, 3/2016

Postránecká, R. Nařízení o majetkových poměrech manželů se stalo účinným. Zpravodaj Jednoty českých právníků, 1/2019

Plášil, V. Problematika aktuálního postižení majetku ve společném jmění manželů v rámci exekučního řízení. Zpravodaj Jednotky českých právníků. 2/2017

Telec, I.: Společné jmění manželů a věci k výkonu povolání. Právní rozhledy 1998, č. 11

Právní předpisy:

Nařízení Rady (EU) č. 2016/1103 ze dne 24.6.2016, provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Všeobecný zákoník občanský rakouský (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch) z roku 1811

Zákon č. 265/1949 sb., o právu rodinném

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

Zákon č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád)

Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti

Zákon č. 360/2004 Sb., o Evropském hospodářském zájmovém sdružení

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitosti (katastrální zákon)

Zákon č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva

Zákon č. 139/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon)

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb., odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky (notářský tarif)

Soudní rozhodnutí:

Nález Ústavního soudu ze dne 1.3.2000, sp. zn. II. ÚS 517/1999

Nález Ústavního soudu ze dne 4.5.2005, sp. zn. Pl. ÚS 16/2004

Nález Ústavního soudu ČR – pléna ze dne 31.3.2015, sp. zn. Pl. ÚS 1/2014

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 30.5.2017, pod sp. zn. I. ÚS 1286/2017

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 18.9.2018, pod sp. zn. II. ÚS 2816/18

Usnesení Ústavního soudu ze dne 11.6.2019, pod sp. zn. I. ÚS 306/2019

Nález Ústavního soudu ze dne 24.4.2019, pod sp. zn. I ÚS 1587/2017

Stanovisko Nejvyššího soudu ČR – kolegium ze dne 3.2.1972, sp. zn. Cpj 86/1971

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24.3.1977, sp. zn. Tz II 1/1977

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.12.1999, sp.zn. 22 Cdo 174/1998

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.9.2000, pod sp. z. 30 Cdo 1803/2000

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.3.2001, sp. zn. 33 Cdo 1079/1999

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.6.2001, pod sp. zn. 30 Cdo 257/2001

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2.4.2002, sp. zn. 22 Cdo 1717/2000

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3.9.2002, sp. zn. 22 Cdo 264/2001

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.7.2004, pod sp. zn. 22 Cdo 700/2004

Rozsudek Nejvyšší soud ČR ze dne 27.9.2004, pod sp. zn. 22 Cdo 684/2004

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 10.5.2005, pod sp. zn. 30 Cdo 681/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.8.2005, sp. zn. 29 Odo 398/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.9.2007, pod sp. zn. 31 Odo 677/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5.2.2008, pod sp. zn. 22 Co 3512/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5.2.2008, sp. zn. 22 Cdo 3515/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.7.2008, pod sp. zn. 28 Cdo 5379/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.3.2009, sp. zn. 22 Cdo 3336/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.4.2010, pod sp. zn. 22 Cdo 3942/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.12.2010, pod sp. zn. 22 Cdo 4161/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.4.2010, sp. zn. 22 Cdo 3942/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3.5.2011, sp. zn. 22 Cdo 141/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9.9.2011, sp. zn. 21 Cdo 3618/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12.12.2011, pod sp. zn. 22 Cdo 4002/2011

Rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu ČR ze dne 9.3.2011, sp. zn. 31 Cdo 1038/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.5.2012, pod sp. zn. 22 Cdo 3322/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.5.2012, pod sp. zn. 22 Cdo 3822/2010

Unesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.3.2012, pod sp. zn. KSOS 31 INS 12026/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.10.2013, sp. zn. 22 Cdo 2287/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.4.2015, sp. zn. 22 Cdo 1433/2015

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.5.2015, sp. zn. 22 Cdo 2211/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.8.2016, pod sp. zn. 23 Cdo 5761/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 4.10.2016, pod sp. zn. 22 Cdo 373/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. 22 Cdo 3192/2015

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.8.2017, pod sp.zn. 20 Cdo 1510/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.10.2018, sp. zn. 22 Cdo 3457/2018

Usnesení Nejvyšší soud ČR ze dne 24.1.2019, sp. zn. 26 Cdo 3975/2017

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 31.1.1997, pod sp. zn. 24 Co 15/1997

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 15.11.2004, sp. zn. 10 Co 459/2004

Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 9.2.2011, sp. zn. 26 Co 492/2010

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 30.5.2014, pod sp. zn. 30 C 400/2013

Rozsudek Okresního soudu v Jihlavě ze dne 16.1.2015, pod sp. zn. 21 C 291/2013

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 26.2.2015, sp. zn. 23Co 606/2014

Rozsudek Okresního soudu v Jihlavě ze dne 26.5.2015, pod sp. zn. 18C 234/2014

Rozsudek Okresního soudu v Liberci ze dne 27.8.2015, pod sp. zn. 13 C 14/2015

Rozsudek Okresního soudu v Liberci ze dne 27.8.2015, sp. zn. 13 C 14/2015

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 20.7.2016, sp. zn. 71 Co 50/2015

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11.11.2016, sp. zn. 5 Co 1688/2016

Rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 24.5.2016, pod sp. zn. 35C 36/2016

Rozsudek Okresní soud v Českých Budějovicích ze dne 8.6.2016, pod sp. zn. 35 C 46/2016

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 9.2.2018, pod sp. zn. 14Co 456/2017

Ostatní zdroje:

Hřebenová, M. Modifikace společného jmění manželů – srovnávací studie. Praha, 2017. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze. Právnická fakulta

Koziak, J. a kolektiv. Notářský řád. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2019. Komentář k § 35d notářského řádu. ASPI. 2018

Mališ, D. Institut společného jmění manželů po rekodifikaci – poslední volání? Dostupný z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/institut-spolecneho-jmeni-manzelu-po-rekodifikaci-posledni-volani-95890.html>.

Petric, M. Modifikace společného jmění manželů smlouvou. Olomouc, 2017. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta

Písaříková, M. Společné mění manželů, věci tvořící vybavení společné domácnosti. Literatura k § 3038 občanského zákoníku. ASPI. 2013